

Vlaams
Parlement

ingediend op **15** (2017-2018) – Nr. 5
5 december 2017 (2017-2018)

Verslag

namens de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting
uitgebracht door Paul Cordy, Rik Daems en Jan Bertels

over het ontwerp van decreet

houdende de algemene uitgavenbegroting
van de Vlaamse Gemeenschap
voor het begrotingsjaar 2018

over de beleidsbrief
Financiën en Begroting
2017-2018

en over de beleidsbrief
Algemeen Regeringsbeleid
2017-2018

Samenstelling van de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting:

Voorzitter: Paul Van Miert.

Vaste leden:

Paul Cordy, Matthias Diependaele, Jos Lantmeeters, Lieve Maes, Jan Peumans, Paul Van Miert;
Jenne De Potter, Katrien Schryvers, Koen Van den Heuvel, Peter Van Rompuyl;
Willem-Frederik Schiltz, Bart Somers;
Jan Bertels, Joris Vandenbroucke;
Björn Rzoska.

Plaatsvervangers:

Piet De Bruyn, Annick De Ridder, Andries Gryffroy, Peter Persyn, Axel Ronse, Kris Van Dijck;
Robrecht Bothuyne, Dirk de Kort, Ward Kennes, Katrien Partyka;
Rik Daems, Marino Keulen;
Michèle Hostekint, Güler Turan;
Wouter Vanbesien.

Documenten in het dossier:

- 15** (2017-2018) – Nr. 1: Ontwerp van decreet + Bijlagen
  - Nr. 2 en 3: Amendementen
  - Nr. 4-A t.e.m. K: Verslagen aan de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting
- 14** (2017-2018) – Nr. 1: Ontwerp van decreet
  - Nr. 2: Amendementen
- 12-A** (2016-2017) – Nr. 1: Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
  - Nr. 2: Verslag
- 13** (2017-2018) – Nr. 1: Algemene toelichting
  - Nr. 2: Toelichtingen per programma
- 16** (2017-2018) – Nr. 1: Verslag van het Rekenhof over de begroting
- 21** (2017-2018) – Nr. 1: Meerjarenraming
- 1329** (2017-2018) – Nr. 1: Beleidsbrief
- 1337** (2017-2018) – Nr. 1: Beleidsbrief

INHOUD

I.	Inleiding	16
II.	Bespreking op 6 november 2017	17
1.	Toelichting door minister Bart Tommelein bij het ambtelijk monitoring-rapport van oktober 2017 met betrekking tot het uitvoeringsresultaat 2017	17
1.1.	Inleiding.....	17
1.2.	Globaal overzicht.....	17
1.3.	Gewestbelastingen.....	17
1.4.	Uitgaven	18
1.5.	ESR-correcties.....	19
2.	Toelichting door minister Bart Tommelein bij de begroting 2018.....	19
2.1.	Inleiding.....	19
2.2.	Evolutie beleidsruimte	19
2.2.1.	Overgang van de begrotingsaanpassing 2017 naar de begrotingsopmaak 2018	19
2.2.2.	Ontvangsten bij constant beleid	20
2.2.3.	Uitgaven bij constant beleid	20
2.2.4.	ESR-correcties.....	21
2.2.5.	Onderbenutting	21
2.2.6.	Totale evolutie ongewijzigd beleid	21
2.2.7.	Creatie en aanwending nettobeleidsruimte	21
2.3.	Economische parameters: parameters groei en inflatie	22
2.4.	Ontvangsten	22
2.4.1.	Totale ontvangsten	22
2.4.2.	BFW-middelen voor het Vlaamse Gewest	22
2.4.3.	BFW-middelen voor de Vlaamse Gemeenschap	22
2.4.4.	BFW-middelen – Federale dotaties	22
2.4.5.	Ontvangsten uit de gewestbelastingen.....	22
2.5.	Uitgaven	23
2.5.1.	Beleidskredieten.....	23
2.5.2.	Betaalkredieten	23
2.5.3.	Vergelijking beleids- en betaalkredieten.....	23
2.6.	Evolutie van de geconsolideerde schuld en de financieringsbehoefte.....	24
2.6.1.	Evolutie van de geconsolideerde schuld	24
2.6.2.	Financieringsbehoefte met of zonder directe financiering	24
2.7.	Schulden en vermarktbaar actief	25

3. Toelichting door minister Bart Tommelein bij de beleidsbrief Financiën en Begroting 2017-2018	25
3.1. Inleiding.....	25
3.2. Het begrotingsbeleid	25
3.2.1. Budgettaire stabiliteit	26
3.2.2. Een transparante begroting.....	26
3.2.3. Houdbare openbare financiën in een EU-kader.....	26
3.3. Financieel beheer, controle en risicomanagement.	27
3.3.1. Vlaamse schuldnormering	27
3.3.2. Beleggen in Vlaamse schuld	27
3.3.3. Rechtstreekse financiering	27
3.4. Fiscaliteit.....	27
3.4.1. Hervorming van de vastgoedfiscaliteit.....	28
3.4.2. Hervorming van het verkooprecht	29
3.4.3. Erfbelasting	30
3.4.4. Economische fiscaliteit.....	31
3.5. Beleidsdomeinoverschrijdende doelstellingen.....	35
3.5.1. Uitrol boekhoudkantoor	35
3.5.2. Kerntakenplan slankere overheid	35
3.5.3. Krotbelasting	35
3.5.4. Integratie dienst vastgoedaktes met federale aankoopcomités	36
4. Vragenronde.....	36
4.1. Tussenkoms van Jan Bertels.....	36
4.1.1. Actualisering raming vermarktbaar activa en de schuldnorm	36
4.1.2. Berekening ontvangsten fiscale regularisatie	36
4.1.3. Wat zijn de gebruikte parameters voor de raming van de fiscale inkomsten?	36
4.1.4. Impact federale effectentaks	36
4.2. Tussenkoms van Björn Rzoska.....	36
4.2.1. Actualisering raming vermarktbaar activa en de schuldnorm	36
III. Bespreking op dinsdag 14 november 2017.....	36
1. Repliek van minister Bart Tommelein op informatieve vragen van de vergadering van 6 november	36
1.1. Evolutie van het netto-actief (vragen van Jan Bertels en Björn Rzoska).....	36
1.2. Waarop zijn de ramingen van 75 miljoen euro voor de fiscale ontvangsten gebaseerd? (vraag van Jan Bertels)	37
1.3. Hoe werden de ontvangsten uit de gewestbelastingen geraamd? (vraag van Jan Bertels)	38
1.4. Groeiparameter begroting 2018 (vraag van Jan Bertels)	38

2. Toelichting door raadsheer Jan Debucquoy van het Rekenhof bij het rapport van het Rekenhof bij de begrotingsontwerpen 2018	38
2.1. Algemene beschouwingen.....	38
2.1.1. Gunstige conjunctuur	38
2.1.2. Positieve evolutie Vlaamse Begroting	39
2.1.3. De kwaliteit van de Vlaamse begrotingsdocumenten gaat erop vooruit.....	39
2.1.4. Afbouw decentrale financiering	40
2.1.5. Aandachtspunten voor de toekomst.....	40
2.1.6. Extra monitoring voor schuldovername van de lokale overheden	41
2.1.7. De opvolging van de groenestroomdoelstellingen en de afbouw van het overschot aan groenestroomcertificaten	41
2.2. De uitgaven: zijn er voldoende kredieten voorzien?.....	42
2.2.1. Bijkomende investeringen in beloftevolle, vernieuwende ondernemingen	42
2.2.2. Afrekeningen 2015 zorgvernieuwing (VAPH)	42
2.2.3. VIPA	43
2.2.4. Landbouwinvesteringsfonds	43
2.2.5. Tijdige terugbetaling algemene rampen	43
2.2.6. Te trage aanwending Verkeersveiligheidsfonds.....	43
2.2.7. Uitwinnen waarborg ARKimedesfonds	43
3. Repliek van minister Bart Tommelein.....	43
3.1. Structureel begrotingsevenwicht.....	43
3.1.1. De autonomiefactor	44
3.1.2. Ziekenhuisinvesteringen	44
3.1.3. Schuldenverlichting voor fuserende gemeenten	44
3.1.4. Oosterweel	44
3.2. Nieuwe schuldnorm en de netto-actiefpositie.....	44
3.3. Uitbreiding centrale financiering naar erkende kredietmaatschappijen en hogescholen en universiteiten	45
3.4. Meer leesbare en prestatiegerichte begroting	45
3.5. Ontvangsten	45
3.6. Rekening van de energieheffing klopt	45
3.7. Doelstellingen inzake hernieuwbare energie	45

4. Bespreking van het rapport van het Rekenhof	46
4.1. Tussenkomenst van Björn Rzoska	46
4.1.1. Algemene beschouwingen van het Rekenhof.....	46
4.1.2. Stabiliteitsprogramma	46
4.1.3. De overname van de schuld van de fusiegemeenten	46
4.1.4. Financiering van Oosterweel en de begrotingsdoelstelling.....	46
4.1.5. Schuldevolutie.....	47
4.1.6. Energiefonds en de groenestroomcertificaten.....	47
4.1.7. Begrotingsfondsen	47
4.1.8. Alternatieve financiering	47
4.2. Tussenkomenst van Joris Vandenbroucke	48
4.2.1. Het niet meerekenen van bepaalde uitgaven in de begrotingsdoelstellingen	48
4.2.2. Macro-economische context	48
4.2.3. Niemand voelt zich nog verantwoordelijk voor de globale overheidsdoelstellingen.....	48
4.2.4. Fietsinvesteringen.....	49
4.3. Tussenkomenst van Matthias Diependaele	49
4.3.1. Niemand voelt zich nog verantwoordelijk voor de globale overheidsdoelstellingen in het kader van het stabiliteitspact	49
4.3.2. Financiering van Oosterweel buiten de begrotingsdoelstelling te houden	49
4.3.3. Alternatieve financieringen.....	49
4.3.4. Groenestroomdoelstellingen	50
4.4. Tussenkomenst van Peter Van Rompuy	50
4.4.1. Een afdwingbare verdeling van de begrotingsdoelstellingen tussen de overheden in dit land.....	50
4.5. Tussenkomenst van Jan Bertels.....	50
4.5.1. Een afdwingbare verdeling van de begrotingsdoelstellingen tussen de overheden in dit land.....	50
4.5.2. Alternatieve financiering	51
4.5.3. Risicofactoren die wegen op het behalen van de begrotingsdoelstellingen 2018	51
4.5.4. Verkeersveiligheidsfonds.....	51
4.5.5. Adviseurskosten Oosterweelproject	51
4.5.6. Netto-actief	51
4.5.7. Impact autonomiefactor op vorderingensaldo	51
4.5.8. Onroerende voorheffing en de inkanteling van de provincies	52
4.5.9. VAK/VEK-buffer	52
4.5.10. Stijging van de toerekenbare rente	52

4.5.11. Geen provisie voor indexoverschrijdingen.....	52
4.5.12. Is het netto-actief van de Vlaamse overheid negatief? ..	52
4.5.13. Begrotingsfondsen	52
4.6. Repliek van raadsheer Jan Debucquoy	53
4.6.1. Betaalkalender Oosterweel.....	53
4.6.2. Netto-actief	53
4.6.3. Conceptnota van Peter Van Rompuy	53
4.6.4. Verkeersveiligheidsfonds.....	53
4.6.5. Autonomiefactor	53
4.6.6. VAK/VEK-buffer	54
4.7. Repliek van Marc Van Hoeymissen, eerste auditeur bij het Rekenhof	54
4.7.1. Onroerende voorheffing.....	54
4.8. Tweede repliek van minister Bart Tommelein	54
4.8.1. Persmededelingen en tussenkomsten in de commissie over hetzelfde onderwerp	54
4.8.2. Stabiliteitsprogramma	54
4.8.3. Monitoring van de financiën van de Vlaamse gemeenten door de Vlaamse overheid.....	54
4.8.4. Adviseurskosten bij het Oosterweelproject	54
4.8.5. Energieheffing.....	55
4.8.6. Er is geen ankerprincipe voor het Klimaatfonds en het Verkeersveiligheidsfonds.....	55
4.8.7. Rapport over de alternatieve financiering van Vlaamse overheidsinstellingen.....	55
4.8.8. Oosterweel	55
4.8.9. De 300 miljoen euro van de energieheffing	56
4.8.10. Conceptnota van Peter Van Rompuy e.a.....	56
4.8.11. Indexprovisie	56
4.8.12. VAK/VEK-buffer	56
4.9. Tweede tussenkomst van Björn Rzoska.....	56
4.9.1. Samenwerkingsakkoord over het stabiliteitsprogramma	56
4.9.2. Conceptnota van Peter Van Rompuy e.a.....	56
4.9.3. Certificatenoverschot groene stroom	56
4.10. Tweede tussenkomst van Jan Bertels.....	57
4.10.1. Schuldschein.....	57
4.10.2. Netto-actief	57
4.10.3. Begrotingsfondsen	57
4.11. Tweede tussenkomst van Matthias Diependaele	57
4.11.1. Adviseurskosten	57

4.12. Tweede reплик van Jan Deboucqouy.....	57
4.12.1. Maatregelen certificatenoverschot groene stroom en impact aanpassing energieheffing	57
4.12.2. Oosterweel	57
4.13. Derde reплик van minister Bart Tommelein	58
4.13.1. Positie van de administratie in het rapport van het Rekenhof	58
IV. Bespreking op 21 november 2017	58
1. Toelichting door Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, bij de begroting van het beleidsdomein Kanselarij en Bestuur	58
1.1. Apparaatskredieten.....	58
1.1.1. SERV	58
1.1.2. Departement Kanselarij en Bestuur	58
1.1.3. Dienst van de Bestuursrechtscollages	59
1.1.4. Audit Vlaanderen	60
1.2. Beleidskredieten.....	60
1.2.1. Vlaamse Statistische Autoriteit	60
1.2.2. Vzw Kazerne Dossin	60
1.2.3. Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing	60
1.2.4. Begrotingsprogramma PI Erkennen van rampen en behandelen van schadedossiers	60
2. Toelichting door Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, bij de Beleidsbrief Algemeen Regeringsbeleid 2017-2018	61
2.1. SD 1 Innovatie in de besluitvorming van de Vlaamse Regering als hefboomvoor een kwaliteitsvol beleid	61
2.1.1. OD 1.1 Een transparante en participatieve besluitvorming van de Vlaamse Regering om het wederzijdse vertrouwen tussen de burger en de Vlaamse overheid te versterken	61
2.1.2. OD 1.2 Minder regeldruk en betere wetsskwaliteit om de rechtszekerheid voor de burger te garanderen.....	62
2.1.3. OD 1.3 Kwaliteitsvolle data en informatie zodat de besluitvorming van de Vlaamse Regering kan steunen op kennis van zaken	62
2.1.4. OD 1.4 Beleidsgericht onderzoek en evaluatie	62
2.1.5. OD 1.5 Ambtelijke samenwerking en overleg met de federale overheid en de andere deelstaten in het kader van goed nabuurschap	63

2.2.	SD 2 Eén gedragen langetermijnvisie op een duurzame maatschappij als kompas voor een toekomstgericht Vlaams regeringsbeleid	63
2.2.1.	OD 2.1 Integreren van de verschillende langetermijn-doelstellingen om te komen tot één langetermijnvisie op een duurzame maatschappij	63
2.2.2.	OD 2.2 Samenwerken met partners binnen en buiten de Vlaamse overheid om de langetermijnvisie in praktijk te brengen	63
2.3.	SD3 Coherente oplossingen voor complexe maatschappelijke uitdagingen	64
2.3.1.	OD 3.1 Vernieuwen van beleid, participatie en coördinatie om complexe maatschappelijke uitdagingen gedragen en coherent aan te pakken	64
2.3.2.	OD 3.2 Snel en flexibel inspelen op actuele maatschappelijke vragen en thema's, samen met een brede groep van partners	64
2.4.	SD 4 Rampenbeheersing	66
2.5.	SD 5 Operationalisering van de Dienst van de Bestuursrechtscolleges	66
2.6.	SD 6 Audit als hefboom voor een professioneel beheerste overheid door een versterking van het organisatie- en risicobeheer in de lokale besturen en de Vlaamse administratie	67
2.6.1.	OD 6.1 Versterking van de organisatiebeheersing in lokale besturen en de Vlaamse administratie.....	67
2.6.2.	OD 6.2 Versterking van Audit Vlaanderen in zijn adviesfunctie	67
3.	Bespreking van de beleidsbrief Algemeen Regeringsbeleid en de begroting van het Departement Kanselarij en Bestuur	68
3.1.	Tussenkoms t van Jan Bertels.....	68
3.1.1.	SD 2 Eén gedragen langetermijnvisie op een duurzame maatschappij als kompas voor een toekomstgericht Vlaams regeringsbeleid	68
3.1.2.	Onafhankelijke studie over de billijkheid van de vergoedingen van de leden van raden van bestuur.....	68
3.1.3.	Publiek opdrachtgeverschap	68
3.2.	Tussenkoms t van Björn Rzoska.....	68
3.2.1.	Kwaliteit van de beleidsbrief.....	68
3.2.2.	Onafhankelijke studie over de billijkheid van de vergoedingen van de leden van raden van bestuur.....	68
3.2.3.	Vlaams Rampenfonds.....	68

3.3.	Tussenkomst van Matthias Diependaele	69
3.3.1.	Beeldvorming van de Vlaamse overheid	69
3.3.2.	Eigen regionale statistieken.....	69
3.4.	Tussenkomst van Willem-Frederik Schiltz	69
3.4.1.	Een open en wendbare overheid	69
3.4.2.	Nudging	69
3.4.3.	Burgerparticipatie	70
3.4.4.	Decreetsevaluatie	70
3.4.5.	Vlaamse Statistische Autoriteit	70
3.4.6.	Federaal Overlegcomité	70
3.4.7.	Duurzame samenleving	70
3.4.8.	Vlaams Rampenfonds.....	70
3.5.	Tussenkomst van Paul Cordy	70
3.5.1.	Kwaliteit van de beleidsbrief.....	70
3.5.2.	Burgerparticipatie	71
3.6.	Repliek van minister-president Geert Bourgeois	71
3.6.1.	Duurzaamheid.....	71
3.6.2.	Onafhankelijke studie over de billijkheid van de vergoe- dingen van de leden van raden van bestuur.....	71
3.6.3.	Publiek opdrachtgeverschap	71
3.6.4.	Vlaams Rampenfonds – opmerking van het Rekenhof – meerjarenraming 2018-2023.....	71
3.6.5.	Regionale statistische data – Vlaamse Statistische Auto- riteit	72
3.6.6.	Burgerparticipatie	72
3.6.7.	Decreetsevaluatie	72
3.6.8.	Nudging	72
3.6.9.	Feedback door burgers via websites van de Vlaamse overheid.....	72
3.6.10.	Overlegcomité.....	72
3.6.11.	Complexiteit van de doelstellingen inzake Duurzaam- heid	73
3.6.12.	Visie 2050	73
3.6.13.	Consultatieportaal.....	73
3.7.	Tweede tussenkomst van Willem-Frederik Schiltz	73
3.7.1.	Burgerparticipatie – consultatieportaal.....	73
3.7.2.	Decreetsevaluatie	73
3.7.3.	Nudging	73
3.7.4.	Duurzaamheid.....	74

4. Toelichting door Geert Bourgeois, minister-president en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de tiende rapportering alternatieve financiering van Vlaamse overheidsinvesteringen	74
4.1. Inleiding: alternatieve financiering een ruim begrip	74
4.2. Rapportering alternatieve financiering	74
4.3. De impact in cijfers uitgedrukt.....	75
4.4. De kasmatige cijfers	75
4.5. Evolutie Eurostat sinds vorig jaar.....	75
4.6. Recente adviezen over Vlaamse projecten.....	76
4.7. De ESR-toets	77
4.8. Op het terrein	78
4.9. Beleid inzake pps/meerwaarde van pps	79
4.10. Belang van de rapportering alternatieve financiering	80
5. Bespreking van de tiende rapportering alternatieve financiering van Vlaamse overheidsinvesteringen.....	80
5.1. Tussenkoms van Björn Rzoska.....	80
5.1.1. Timing publicatie rapport	80
5.1.2. Problemen om het rapport correct te kunnen interpreteren	80
5.1.3. ESR-neutraliteit.....	81
5.1.4. Nieuwe gids/leidraad van Eurostat houdt geen versoepeling in.....	81
5.1.5. Best het voorzichtigheidsprincipe hanteren.....	81
5.1.6. De Werkvennootschap.....	81
5.1.7. Investerings in de ziekenhuisinfrastructuur.....	81
5.1.8. Transparantie nog niet helemaal optimaal	81
5.1.9. Besluit	82
5.2. Tussenkoms van Jan Bertels.....	82
5.2.1. Timing van de rapportering en de datering van de boardtabel.....	82
5.2.2. Er is voortschrijdend inzicht inzake de ESR-aanrekenbaarheid.....	82
5.2.3. Werkzaamheden van de Commissie voor Alternatieve Financiering voor overheidsopdrachten	82
5.2.4. Financiering ziekenhuisinfrastructuur en de kwalificatie ervan in de ESR-rekeningen	82

5.2.5.	Pps-constructies bij de lokale besturen	82
5.3.	Repliek van minister-president Geert Bourgeois	82
5.3.1.	Publicatietijdstip van het rapport.....	82
5.3.2.	Boordtabel is wel degelijk actueel	83
5.3.3.	ESR-neutraliteit is een voorwaarde, geen randvoorwaarde	83
5.3.4.	Leidraad van Eurostat is geen versoepeling	83
5.3.5.	De Werkvennootschap	83
5.3.6.	VIPA	83
5.3.7.	Sportinfrastructuur	83
5.3.8.	Woonzorgcentra	83
5.3.9.	Lokale besturen.....	83
5.4.	Tweede tussenkomst van Jan Bertels.....	84
5.4.1.	VIPA	84
5.5.	Tweede repliek van minister-president Geert Bourgeois.....	84
5.6.	Tweede tussenkomst van Björn Rzoska	84
5.6.1.	Boordtabel.....	84
5.7.	Derde repliek van minister-president Geert Bourgeois.....	84
V.	Bespreking op 27 november 2017	84
1.	Antwoorden van minister Bart Tommelein op nog niet beantwoorde vragen van Jan Bertels.....	84
1.1.	Indexering onroerende voorheffing (OV) en de inkanteling van provinciale bevoegdheden	84
1.2.	Schuldschein.....	85
1.3.	De Vlaamse netto-actiefpositie en de overname van de ziekenhuizenschuld.....	85
2.	Toelichting door minister Bart Tommelein bij de meerjarenraming 2018-2023	87
2.1.	Inleiding.....	87
2.2.	Het vorderingensaldo	87
2.3.	Ontvangsten	89
2.4.	Uitgaven	89
2.5.	Schuldevolutie	90
2.6.	Voorontwerp van decreet houdende de optimalisatie van het beheer van financiële activa	91
3.	Debat over de meerjarenraming 2018-2023.....	91
3.1.	Tussenkomst van Björn Rzoska.....	91
3.1.1.	Ontvangsten uit de fiscale regularisatie blijven onder de verwachtingen	91
3.1.2.	Uitgaven inzake Oosterweel	91

3.1.3.	Middelen uit het Klimaatfonds.....	92
3.2.	Tussenkomst van Matthias Diependaele	92
3.2.1.	Een gezond financieel beleid.....	92
3.2.2.	Ontvangsten uit de fiscale regularisatie zullen worden gehaald.....	92
3.2.3.	Hervorming van de erfbelasting al verwerkt in de ra- ming.....	92
3.2.4.	Impact van de taxshift op de Vlaamse ontvangsten	92
3.2.5.	Ziekenhuissector	92
3.2.6.	Schuldnorm	92
3.3.	Tussenkomst van Joris Vandenbroucke	93
3.3.1.	Impact hervorming erfbelasting	93
3.3.2.	Raming ontvangsten uit de fiscale regularisatie.....	93
3.3.3.	Wees transparant over de begrotingssituatie	93
3.4.	Tweede tussenkomst van Matthias Diependaele	93
3.4.1.	Draft budgetary plan van de Europese Commissie	93
3.5.	Tussenkomst van Willem-Frederik Schiltz	93
3.5.1.	Een structureel evenwicht.....	93
3.5.2.	Hoogte van de bijkomende investeringen gedurende deze legislatuur.....	93
3.5.3.	Schuldnorm	93
3.6.	Repliek van minister Bart Tommelein.....	94
3.6.1.	Ontvangsten uit de fiscale regularisatie.....	94
3.6.2.	Oosterweel	94
3.6.3.	Klimaatfonds.....	94
3.6.4.	Impact van door de Vlaamse Regering besliste hervor- mingen zijn al verwerkt in de meerjarenraming	94
3.6.5.	Impact ziekenhuisfinanciering	94
3.6.6.	Schuldnorm	94
3.6.7.	Hervorming van de erfbelasting	95
3.6.8.	Hervorming van de registratiebelasting.....	95
3.6.9.	Europese regels en het vorderingensaldo	95
3.7.	Derde tussenkomst van Matthias Diependaele	95
3.8.	Tweede repliek van minister Bart Tommelein	95
3.8.1.	Schulden ziekenhuissector	95
3.9.	Tweede tussenkomst van Björn Rzoska	95
3.9.1.	Impact van Oosterweel op de toekomstige beschikbare budgettaire ruimte.....	95
3.10.	Tweede tussenkomst van Joris Vandenbroucke	96
3.10.1.	Impact hervorming erfbelasting	96
3.11.	Derde repliek van minister Bart Tommelein	96
3.11.1.	Oosterweel	96
3.11.2.	Vorderingensaldo	96

3.11.3. Erfbelasting	96
VI. Bespreking op 5 november 2017	96
1. Toelichting door minister Bart Tommelein bij het rapport van het ambtelijk monitoringcomité van november 2017.....	96
1.1. Inleiding.....	96
1.2. Algemeen beeld.....	97
1.3. Belangrijkste verschillen	97
1.4. Overzicht van de gewestbelastingen.....	97
1.5. Overzicht van de uitgaven	97
1.6. ESR-correcties	98
2. Debat over het monitoringrapport van november 2017	98
2.1. Tussenkomsst van Jan Bertels.....	98
2.1.1. Opbrengsten uit de fiscale regularisatie	98
2.1.2. Buffer van 100 miljoen euro	98
2.1.3. Onderbenutting bij de zorg aan ouderen in het kader van de woon- en zorgcentra	98
2.2. Tussenkomsst van Björn Rzoska.....	98
2.2.1. Buffer van 100 miljoen euro	98
2.2.2. Mogelijke verwarring over gerapporteerde cijfers in mo- nitoringrapport november 2017	98
2.2.3. Onderbenutting bij universiteiten en hogescholen	99
2.2.4. Algemeen cijfer onderbenutting uitgaven	99
2.3. Tussenkomsst van Matthias Diependaele	99
2.3.1. Relativiteit van de tussentijdse monitoringrapporten.....	99
2.3.2. Fiscale regularisatie	99
2.3.3. Definitie van de term investeringen	99
2.4. Repliek van minister Bart Tommelein.....	99
2.4.1. Fiscale regularisatie	99
2.4.2. Veiligheidsbuffer van 100 miljoen euro	99
2.4.3. Mogelijke verwarring over gerapporteerde cijfers in mo- nitoringrapport november 2017	99
2.4.4. Onderbenutting van universiteiten en hogescholen	100
3. Voortzetting algemene bespreking	100
3.1. Debat over de vraag van Björn Rzoska over de schuldovername bij vrijwillige fusies van gemeenten	100
3.2. Debat over de vraag van Björn Rzoska over de investeringen door de Vlaamse Regering	101
3.3. Debat over de vraag van Björn Rzoska over de schuldtoename .	104

4. Kennisname van de verslagen van de vakcommissies	105
5. Artikelsgewijze besprekingen en stemmingen van het ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeen- schap voor het begrotingsjaar 2018 (<i>Parl.St.</i> VI.Parl. 2017-18, nr. 14/1)	105
5.1. Corpus van het decreet	105
5.2. Tabel	106
5.3. Eindstemming	106
6. Artikelsgewijze besprekingen en stemmingen van het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeen- schap voor het begrotingsjaar 2018 (<i>Parl.St.</i> VI.Parl. 2017-18, nr. 15/1)	106
6.1. Inleiding.....	106
6.2. Corpus van het decreet	106
6.3. Afdeling I – begrotingskredieten (Tabel)	108
6.4. Afdeling III – Diensten met Afzonderlijk Beheer	108
6.5. Afdeling V – Vlaamse Rechtspersonen	108
6.6. Eindstemming	108
Gebruikte afkortingen	109
Bijlagen: zie dossierpagina op www.vlaamsparlement.be	

I. Inleiding

Op 6, 14, 21 en 27 november en 5 december 2017 besprak de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting de begrotingsontwerpen voor het jaar 2018 in aanwezigheid van Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, en Bart Tommelein, viceminister-president en Vlaams minister van Begroting, Financiën en Energie.

In dat kader werden ook andere parlementaire documenten samen met deze bespreking behandeld.

Hierna volgt de oplistings van de besproken parlementaire documenten:

Begrotingsdecreten:

- ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2018 (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 14/1 en volgende);
- ontwerp van decreet houdende de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2018 (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 15/1 en volgende).

Toelichtingen bij de begroting:

- toelichtingen bij de middelenbegroting en de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2018. Algemene toelichting (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 13/1);
- toelichtingen bij de middelenbegroting en de algemene uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2018. Toelichtingen per programma.

In het bijzonder:

- a) beleidsdomein C: Financiën en Begroting (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 13/2-C);
- b) beleidsdomein P: Kanselarij en Bestuur (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 13/2-P);
- c) beleidsdomein V: Hogere Entiteiten (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 13/2-V);
- d) meerjarenraming 2018-2023 (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 21/1).

Verslag van het Rekenhof over het onderzoek van de Vlaamse begroting voor 2018 (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 16/1);

Beleidsbrieven:

- beleidsbrief Financiën en Begroting 2017-18 van minister Bart Tommelein (*Parl. St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1329/1);
- beleidsbrief Algemeen Regeringsbeleid 2017-18 van minister-president Geert Bourgeois (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1337/1).

Advies van de Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen over het begrotingsbeleid 2018 van de Vlaamse Gemeenschap (*Parl.St.* VI.Parl. 2016-17, nr. 12-A/1)

Andere ontwerpen van decreet:

- het ontwerp van decreet houdende bepalingen tot verdere regeling van de invordering van niet-fiscale schuldvorderingen voor de Vlaamse Gemeenschap en voor het Vlaamse Gewest en de instellingen die eronder ressorteren, diverse fiscale bepalingen, en de overname van de dienst van de belasting op spelen en weddenschappen, de automatische ontspanningstoestellen en de openingsbelasting op slijterijen van gegiste dranken (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1301/1): apart verslag;

- ontwerp van decreet houdende bepalingen tot begeleiding van de begroting 2017 (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1313/1): apart verslag:
  - a) hoofdstuk 1: Algemeen;
  - b) hoofdstuk 7: Financiën en Begroting;
  - c) hoofdstuk 8: Inwerkingtreding;
- verslag van de Vlaamse Regering over alternatieve financiering van Vlaamse overheidsinvesteringen, 17 november 2017 (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 52/1).

Door de ministers werden een aantal documenten bezorgd die als digitale bijlage zijn opgenomen op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

II. Bespreking op 6 november 2017

1. Toelichting door minister Bart Tommelein bij het ambtelijk monitoring-rapport van oktober 2017 met betrekking tot het uitvoeringsresultaat 2017

1.1. Inleiding

Bart Tommelein licht het rapport toe (presentatie is opgenomen in bijlage 1 en het rapport is opgenomen in bijlage 3). Op maandag 30 oktober heeft hij het rapport van het ambtelijk monitoringcomité van oktober 2017 met betrekking tot de prognose van het uitvoeringsresultaat 2017 aan het Vlaams Parlement overgemaakt. Op basis van de huidige vooruitzichten zou de Vlaamse begroting voor 56,1 miljoen euro afwijken van het vooropgestelde resultaat (slide 2 van bijlage 1).

De minister wijst erop dat het een indicatieve raming betreft, die nog een aantal onzekerheden bevat. Over een beperkt aantal ontvangsten en enkele grote uitgavenrubrieken is ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2017 nog geen nieuwe informatie beschikbaar. Het verleden heeft geleerd dat substantiële afwijkingen nog mogelijk zijn en dat die tot nu toe overwegend positief waren voor het voorde-ringensaldo.

1.2. Globaal overzicht

Daarop toont hij een schema dat de belangrijkste verschillen tussen de begrotingsaanpassing 2017 en de prognose van oktober samenbrengt en zichtbaar maakt (slide 3).

Vooreerst zijn er meerontvangsten ten bedrage van 62 miljoen euro bij de gewestbelastingen, waarop hij dadelijk dieper op in belooft te gaan.

Verder zijn er ook meerontvangsten ten bedrage van 95,1 miljoen euro in de opcentiemen. In mindere mate zijn er tegenvallende andere ontvangsten die binnen de gebruikelijke afwijkingmarges vallen.

Daarnaast zijn er de uitgaven, die momenteel 29,7 miljoen euro hoger liggen dan verwacht. Tot slot worden de ESR-correcties negatief bijgesteld voor 36,8 miljoen euro.

1.3. Gewestbelastingen

Globaal gezien worden die ontvangsten uit de gewestbelastingen 62 miljoen euro hoger ingeschat dan begroot (slide 4).

De prognose voor de onroerende voorheffing wordt op het niveau van de begrotingsaanpassing 2017 gehouden. Het verzenden van de kohieren kwam in het

derde kwartaal volop op kruissnelheid. Momenteel werd er reeds 2 maanden ingelopen ten opzichte van het verzendritme van aanslagjaar 2016.

De prognose voor de ontvangsten uit erfbelasting ligt 43,2 miljoen euro boven het in de begrotingsaanpassing 2017 geraamde bedrag. Zowel het aantal overlijdens als het gemiddelde bedrag per overlijden ligt boven het bij begrotingsaanpassing voorziene bedrag, door de groter dan verwachte stijging van de ontvangsten uit grote dossiers.

De ontvangsten uit het verkoop- en verdeelrecht lagen in het derde kwartaal 2017 bijzonder hoog. Voor de resterende maanden van het jaar wordt verondersteld dat de instroom aan akten op hetzelfde niveau zal liggen als in 2016. Op basis van die veronderstelling zou de totale ESR-ontvangst voor het verkoop- en verdeelrecht uitkomen op 2.391,4 miljoen euro, ofwel 60,3 miljoen euro meer dan voorzien bij de begrotingsaanpassing 2017.

De hogere ontvangsten uit het verkooprecht vertalen zich niet in een evenredige verhoging van de ontvangsten uit het hypotheekrecht. Dat doet vermoeden dat het aantal herfinancieringen in dalende lijn zit en/of dat er meer wordt gekocht met eigen middelen.

De beperkte terugval van de ontvangsten uit schenkrechten is vooral het gevolg van een daling in de onroerende schenkingen en dit na de absolute piek in het aantal transacties in 2016, toen de hervorming werd gerealiseerd. Na de piek in 2016 stabiliseert nu het aantal transacties op een nog steeds hoog niveau. Wat de roerende schenkingen betreft kan nog opgemerkt worden dat vermogensbeheerders een verhoogde interesse bij hun klanten vaststellen om te schenken vanwege de invoering van de federale effectentaks. Indien effectief wordt overgegaan tot schenkingen kunnen de ontvangsten van 2017 nog gunstiger uitvallen.

De ontvangsten uit de kilometerheffing liggen in lijn met hetgeen was voorzien in de begrotingsaanpassing 2017. Het verschil wordt verklaard door de ontvangsten uit boetes, die worden opgetrokken.

1.4. Uitgaven

Op de algemene uitgavenbegroting zijn er vijf noemenswaardige afwijkingen (slide 5). Overeenkomstig de gemaakte afspraken in het kader van de begrotingsopmaak 2018 wordt in een herverdeling van 135 miljoen euro voor eenmalige maatregelen en impulsen voorzien. Zij wordt grotendeels aangerekend op de VAK/VEK-buffer van 100 miljoen euro die reeds bij de begrotingsaanpassing 2017 werd aangelegd. Van de 135 miljoen euro zit reeds een deel vervat in de uitgaveprognoses van de DAB's en rechtspersonen: 3,17 miljoen bij Sport Vlaanderen, 2 miljoen euro bij Mina en 2 miljoen euro bij VLM.

Van de provisie onverdeelde beleidsruimte O&O werd het VAK integraal herverdeeld terwijl er slechts 16,5 miljoen euro VEK werd herverdeeld. Bovendien werd het VEK quasi integraal naar IS-artikelen herverdeeld, waardoor de ESR-impact zich bij de te consolideren instellingen zal manifesteren. Men kan dus uitgaan van een volledige onderbenutting van de provisie opstap O&O (46,8 miljoen euro), besluit hij.

Bij de woonzorgcentra werd het gemiddelde genomen van de ramingen van de federale operator (het RIZIV) en het geraamde bedrag van de begrotingsaanpassing 2017. Dat resulteert in een verwachte onderaanwending van 36,8 miljoen euro of 1,8%.

Voor de dienstencheques wordt een onderbenutting geraamd van 43,5 miljoen euro. Hierbij houdt de regering rekening met de facturen die tussen 1 oktober 2016 en 30 september 2017 werden ontvangen. De in deze periode aangekochte en gefactureerde dienstencheques bepalen de ESR-aanrekenbare uitgave voor Vlaanderen in 2017, rekening houdend met een overeengekomen doorlooptijd van de facturen van 3 maanden. Daarnaast is er ook nog rekening gehouden met een verwachte boete voor de dienstverlener van 8,4 miljoen euro.

Een volledige update van het loonmodel is pas beschikbaar in november. Gelet op de omvang van de loonmassa van het onderwijzend personeel wordt er in voorliggende monitoring uitgegaan van een onderbenutting van 15 miljoen euro. Op de diensten met afzonderlijk beheer (DAB) Fonds voor Preventie en Sanering inzake Leefmilieu en Natuurbehoud (MINAFONDS) én Overheidspersoneel na geven alle DAB hun begrotingsaanpassing op als prognose. Het monitoringcomité schat evenwel in dat toch nog een onderbenutting van 25 miljoen euro zal gerealiseerd worden.

De uitgaven van de rechtspersonen liggen volgens de prognoses van die rechtspersonen 173,5 miljoen euro lager ten opzichte van de eerste begrotingsaanpassing. Het monitoringcomité stelt op basis van de historische uitvoeringcijfers de uitgaven bijkomend met 25 miljoen euro neerwaarts bij.

1.5. ESR-correcties

Tot slot zijn er de evoluties in de ESR-correcties. Met betrekking daartoe stelt men een verslechtering met 3 miljoen euro vast ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2017. Zij is te verklaren door twee tegengestelde bewegingen: +8,9 miljoen euro bij de DBFM Scholen van Morgen enerzijds en -12 miljoen euro bij de Sluis Terneuzen anderzijds.

2. Toelichting door minister Bart Tommelein bij de begroting 2018

2.1. Inleiding

Bart Tommelein begint zijn toelichting met de mededeling dat ook in 2018 in een structureel evenwicht wordt voorzien op de begroting. In tegenstelling tot in 2017 zijn daarvoor overigens geen bijkomende inspanningen meer vereist. Hoewel structureel gezond, vertoont de begroting 2018 een nominaal tekort van ongeveer 1,2 miljard euro. Dat is grotendeels te wijten aan de negatieve afrekening met betrekking tot de middelen uit de bijzondere financieringswet, waar hij dadelijk verder op ingaat.

2.2. Evolutie beleidsruimte

2.2.1. *Overgang van de begrotingsaanpassing 2017 naar de begrotingsopmaak 2018*

In wat volgt wordt de creatie en aanwending van de beleidsruimte besproken. Daarbij wordt telkens de begroting 2018 vergeleken met de begrotingsaanpassing 2017. Daarop presenteert de minister een samenvattende tabel, die toont hoe men de overgang van de begrotingsaanpassing 2017 naar de begrotingsopmaak 2018 maakt. Beide begrotingsrondes streven naar een begroting die structureel in evenwicht is (slide 10, bijlage 1).

Bij de begrotingsaanpassing 2017 vertoonde de begroting een positief saldo van 2,3 miljoen euro. Het vorderingensaldo vergt evenwel dat zowel de bouwkosten voor de Oosterweelverbinding als de investeringen voor ziekenhuisinfrastructuur van voor de bevoegdheidsoverdracht in rekening worden gebracht. Ten gevolge

daarvan bedroeg het nominaal vorderingentekort bij de begrotingsaanpassing 2017 bijgevolg -71,4 miljoen euro.

Bij ongewijzigd beleid zou het nominaal vorderingensaldo -811,3 miljoen euro bedragen in 2018. Daarin wordt echter geen rekening gehouden met de uitgaven die buiten de doelstelling worden gehouden. Het gaat om volgende zaken: de negatieve afrekening met betrekking tot de middelen uit de bijzondere financieringswet voor 1,005 miljard euro; de bouwuitgaven voor Oosterweel in 2018, geraamd op 76,4 miljoen euro; de ziekenhuisinvesteringen A1/A3 die blijvend worden ingeschat op 40 miljoen euro; en de schuldovername van de gemeenten, a rato van 96,7 miljoen euro naar aanleiding van vrijwillige fusies. Als men rekening houdt met de uitbreiding van de nettobeleidsruimte naar aanleiding van de invoering van een beperkte energieheffing en de invulling van het nieuwe beleid, resulteert dit in een klein overschot van 11,9 miljoen euro.

2.2.2. *Ontvangsten bij constant beleid*

Vervolgens gaat de spreker dieper in op de verschillende delen van het overzicht. De totale ontvangsten bij ongewijzigd beleid nemen af met 119,4 miljoen euro (slide 11, bijlage 1). Daarbij valt op te merken dat de basisfinanciering vanuit de federale overheid verder stijgt. Die stijging wordt evenwel tenietgedaan door de negatieve afrekening met betrekking tot de middelen uit de bijzondere financieringswet van iets meer dan 1 miljard euro. Daarnaast is er de bijstelling van de ontvangsten van de oude energieheffing van 384 miljoen euro naar aanleiding van de beslissing van het Grondwettelijk Hof. Door de uitbreiding van de consolidatieperimeter (de integratie van de pps-projectvennootschappen) wordt ruim 160 miljoen euro aan extra ontvangsten geregistreerd. Tot slot begroten de instellingen die reeds in de perimeter waren opgenomen 100,5 miljoen euro extra ontvangsten.

2.2.3. *Uitgaven bij constant beleid*

Tegenover de daling van de ontvangsten bij ongewijzigd beleid, nemen de uitgaven bij ongewijzigd beleid toe met 683,5 miljoen euro (slide 12, bijlage 1). Dat heeft een negatieve impact heeft op de nettobeleidsruimte. Een eerste belangrijke factor is de impact van de index op de loon- en werkingskredieten, waardoor de betaalkredieten met 220,7 miljoen euro stijgen. Verder worden alle kostendrijvers en betaalkalenders geëvalueerd en opnieuw ingeschat. Het gaat concreet om onder meer:

- de aanpassing van de loonkredieten binnen Departement Onderwijs ingevolge de meest recente ramingen van het aantal leerlingen (loonmodel Onderwijs);
- de verhoging van de kredieten voor het Gemeentefonds naar aanleiding van de decretaal bepaalde groeivoet van 3,5%;
- de bijstelling van kredieten voor dienstencheques naar aanleiding van de meest recente groeivoeten;
- de bijstelling van betaalkalenders naar aanleiding van het op kruissnelheid komen van het in vorige jaren opgestarte, nieuwe beleid.

In globo zorgt deze actualisatie van beleids- en betaalkredieten voor een stijging van de betaalkredieten met 430,2 miljoen euro. Een volledig overzicht kan men terugvinden op pagina 16-17 van de algemene toelichting.

De daling van de uitgavenkredieten die het rechtstreekse gevolg zijn van een gewijzigde ontvangstenraming a rato van 120 miljoen euro, is grotendeels toe te wijzen aan het Energiefonds naar aanleiding van de uitspraak van het Grondwettelijk Hof en dit voor een bedrag van -384 miljoen euro. Daarnaast zijn nog stijgingen vast te stellen voor onder meer een stijgend volume van verkopen door het

Vlaams Energiebedrijf voor 112 miljoen euro en de inkanteling van de provincies voor 111 miljoen euro.

Een aanpassing van de kredieten omwille van de uitbreiding van de consolidatieperimeter leidt tot een toename van de uitgaven met 152,7 miljoen euro.

2.2.4. *ESR-correcties*

De evolutie van de ESR-correcties van verschillende entiteiten heeft een positief effect op de beleidsruimte van 44,5 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2017. Daarbij presenteert de minister een tabel, waarin de verschillende elementen zijn opgenomen (slide 13, bijlage 1).

De grootste impact gaat in dit kader uit van Scholen van Morgen. Dat is enerzijds het gevolg van het feit dat het project geëvolueerd is naar een opleverfase. Anderzijds houdt het ook verband met het integraal toepassen van de ESR-aanrekeningregels met betrekking tot interestswaps op de DBFM-vennootschap.

2.2.5. *Onderbenutting*

De geraamde onderbenutting neemt toe met 18,4 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2017. Een grotere onderbenutting heeft een positieve impact op het vorderingensaldo. Na de bevestiging door de meest recente monitoringresultaten, die daarnet voorgesteld zijn, gaat de Vlaamse Regering voor de onderbenutting uit van het bij de begrotingsaanpassing 2017 geraamde onderbenuttingspercentage van 1,55%. Dat percentage past men toe op de geraamde primaire uitgaven 2018, exclusief zesde staatshervorming, wat resulteert in een bedrag van 501,3 miljoen euro.

Gelet op de onderbenutting die zowel in 2015 als in 2016 werd vastgesteld bij de universiteiten en hogescholen en gelet op de onderbenutting in 2015 en 2016 op de kredieten ter financiering van de bevoegdheden die werden overgedragen in het kader van de zesde staatshervorming, trekt men de onderbenutting – net zoals in 2017 – forfaitair op met 90 miljoen euro tot 591,3 miljoen euro.

Net zoals in 2017, kan verwacht worden dat het effect van de consolidatie van de hogescholen en universiteiten op het ESR-vorderingensaldo in 2017 neutraal is. Dat wordt trouwens ondersteund door het feit dat er zowel in 2015 als 2016 zelfs een positief effect was, zoals hij eerder aangaf. Daarom wordt het verschil tussen vertrekkende en toekomstige toelagestromen richting hogescholen en universiteiten geneutraliseerd en wordt de onderbenuttingshypothese bijkomend verhoogd met 117,9 miljoen euro.

2.2.6. *Totale evolutie ongewijzigd beleid*

De volgende slide toont de impact van de zonet besproken evoluties. In globo is er een negatieve impact van -740 miljoen euro bij ongewijzigd beleid ten opzichte van begrotingsopmaak 2017. Dat is inclusief alle uitgaven en dus ook inclusief de uitgaven buiten de begrotingsdoelstelling.

Het vorderingensaldo begrotingsopmaak 2018 bij ongewijzigd beleid bedraagt -811 miljoen euro.

2.2.7. *Creatie en aanwending nettobeleidsruimte*

Als men abstractie maakt van de uitgaven buiten begrotingsdoelstelling, zoals eerder uitgelegd, komt men aan een nettobeleidsruimte van 406 miljoen euro (slides 16 en 17, bijlage 1). De beschikbare nettobeleidsruimte bij ongewijzigd

beleid wordt echter door de vernieuwde energiehelling met 72,7 miljoen euro verhoogd. Deze bijkomende ruimte wordt integraal aangewend voor uitgaven in het kader van het behalen van de energiedoelstellingen. Daarnaast nemen de beleidskredieten met 140 miljoen en de betaalkredieten met 21 miljoen euro toe. Dat is het gevolg van het uitvoeren van investeringen die afgesproken werden bij het begin van de legislatuur. De facto is de resterende beleidsruimte voor 2018 vervolgens gelijk aan 373,8 miljoen euro. Zij wordt ook gedeeltelijk aangewend voor de reeds bij de regeringsvorming voorziene beleidsuitbreiding.

2.3. Economische parameters: parameters groei en inflatie

De ontvangstenraming voor 2018 gaat uit van een groei van het bbp in 2018 van 1,7%. De evolutie van de consumptieprijsindex, ofwel inflatie, wordt op 1,2% ingeschat. Het Federaal Planbureau verwacht dat de inflatie in 2018 lager zal liggen dan in 2017, terwijl de groei van het bbp op hetzelfde niveau wordt ingeschat.

2.4. Ontvangsten

2.4.1. *Totale ontvangsten*

Hij toont daarbij een overzicht in een tabel, waaruit blijkt dat de ontvangsten op 42,3 miljard euro worden geraamd (slide 21, bijlage 1).

2.4.2. *BFW-middelen voor het Vlaamse Gewest*

De volgende tabel (slide 22, bijlage 1) bevat de ontvangsten die volgens de bijzondere financieringswet worden doorgestort naar de gewesten. Zij worden voor de begrotingsopmaak 2018 op net geen 9 miljard euro geraamd. Gegeven de herrekening die in 2018 wordt doorgevoerd, is het bedrag bijna 1 miljard lager dan bij de begrotingsaanpassing 2017.

2.4.3. *BFW-middelen voor de Vlaamse Gemeenschap*

Slide 23 toont de ontvangsten die volgens de bijzondere financieringswet worden doorgestort naar de gemeenschappen. Zij bedragen 22,3 miljard euro bij de begrotingsopmaak 2018, wat een stijging is van 586 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2017.

2.4.4. *BFW-middelen – Federale dotaties*

Een volgende tabel (slide 24) biedt het overzicht van de specifieke federale dotaties. Die zijn sterk verlaagd als gevolg van de zesde staatshervorming.

2.4.5. *Ontvangsten uit de gewestbelastingen*

De laatste tabel toont het overzicht van de gewestbelastingen (slide 25). Voor de gewestbelastingen die de Vlaamse overheid in eigen beheer int, worden door de Vlaamse overheid eigen ramingen opgesteld. Voor de overige heffingen waarvan de inning nog behartigd wordt door de FOD Financiën, worden de groeipercentages uit de federale raming van juli 2017 gehanteerd maar toegepast op de Vlaamse prognoses voor 2017, die iets voorzichtiger zijn en lager liggen dan de raming bij begrotingsaanpassing 2017.

Wat levert dit op? Voor het verkooprecht wordt rekening gehouden met een groei van de ontvangsten van 2% ten opzichte van de prognose 2017. Die groei weerspiegelt de verwachte prijsevolutie van de vastgoedmarkt. Wat betreft het aantal transacties wordt geen verdere groei voorzien, gelet op het feit dat het aantal transacties zich in 2017 reeds op een hoog niveau bevindt.

Voor het hypotheekrecht wordt geen groei voorzien ten opzichte van de prognoses 2017, gelet op het feit dat er ook geen groei wordt voorzien in het aantal transacties verkooprecht.

Voor de schenkbelasting wordt het aantal schenkingen constant gehouden op het niveau van de prognoses 2017. Rekening houdende met een hoger recht per transactie, betekent dit een neerwaartse bijstelling van 23 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2017.

In de raming van de erfbelasting wordt rekening gehouden met een groei van 0,9% van de gemiddelde ontvangst per overlijden. De ontvangsten uit fiscale regularisaties worden opgetrokken van 25 miljoen euro bij de begrotingsaanpassing 2017 naar 75 miljoen euro bij de begrotingsopmaak 2018. Het juridisch kader voor de fiscale regularisatie werd in de loop van 2017 gefinaliseerd.

De ontvangsten uit de onroerende voorheffing nemen toe met 102,7 miljoen euro ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2017. Die forse toename is grotendeels het gevolg van de afslanking van de provincies en de gedeeltelijke overname van de provinciale bevoegdheden door Vlaanderen en de gemeenten.

Voor de raming van de jaarlijkse verkeersbelasting wordt rekening gehouden met de aanpassing van de tarieven aan de inflatie en een groei van het wagenpark van 2%. Daarnaast wordt ook rekening gehouden met een negatief effect van de vergroening van het wagenpark op de ontvangsten (-0,4%). Voor de belasting op inverkeerstelling gaat de prognose 2017 uit van een groei van het aantal inschrijvingen met 4% ten opzichte van 2016. Voor de raming 2018 wordt rekening gehouden met een daling van 2% ten opzichte van 2017. Ten opzichte van 2016 betekent dat nog altijd een stijging van 2% in volume. De ontvangsten uit de kilometerheffing evolueren in functie van de inflatie en de groei van het bbp zoals opgenomen in de economische begroting.

2.5. Uitgaven

2.5.1. *Beleidskredieten*

Slide 27 geeft een overzicht van de beleidskredieten per beleidsdomein. In hun totaliteit nemen de beleidskredieten met 861,2 miljoen euro toe ten opzichte van de begrotingsaanpassing. Die evoluties worden verder in detail besproken in de diverse commissies.

2.5.2. *Betaalkredieten*

Slide 28 toont de evolutie van de betaalkredieten per beleidsdomein. Ten opzichte van begrotingsaanpassing 2017 stijgen ze met 1,15 miljard euro. Globaal genomen nemen de betaalkredieten met maar liefst 290 miljoen meer toe dan de beleidskredieten. Dat geeft aan dat de Vlaamse Regering niet enkel nieuw beleid opstart, maar ook in de nodige middelen voorziet om aangegane verbintenissen effectief te vereffenen.

2.5.3. *Vergelijking beleids- en betaalkredieten*

Op slide 29 worden de beleidskredieten afgezet tegenover de betaalkredieten. De grafiek toont aan dat bij de begrotingsopmaak 2018 de beleidskredieten 282,6 miljoen euro hoger liggen dan de betaalkredieten. Bij de begrotingsaanpassing 2017 bedroeg het verschil nog 572,3 miljoen euro. Bij ongewijzigd beleid nemen de betaalkredieten veel sterker toe dan de beleidskredieten. Dat wordt echter deels gecompenseerd doordat de beleidskredieten van de nieuwe initiatieven sterker toenemen dan de betaalkredieten van deze nieuwe initiatieven. Men

dient immers de nodige doorlooptijd te respecteren vooraleer er vereffend kan worden.

2.6. Evolutie van de geconsolideerde schuld en de financieringsbehoeften

2.6.1. *Evolutie van de geconsolideerde schuld*

In 2018 wordt een toename van de geconsolideerde schuld verwacht met 2,1 miljard euro ten gevolge de afrekening van de autonomiefactor, de schuldovername van de gemeenten die fusioneren, de mogelijke bijkomende schuld van de ziekenhuisinfrastructuur, en het saldo aan ESR-8-verrichtingen bij ministeries en instellingen die tot het CFO behoren en de ESR-9-transacties van niet-CFO-leden (slide 31).

2.6.2. *Financieringsbehoeften met of zonder directe financiering*

Bij de bepaling van de financieringsbehoefte van de Vlaamse ministeries maakt hij een onderscheid in de financieringsbehoeften zonder en met directe financiering (slides 32 en 33). De eerstgenoemde ontstaan door volgende factoren. Eerste is het herfinancieren van aflopende schulden, waarbij er in januari 2018 een grote EMTN van 2012 op eindvervaldag komt ter waarde van 750 miljoen euro. Verder vermeldt hij het begrotingsresultaat, waarbij er evenwel een correctie wordt doorgevoerd ten belope van de ESR-correcties in het kader van verstrengd Europees begrotingstoezicht.

In 2018 moeten er evenwel nog drie bijkomende correcties worden doorgevoerd ten aanzien van dit begrotingsresultaat. De negatieve afrekening in 2018 naar aanleiding van de herrekening van de financieringswet zal kasmatig pas schijfs-gewijs worden doorgerekend. Verder zullen de bouwuitgaven voor de Oosterweelverbinding in 2018 nog via eigen reserves worden gefinancierd. De schulden die overgenomen worden van de gemeenten, moeten uiteraard niet direct opnieuw gefinancierd worden.

Tot slot is er nog een financieringsnood ten belope van het netto-effect van ESR-8 voor ministeries en CFO-leden en nog enkele, beperkte ESR-9-uitgaven. Als men al die effecten in rekening brengt, neemt de schuld van de ministeries netto toe met 499 miljoen euro.

Hoe evolueert de financieringsbehoefte indien wel rekening gehouden wordt met de directe financieringen? De directe financiering verwijst naar het feit dat de Vlaamse Regering de financiering van te consolideren entiteiten of investeringsschema's niet langer wenst te waarborgen, maar hiervoor zelf de fondsen wil ophalen. Uiteraard heeft deze beslissing tot doel om de financiering voor de overheid als geheel efficiënter en goedkoper te maken. Op zich verhoogt de directe financiering ook de geconsolideerde schuldpositie niet.

Voor 2018 wordt netto in 905 miljoen euro aan financiering voorzien voor VMSW en 335 miljoen euro voor VWF. Daarin zit de lagere financieringsbehoefte omwille van aflossingen van eerder aangegane schulden vervat. Bij de opnames wordt een zo goed mogelijke match gezocht met de leningsbehoefte van deze instellingen en dit in een meerjarig perspectief.

Voor de overname van de langetermijnfinanciering van de DBFM Scholen van Morgen door de nv School Invest wordt voor 2018 nog in een totale directe financiering voorzien van 72 miljoen euro via obligaties uitgegeven via het X/N-vereffeningsstelsel en via het BCP-programma. Wanneer rekening gehouden wordt met de aflossingen van eerder aangegane schulden bekomt men een nettofinancieringsbehoefte van 43 miljoen euro, die aldus rechtstreeks gefund zal worden door de Vlaamse overheid in 2018. Samen met de nettofinancieringsbehoeften

van de ministeries komt dit in 2018 neer op een totale financieringsbehoefte van 2,54 miljard euro. Rekening houdende met de voorziene aflossing van 759 miljoen euro, verwacht de regering een netto schuldtoename bij de Vlaamse ministeries van 1.782 miljoen euro.

2.7. Schulden en vermarktbaar actief

Ondanks de oplopende geconsolideerde schuldpositie, is in het kader van de Vlaamse schuldnormering beslist om de komende jaren een blijvende positieve netto-actiefpositie te behouden waarbij de vermarktbare financiële activa groter zijn en blijven dan de geconsolideerde schuld. Daarbij wordt evenwel tijdelijk abstractie gemaakt van de nog uitstaande overgenomen schuld in het kader van de zesde staatshervorming met betrekking tot de ziekenhuisfinanciering, in afwachting van de exacte bepaling van de nog uitstaande kasmatige verplichting ten aanzien van de ziekenhuizen.

Op basis van voorliggende tabel kan vastgesteld worden dat de Vlaamse overheid eind 2016 een netto-actief had van 21,6 miljard euro min 18,8 miljard euro, ofwel 2,8 miljard euro.

In de begroting 2018 zitten twee belangrijke factoren die een negatieve impact zullen hebben op de netto-actiefpositie, maar die – gelet op de actuele marge – niet in gevaar brengen. Het betreft met name de afrekening van de bijzondere financieringswet in 2018 en de overname van de schuld van de gemeenten in het kader van vrijwillige fusies (slide 34).

3. Toelichting door minister Bart Tommelein bij de beleidsbrief Financiën en Begroting 2017-2018

3.1. Inleiding

Bart Tommelein attendeert er bij het begin van zijn toelichting op dat de commissie aan de vooravond staat van het laatste volledige kalenderjaar van deze legislatuur. De tijd vliegt, stelt hij vast. Traditiegetrouw geeft hij graag een bondig overzicht van de realisaties van de afgelopen drie jaar. De commissie zal merken dat de regering heel wat heeft gerealiseerd, voorspelt hij. Daarnaast heeft hij voor zichzelf een prognose gemaakt voor wat nog op de plank ligt in het komende politieke werkjaar. Samen met zijn kabinet, de administratie en de hele Vlaamse Regering heeft hij nog forse ambities. Enkele belangrijke hervormingen zijn al ver gevorderd, hervormingen die noodzakelijk zijn, hervormingen die ook kansen en opportuniteiten bieden, en die hij niet onbenut wil laten alvorens de legislatuur in schoonheid af te sluiten.

De beleidsbrief is volgens een afgesproken stramien onderverdeeld in zogenaamde strategische en operationele doelstellingen. In de presentatie (bijlage 2) zal hij die indeling niet helemaal volgen en eerder de inhoud per thema overlopen en bespreken. Vier grote thema's komen aan bod: begrotingsbeleid; financieel beheer, controle en risicomanagement; fiscaliteit; en doelstellingen die meerdere beleidsdomeinen bestrijken. Dat hoeft uiteraard niet te verhinderen dat over andere punten uit de beleidsbrief die niet expliciet aan bod komen in de presentatie, vragen gesteld worden.

3.2. Het begrotingsbeleid

Het begrotingsbeleid kwam uiteraard al uitgebreid aan bod in de toelichting bij de begroting 2018. De minister beperkt zich dan ook tot de hoofdlijnen van de beleidsbrief. Daarbij kan hij niet genoeg herhalen dat de Vlaamse overheid probeert haar openbare financiën op lange termijn gezond te houden. In dat kader zijn drie elementen van belang, waarvan het eerste budgettaire stabiliteit is.

3.2.1. Budgettaire stabiliteit

In 2017 sloot de Vlaamse Regering terug aan bij een begroting die structureel in evenwicht is. Door begrotingsmatig orde op zaken te stellen toonde de Vlaamse Regering haar bestuurskracht. Tegelijk zorgen de saneringen van de afgelopen jaren ervoor dat de Vlaamse Regering bijkomend kan investeren in zorg, scholenbouw, infrastructuur, onderzoek en ontwikkeling. Binnen de normdoelstelling van een begroting die structureel in evenwicht is, zal de Vlaamse Regering de beschikbare beleidsruimte invullen met de beleidsimpulsen voorzien in het regeerakkoord.

3.2.2. Een transparante begroting

In het afgelopen werkjaar heeft de werkgroep Leesbaarheid van de begroting zijn werkzaamheden voortgezet. De meest zichtbare resultaten blijken uit de algemene toelichting. Er werd ingezet op een duidelijkere en overzichtelijkere toelichting van de beleidsruimte en het vorderingensaldo binnen de globale begrotingsoefening van dat jaar.

Samen met het Rekenhof werd een theoretisch kader uitgewerkt om de verschillende rapporteringsmomenten in de begrotings-, uitvoerings- en financiële cyclus beter op elkaar af te stemmen. In 2017 is ook gestart met de analyses om tot een doorgedreven digitalisering van de Vlaamse begroting te komen. De eerste resultaten van het digitale traject zijn reeds te zien op de nieuwe website van het departement (fin.vlaanderen.be).

Naast de leesbaarheid van de begroting wordt er ook gewerkt aan een meer prestatiegerichte begroting. Bij de begrotingsopmaak 2019 zal de eerste fase in het project prestatiebegroting afgerond worden, namelijk een stabiele structuur waarop verder gewerkt kan worden. Aangezien pas van een volwaardige prestatiebegroting gesproken kan worden als de prestaties ten opzichte van de doelstellingen ook gemonitord kunnen worden, moet er deze legislatuur ook al werk gemaakt worden van een groeitraject om tot kwaliteitsvolle indicatoren te komen. De werkgroep prestatiebegroting, aangevuld met experts inzake indicatoren, start in 2018 dat groeitraject op.

Om de prestatiebegroting tijdens de volgende legislatuur volledig operationeel te krijgen, is het ook van belang dat de ontwikkelde basis wordt meegenomen in de administratieve voorbereiding van het volgende regeerakkoord, zowel door beleids- als begrotingsmedewerkers. Op die manier kan er dan ook zowel in de totstandkoming van het regeerakkoord, als in de beleidsnota's zoveel als mogelijk met de verruimde inzichten worden rekening gehouden.

3.2.3. Houdbare openbare financiën in een EU-kader

Ten slotte is hij het afgelopen werkjaar formeel tegemoetgekomen aan de verplichtingen volgend uit het Europees semester van beleidscoördinatie, met de bijdrage van Vlaanderen aan het Belgisch Stabiliteitsprogramma en het ontwerpbegrotingsplan. Op zijn aandringen werd voor het eerst een bijlage over het verwacht economisch rendement van de Oosterweelverbinding aan het Stabiliteitsprogramma toegevoegd. Verder is in het Overlegcomité van 28 april 2017 betreffende dit laatste Stabiliteitsprogramma nogmaals bevestigd dat de Federale Regering, in samenwerking met de gemeenschappen en gewesten, een dialoog zal aangaan met de Europese Commissie omtrent de begrotingsmatige behandeling van strategische investeringen. Vlaanderen zal daar maximaal aan meewerken.

3.3. Financieel beheer, controle en risicomanagement.

3.3.1. *Vlaamse schuldnormering*

Eind 2016 heeft de Vlaamse Regering ingestemd met een Vlaamse schuldnormering. Deze schuldnorm gaat uit van twee doelstellingen: het behoud van een gunstige rating door het beperken van de globale schuldevolutie; en het behoud van een netto-actiefpositie, waarbij de vermarktbare (en momenteel enkel financiële) activa met andere woorden groter zijn dan de schulden.

Met betrekking tot die activa kan hij nog meegeven dat iedere deelentiteit van de Vlaamse Gemeenschap verantwoordelijk is voor het bijhouden van een inventaris van haar activa. Die inventaris moet bovendien aansluiten met de gegevens en de waarde ervan in het financiële systeem. Het is de bedoeling om in de periode 2016-2018 na te gaan of die aansluiting ook werkelijk bestaat. Inzake de materiële vaste activa wordt aansluiting gezocht tussen bestaande operationele databanken en het financiële systeem Orafin.

3.3.2. *Beleggen in Vlaamse schuld*

In uitvoering van de Vlaamse schuldnormering en met het oog op het beperken van de geconsolideerde schuld en het optimaliseren van de financiering ervan, heeft hij zijn administratie de opdracht gegeven een ontwerp van decreet betreffende de optimalisatie van het beheer van de financiële activa van de Vlaamse overheidsentiteiten op te stellen. Door de tijdelijk beschikbare middelen van de ene overheidsentiteit te beleggen in de schuld van een andere overheidsentiteit, daalt de geconsolideerde schuldpositie niet alleen van die overheidsentiteit waarin belegd wordt, maar ook voor de Vlaamse overheid als geheel. Het INR zal deze belegde bedragen immers onmiddellijk in mindering brengen van de totale Vlaamse schuld.

Het is zijn bedoeling om met het decreet zowel de lange- als kortetermijnbeleggingen in ogenschouw te nemen, maar gelet op de levensduur van de door de Vlaamse Gemeenschap te financieren onderliggende activa, zoals de kredietverstrekking in het kader van sociale huisvesting of de bouw van scholen in het kader van de DBFM Scholen van Morgen, ligt de focus voornamelijk op de lange termijn. In 2018 zal gestart worden met het operationaliseren van het decreet betreffende de optimalisatie van het beheer van de financiële activa van de Vlaamse overheidsentiteiten, met als belangrijkste baken het beleggen in eigen Vlaamse schuld.

3.3.3. *Rechtstreekse financiering*

In februari 2016 werd een positieve ruling bekomen. Die ruling bevestigde dat de Vlaamse overheid binnen het X/N-stelsel geen roerende voorheffing verschuldigd is als verkrijger van inkomsten van obligaties uitgegeven door rechtspersonen die deel uitmaken van de sector overheid in het ESR-2010. Ingevolge de ruling werd door de Vlaamse overheid in 2016 besloten tot de rechtstreekse financiering van de DBFM Scholen van Morgen via School Invest. Eerder al werd beslist om de VMSW en het VWF rechtstreeks te financieren via renteloze leningen. Door deze rechtstreekse financieringen werd reeds een aanzienlijke rentebesparing gerealiseerd. Begin 2017 werd tevens een ruling verkregen voor de nv BAM.

3.4. Fiscaliteit

Wat fiscaliteit betreft, is het, nu deze legislatuur ruim voorbij halfweg is, tijd voor een kort overzicht van de gerealiseerde en toekomstige hervormingen. Volgens de minister mag de regering zonder overdrijven stellen dat zij het Vlaamse fiscale landschap grondig hertekend heeft. En dat traject is nog niet ten einde. De Vlaamse fiscaliteit raakt diverse facetten van de samenleving: wonen en vastgoed, gezin,

mobilititeit, arbeid en ondernemen, wat tal van mogelijkheden biedt, die hij optimaal wil benutten, daarbij steeds strevend naar evenwicht, en – soms erg delicate – afwegingen makend. De regering streeft naar een rechtvaardige en gematigde fiscaliteit. Zij streeft ook naar een rationele fiscaliteit, wat hij straks verder belooft toe te lichten.

3.4.1. Hervorming van de vastgoedfiscaliteit

De leidraad van het beleid van de voorbije en komende jaren wordt gevormd door eigendomsverwerving aanmoedigen en faciliteren. Een eigen dak boven het hoofd is nog steeds de beste vorm van sociale bescherming. In vergelijking met de maatregelen uit vroegere regeerperiodes werden wel enkele nieuwe accenten gelegd.

Het kadastraal inkomen laat te wensen over als waardemeter. Dat weten we allemaal al sedert heel lang, maar deze regering gaat er iets aan doen, zij het zonder bruske en radicale omwenteling, maar behoedzaam en stap voor stap.

Daarnaast moeten we meer dan ooit aandacht besteden aan het klimaat, en bij afgeleide aan de energiekekenmerken van onze woningen. De regering wil de Vlaming daarvan bewust maken. Zij wil hem aanzetten tot doordachte en efficiënte ingrepen, en dat kan met stimulerende en ondersteunende maatregelen

De meest opvallende gerealiseerde hervorming is de Vlaamse schenkbelasting op onroerend goed, een in het oog springende maatregel, die zijn effect niet gemist heeft. De regering heeft fors gesnoeid in het bos van schijven, tarieven en tabellen. Dat is dan rationaliseren en vereenvoudigen. Zij heeft de fiscale druk substantieel verlaagd: de nieuwe tarieven kunnen een voordeel opleveren dat kan oplopen tot 100.000 euro en meer. En zij heeft ook vergroend. Als de gelukkige verkrijger bereid is zijn gekregen woning energievriendelijk aan te passen, dan krijgt hij of zij nog een extra korting op de schenkbelasting.

Het aantal schenkingen van onroerende goederen is de beste getuige van het succes van de maatregel. Na de inwerkingtreding van de hervorming kwam er een spectaculaire toename van het aantal schenkingen. Vooral de cijfers van 2016 spreken voor zich: het aantal schenkingsakten is na de hervorming meer dan verdubbeld. Die dynamiek houdt aan. Als men de cijfers van januari tot september van dit jaar extrapoleert naar een volledig jaar, zal 2017 minstens op hetzelfde aantal schenkingen uitkomen als in het succesjaar 2016 (slide 11).

Grondig isoleren wordt beloond. Wie vandaag een nieuwe, energiezuinige woning bouwt, ziet zijn inspanningen beloond met een halvering of zelfs een volledige vrijstelling van onroerende voorheffing gedurende vijf jaar. Het E-peil bepaalt of een gebouw energiezuinig is of niet. Deze stimulans is uitgebreid naar bestaande woningen. Meer dan de helft van de Vlaamse woningen zijn immers woningen op gevorderde leeftijd. De vergrijzing slaat dus op alle vlakken toe, merkt de minister op.

Wanneer een eigenaar zijn woning aanpakt met een "ingrijpende energetische renovatie" en daardoor een E-peil behaalt van maximaal 90, wordt de onroerende voorheffing voor vijf aanslagjaren gehalveerd. Ingrijpende energetische renovaties zijn verbouwingsprojecten waarbij minstens 75% van de buitenschil van het gebouw geïsoleerd raakt. Huiseigenaars die een nog grotere inspanning doen en een E-peil van maximaal 60 bereiken, zullen gedurende vijf jaar geen onroerende voorheffing voor de gerenoveerde woning moeten betalen.

De minister werkt daarmee verder aan de vergroening van het Vlaamse woningenbestand.

Samen met minister-president Geert Bourgeois heeft hij ook werk gemaakt van een fiscale stimulans gericht op een betere bescherming van ons onroerend erfgoed. Voor wie een beschermd monument koopt of krijgt en bovendien bereid is onderhouds- of verbeteringswerken uit te voeren, wordt het verkooprecht gehalveerd, en ook het tarief van de schenkingsrechten wordt verlaagd. Er wordt enkel gevraagd dat een bedrag gelijk aan het fiscaal voordeel wordt geherinvesteerd, volgens een beheersplan dat werd goedgekeurd door Erfgoed Vlaanderen.

Er wordt ondertussen ook nog gewerkt aan een vereenvoudiging van de vermindering van de personenbelasting voor monumenten. De belastingplichtige zal merken dat zijn aangifte in de toepassing tax-on-web al vooraf zal ingevuld zijn. Dat ontwerp van decreet is nu naar de Raad van State en zal spoedig afgerond worden.

De minister kan niet alle realisaties in detail bespreken, maar hij vermeldt wel de nieuwe maatregelen voor natuurbeheer. Er wordt voorzien in nieuwe vrijstellingen voor registratierechten, successierechten en onroerende voorheffing. Meer natuurambities van een eigenaar leiden daarbij terecht tot grotere voordelen. Maar die nieuwe maatregelen zijn nog niet in werking getreden, en er is een ruime overgangperiode ingebouwd van de bestaande naar de nieuwe fiscale voordelen. Hij gaat er dan ook niet verder op in.

Hij toont daarbij een tabel met links de realisaties en rechts de lopende dossiers inzake woon- en vastgoedfiscaliteit. Men ziet dat, vergeleken met vorig jaar, alweer enkele items in de linkerkolom van de realisaties konden geplaatst worden. Toch staan er nog belangrijke hervormingen aan de to-do-zijde (slide 14). Zo gaat men, zoals afgesproken in het regeerakkoord, het verkooprecht hervormen. De minister komt daar meteen op terug.

Hij vermeldt nog een andere ambitie, aangekondigd in het regeerakkoord, met name de rationalisering van de Vlaamse fiscaliteit. Voor een groot stuk is die reeds een feit. De hervormde schenkingsrechten en de hervormde woonbonus zijn voor hem prototypes van rationele hervormingen. Maar ook enkele andere onbenutte of achterhaalde bepalingen, vaak uit een ver verleden, zijn opgeruimd. Ook dat zal hij spoedig aan de commissie kunnen voorleggen.

Ten slotte noemt hij nog de optimalisering. Sommige onbenutte maatregelen zijn nog waardevol en actueel van opzet, maar blijken hun doel te missen door al te strenge of complexe toepassingsvoorwaarden. De minister wil echter het kind niet met het badwater weggooiden. Men kent bijvoorbeeld zijn voorstellen rond de verloederde winkelbuurten, men kent ook zijn voorstel rond sloop en wederopbouw. Hij heeft daarrond enkele ideeën uitgewerkt, die hij graag met de collega's van de Vlaamse Regering zal bespreken.

3.4.2. Hervorming van het verkooprecht

Verder wil hij, zoals afgesproken in het regeerakkoord, het verkooprecht hervormen, wat hij een belangrijke hervorming noemt. Ook in de commissie is zij al besproken en sommige leden hebben hun belangstelling getoond en hun bezorgdheden geuit, volkomen terecht. Hij heeft sindsdien niet stilgezeten. Zijn voorontwerp van decreet ligt klaar, met een positief advies van de Inspectie van Financiën, de rekening klopt. De tekst is al grondig en meermaals besproken op het niveau van de kabinetten. Ook binnen de regering is erover van gedachten gewisseld. Nu is het tijd voor besluitvorming, hij neemt aan dat men weldra kan afronden.

De uitgangspunten zijn bekend uit het regeerakkoord. Het moet gaan om een vereenvoudiging van de registratierechten. De diverse, goedbedoelde voordeelregimes zoals abbattement en klein beschrijf, zijn sterk gelijkend, maar tonen soms subtiele verschillen, die voor vele kopers niet altijd even duidelijk zijn. Zo blijkt

op het terrein. Dat wil hij vereenvoudigen. Het principe van de meeneembaarheid blijft overeind. De meeneembaarheid is een belangrijk instrument ter ondersteuning van de arbeidsmobiliteit. Iemand die bereid is van woonplaats te veranderen omdat hij elders aan het werk kan gaan, moet men blijven ondersteunen.

Verder worden de bestaande gunstregimes herwerkt naar een globaal lager tarief. Het meest visibele van een belasting is het tarief. En net zoals in het Europese clubvoetbal, scoort Vlaanderen in de internationale rankings niet zo goed. Men kan argumenteren dat de werkelijke fiscale druk lager uitvalt door de werking van de diverse voordelen, maar toch moet en zal het tarief omlaag gaan, verzekert hij. Tot slot in dit verband, en eveneens zoals in het regeerakkoord vermeld, zal de hervorming focussen op de gezinswoning.

3.4.3. Erfbelasting

De erfbelasting heeft een eigen plaats, niet alleen omdat in de erfbelasting, naast de onroerende goederen ook roerende goederen tot de belastbare 'grondstof' behoren, maar omdat de erfbelasting vaak de mensen heel persoonlijk raakt in hun vaak intieme relatie tot de erflater. Ook de relatie tussen de mede-erfgenamen onderling, met naaste familieleden of verdere verwanten, komt bij de afhandeling van een nalatenschap vaak onder druk te staan en wordt soms op de proef gesteld.

Het Burgerlijk Wetboek kon tot voor kort onvoldoende antwoorden bieden op nieuwe samenlevingsvormen, terwijl nieuw samengestelde gezinnen steeds talrijker worden. Dat is een realiteit. De federale overheid is er finaal toch in geslaagd een eerbaar compromis te bereiken. De minister feliciteert Carina Van Cauter en haar federale collega's die daartoe hebben bijgedragen. Nu is het echter aan ons, gaat hij voort.

Het gewijzigde federale erfrecht treedt in werking op 1 september 2018 en wordt in hoofdzaak gekenmerkt door een verruimde beschikkingsvrijheid van de erflater. De mogelijkheden geboden door het nieuwe erfrecht wil de Vlaamse Regering maximaal ondersteunen en faciliteren. Na de federale hervorming van het erfrecht, moet de Vlaamse hervorming van de erfbelasting klaar zijn tegen 1 september 2018.

Het nieuwe erfrecht bevat een lange reeks nieuwigheden, maar de ruimere beschikkingsvrijheid van de erflater is daarbij het centrale thema. De minister maakt een korte bloemlezing. Ouders en kinderen kunnen nog tijdens hun leven afspraken maken over de verdeling van een nalatenschap. De notaris neemt daarvan akte in de vorm van een zogenaamde erfovereenkomst. De reserve van de descendentes wordt herleid tot de helft van de nalatenschap, terwijl die momenteel nog drie vierde van de nalatenschap kan omvatten. De reserve van de ascendentes wordt afgeschaft. Wel is er nog een onderhoudsplicht ten laste van de nalatenschap, maar die is zeer voorwaardelijk. Inbreng en inkorting gebeuren voortaan in waarde in de plaats van in natura. Bovenop de bestaande erfenissprong, die Vlaanderen trouwens al spoedig gaat faciliteren, worden bijkomende, andere mogelijkheden voor een erfenissprong gecreëerd.

Zijn administratie onderzoekt momenteel de draagwijdte van deze wijzigingen en de mogelijke impact op de Vlaamse successierechten. Uiteraard is het de bedoeling de federale hervorming van het erfrecht zoveel mogelijk te faciliteren. Hij wil de nieuw verworven vrijheid en nieuwe opportuniteiten alle kansen geven. Daarnaast zal hij ook bijzondere aandacht besteden aan een daling van de fiscale druk in de zijlijn. Commissieleden Van den Heuvel en Diependaele gaven ook al aan dat de huidige tarieven moeten dalen. De minister geeft hen groot gelijk.

Net zoals bij de vastgoedfiscaliteit heeft de minister al enkele belangrijke hervormingen gerealiseerd, of toch quasi gerealiseerd. Hij kondigt daarbij aan op 14 november het nieuwe ontwerp van decreet diverse fiscale bepalingen voor te stellen en toe te lichten (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 1301/1). Daarin staan enkele belangrijke aanpassingen betreffende de verwerpingsregel, de verrekenbedingen en de verblijvingsbedingen met last. Verder wordt in de nodige rechtszekerheid voorzien voor de procedure van de voorafgaande raming van de venale waarde van onroerende goederen. De pool van experts die de ramingen mogen uitvoeren, wordt verruimd. Volgende week komt hij daar uitgebreid op terug.

3.4.4. Economische fiscaliteit

3.4.4.1. Inleiding

De economische fiscale hefboven binnen de Vlaamse autonomie zijn beperkt. Alhoewel Vlaanderen bevoegd is voor het merendeel van de bedrijfssubsidies, blijft de federale overheid bevoegd voor de vennootschapsbelasting. Ten aanzien van bedrijven is het Vlaamse fiscaal instrumentarium dan ook beperkt tot onroerende voorheffing. De minister vindt echter dat men die mogelijkheden, ook al zijn ze beperkt, optimaal moet inzetten.

3.4.4.2. Verlenging investeringsaftrek materieel en outillage

Zo werd de dubbele aftrek voor investeringen in nieuw materieel en outillage voor drie jaar verlengd. De aftrek is dubbel want niet alleen is het nieuwe kadastraal inkomen van onroerende voorheffing vrijgesteld, het overige nog belastbare kadastraal inkomen wordt voor de berekening van de onroerende voorheffing met eenzelfde bedrag verminderd. Hierdoor blijft de regering bedrijven stimuleren om te investeren in nieuwere, en meer efficiënte machinerie met een lager energieverbruik. Zij blijft bedrijven ook stimuleren omdat de maakindustrie haar plaats heeft in Vlaanderen, want zij is een industrie die ook voor werkgelegenheid zorgt. Ten slotte blijft de regering ook inzetten op een gunstig investeringsklimaat voor buitenlandse investeringen.

3.4.4.3. Lagere belasting op arbeid

Daarnaast financieren de gewesten een aanzienlijk deel van de verlaging van de federale personenbelasting. Door de werking van de gewestelijke opcentiemen komt elke federale verlaging voor net iets minder dan 25% ten laste van de Vlaamse overheid. De federale taxshiftmaatregelen komen vooral de lagere inkomens ten goede. De Vlaamse begroting bevat daardoor voor 302 miljoen euro aan lastenverlagingen in 2017 en 2018. Het is belangrijk te benadrukken dat de Vlaamse Regering ervoor heeft gekozen het verlies aan inkomsten door de verlaging van de personenbelasting niet te financieren door nieuwe belasting. Het gaat op het Vlaamse niveau dus om een zuivere lastenverlaging, besluit de minister. Werken wordt goedkoper gemaakt voor de werknemer, wat ook de koopkracht ten goede komt.

3.4.4.4. Vergroening verkeersbelastingen

Tot slot behandelt hij het vierde onderdeel van de fiscale maatregelen, met name zij die verband houden met de mobiliteit. Inzake verkeersfiscaliteit lag de nadruk op alle vlakken op vergroening. Vlaanderen flirtte de afgelopen jaren een aantal keren met de grenswaarden inzake luchtvervuiling, een gerechtelijke procedure door de Europese Commissie werd ei zo na vermeden. In tegenstelling tot de buurlanden, werd bij de vergroening van de verkeersfiscaliteit dus niet enkel gekeken naar CO₂, maar ook naar de luchtvervuiling. Naast een bijstelling van de groene parameters in de BIV, werd in 2016 ook de jaarlijkse verkeersbelasting vergroend.

Men kent inmiddels de parameters die het belastingbedrag bepalen. Er werd voortgebouwd op de bestaande sokkel van fiscale pk, met een ecobonus of ecomalus in functie van CO₂ of Euronorm. In het kader van het Europese actieplan Clean Power, werden ook in vrijstelling voorzien voor technologieën met betere emissies dan de klassieke diesel of benzine. Voor overgangstechnologieën zoals plug-in hybriden en CNG werden zij in de tijd beperkt. Battery electric vehicles (BEV) en waterstofvoertuigen worden gezien als de definitieve technologieën waar we naartoe moeten tegen 2050, en worden dan ook sterk aangemoedigd.

Inmiddels zijn ook de eerste resultaten zichtbaar. In 2016 vertoonde het aantal inschrijvingen van dieselveertuigen een afgetekende neerwaartse tendens (slide 23). In 2017 zet deze trend zich voort en wordt het aandeel van de benzine-wagens voor de eerste keer groter dan dat van de dieselwagens. Volgens Febiac zou dit punt afgelopen zomer bereikt zijn. De alternatieve technologieën zoals hybriden, CNG en BEV, begonnen aan een gestage opmars en bereikten in 2016 samen voor het eerst 5%. Vooral dit aandeel moet de komende jaren substantieel stijgen.

3.4.4.5. Stimuleren multimodaal transport

Daarnaast kreeg ook specifiek multimodaal vervoer een duwtje in de rug. Een oude onwerkzame regeling werd aangepast. Voortaan werd niet meer gerekend met spoor-schijven, maar met overslagverrichtingen. Daarnaast kwam voortaan naast rail-road ook road-boat in aanmerking voor terugbetaling. De versoepeling loonde: waar vroeger geen enkele vrachtwagen een aanvraag deed in het kader van multimodaal vervoer, steeg afgelopen jaar het aantal aanvragen tot 612. De resultaten werden positief geëvalueerd, maar in het kader van het programmadecreet 2018 zal hij een verdere versoepeling voorstellen zodat de regeling een nog groter aantal transportbedrijven kan bereiken.

3.4.4.6. Kilometerheffing vrachtwagens

Voor vrachtwagens ging na 8 jaar voorbereiding, op 1 april 2016 eindelijk de kilometerheffing van start. Het is een eerlijk systeem van taxatie waarbij men betaalt naargelang de intensiteit van het gebruik van de wegeninfrastructuur, en de veroorzaakte luchtvervuiling. Het project kilometerheffing overspant de beleidsdomeinen MOW, LNE en FB. Het Departement FB levert in deze vooral ondersteuning voor het fiscaal luik.

3.4.4.7. Forfaitaire verkeersbelastingen verdwijnen

Voor Financiën had de invoering van de kilometerheffing vooral tot gevolg dat het Eurovignet verdween, goed voor 81 miljoen euro aan inkomsten, en dat de verkeersbelastingen op vrachtwagens werden afgeschaft of verlaagd, goed voor 9 miljoen euro. Samen zijn deze maatregelen goed voor een taxshift van 90 miljoen euro, rekent de minister voor.

3.4.4.8. Differentiatie boetes

Het is in het kader van de handhaving van de kilometerheffing, dat in het programmadecreet 2018 ook een tekst zal voorgelegd worden aan het parlement, ter differentiatie van de boetes van de kilometerheffing. Vandaag is er één enkel boetetarief van 1000 euro. Er wordt in de handhaving ook vooral gefocust op vrachtwagens die nog steeds geen OBU hebben, die hun OBU proberen te manipuleren, en waar de OBU regelmatig uit staat. Vanaf 2018 zullen de drie gewesten in onderling overleg de boetes differentiëren, waarmee zij tegemoetkomen aan een vraag van de transportsector (slide 27).

3.4.4.9. Overzicht gerealiseerde en geplande maatregelen inzake mobiliteitsfiscaliteit

Personenwagens, lichte vracht, vrachtwagens, oldtimers werden alle inmiddels onderworpen aan de vergroende fiscaliteit. De doelstelling van een duurzamere mobiliteitsfiscaliteit werd dus grotendeels bereikt en werpt ook zijn resultaten af. Wel blijft een oplossing voor de leasing voorlopig uit. De beleidscel van de minister heeft daarvoor verschillende overlegmomenten belegd met de andere gewesten. Hij heeft ook persoonlijk afgelopen mei overlegd met de ministers van Financiën. Inmiddels is het politiek landschap veranderd: in het Waalse Gewest is er een nieuwe minister van Financiën, met wie hij ook al overlegde. Er wordt voortgegaan op de ingeslagen weg, verzekert hij, om te komen tot convergentie van de standpunten.

Verder geeft zijn departement ook de nodige ondersteuning aan het juridisch en fiscaal luik van de studie kilometerheffing personenwagens, getrokken door zijn collega van Mobiliteit, minister Ben Weyts.

3.4.4.10. Inning belastingen

Fiscale autonomie betekent echter niet alleen regelgeving en inhoudelijk beleid. Ook de uitvoering van die regelgeving, de effectieve inning van de belastingen waarvoor de overheid bevoegd is, maakt er deel van uit. Welnu, die operationele bevoegdheid heeft de regering tijdens deze legislatuur fors uitgebreid.

3.4.4.11. Overname successie- en registratierechten

In 2015 nam VLABEL de inning van de successie- en geregionaliseerde registratierechten over van de federale collega's. De financieringswet groepeerde de gewestbelastingen in vier clusters. De groep registratie- en successierechten weegt budgettair het zwaarst, een enorme verantwoordelijkheid voor de nog jonge Vlaamse Belastingdienst. Het is ook de moeilijkste groep. Het betreft een zeer technische materie, en de inningsprocessen bij de FOD Financiën verliepen totaal anders dan bij de Vlaamse Belastingdienst. Een grondige en gedurfde hertekening van de processen was noodzakelijk.

De eerste maanden waren moeilijk. De samenwerking met de FOD verliep niet altijd optimaal, maar uiteindelijk konden de meeste problemen vrij snel worden opgelost. De federale ambtenaren, ondertussen omgedoopt tot Vlaamse ambtenaren, dienden zich bovendien in te passen in de nieuwe werkomgeving.

2016 werd gekenmerkt door een forse inhaaloperatie. Oude maar onafgewerkte dossiers die door de FOD Financiën aan VLABEL werden overgedragen, werden in een snel tempo, maar correct en zorgvuldig, afgewerkt. Vooral de afhandeling van de inbreuken op de voorwaarden van gunstregimes zoals het klein beschrijf, het abattement en de meeneembaarheid vielen op. Die problematiek werd eerder dit jaar met de ombudsman besproken in de commissie. De achterstand is grotendeels weggewerkt, er werden ook maatregelen genomen voor snelle en accurate dossierafhandeling.

Nu de grootste problemen uit het verleden weggewerkt zijn, zet men in 2018 in op een verdere professionalisering van de dienst en een goede interne kwaliteitsbewaking. Er wordt geïnvesteerd in gepaste opleiding en vorming van het personeel. Een grondige kennis van het burgerlijk recht is een conditio sine qua non voor degelijke dossierafhandeling. Interne tweedelijnscontrole zal steekproefsgewijs nagaan of de inning overal op dezelfde wijze wordt toegepast.

Belangrijk aspect is de expertise bij het ramen van verkoopwaarden van onroerende goederen. Er wordt daarvoor een eigen databank gebouwd met referen-

tieverkopen, zodat men niet louter afhankelijk blijft van de federale collega's. Er wordt ook een eigen schattingstool ontwikkeld. Dat is een belangrijk hulpmiddel voor de nieuw toetredende vastgoedexperts, oordeelt de minister.

3.4.4.12. Digitalisering

Bij de overname van deze belastingen wordt ook steeds meer ingezet op digitalisering. Via het belastingportaal van VLABEL heeft men toegang tot zijn eigen belastingdossier. In het najaar van 2017 wordt het portaal fiscaliteit ook vernieuwd. Eind 2018 zal het ook mogelijk worden om online de aangifte van de successierechten in te vullen.

Heel belangrijk is dat nu ook een eigen Vlaamse fiscale regularisatie kan aangeboden worden aan de Vlaming die fiscale zonden of vergetelheden uit het verleden wil opbiechten. We hadden al sedert 1 augustus 2016 een federale regularisatie, maar sedert 5 maart 2017 kunnen ook Vlaamse aangiften worden ingediend. Sedert 19 juli kan ook een aangifte voor ondeelbare bedragen worden ingediend.

De Vlaamse en federale regularisatie vertonen gelijkenissen, maar toch zijn er verschillen. Zo is de Vlaamse regularisatie tijdelijk: op 31 december 2020 is het afgelopen. De federale evenknie is een permanente regeling. De Vlaamse tarieven zijn vlak en forfaitair, ook voor de niet-verjaarde materie. Het regelgevend traject is ondertussen volledig afgerond. Een regularisatie is nu mogelijk zowel voor de federale belastingen, de Vlaamse belastingen (de registratie- en successierechten) en gemengde situaties, waarbij een aangegeven bedrag niet meer cijfermatig kan opgesplitst worden tussen het federale en het regionale gedeelte (slide 32).

De minister vermeldt de regularisatie hier, omdat het belangrijk is dat kandidaat-aangevers niet dralen met het indienen van een aangifte. Zodra de administratie zelf vergetelheden op het spoor komt is de kans op regularisatie verkeken. Hij doet bij deze dan ook een oproep om er snel werk te maken. Het tarief voor de verjaarde bedragen is trouwens oplopend van 37% in 2017 tot 40% voor aangiften ingediend in 2020.

3.4.4.13. Overname inning kansspelen

Vlaanderen werkt ook verder aan de overname van de laatste groep gewestbelastingen. Na de forse groeischeut op 1 januari 2015 zal de Vlaamse belastingdienst deze legislatuur nog meer body krijgen. Het gaat om de belasting op spelen en weddenschappen, en de belasting op automatische ontspanningstoestellen. In 2017 werd een projectmanager aangewezen bij VLABEL die intensieve gesprekken voerde met de FOD Financiën over praktische aspecten (personeelsaantallen, statuut, ICT, inventarisatie processen).

De komende weken zullen nog twee concrete stappen gezet worden, kondigt hij aan. In het ontwerp van decreet diverse bepalingen zal de regering een machtiging vragen aan het parlement om de inning over te nemen. VLABEL zal het resultaat van een jaar intensieve voorbereiding oplijsten en de modaliteiten voorstellen om deze groep van belastingen over te nemen. Daarna moet de Vlaamse Regering de finale beslissing nemen. Eens de Vlaamse Regering beslist tot overname en de opzegging wordt betekend aan de Federale Regering, is er – in principe – geen weg terug en gaan we in rechte lijn om vanaf 2019 zelf de belasting op kansspelen te innen.

Vlaanderen zal dan alle oneigenlijke gewestbelastingen zelf innen, en dus als eerste gewest instaan voor de inning van al zijn belastingen.

3.4.4.14. Rationalisering van de Vlaamse fiscaliteit

Het regeerakkoord belooft ook de rationalisering van de Vlaamse fiscaliteit. De minister beschouwt die als deels gerealiseerd. De afgelopen jaren werden immers reeds een tiental maatregelen getroffen om de fiscaliteit te vereenvoudigen.

De hervorming van de schenkingsrechten en de geïntegreerde woonbonus zijn voor hem prototypes van rationalisering. Er zijn nog voorbeelden, zoals de uitdoving van de belastingvermindering voor dakisolatie (zodat de overlapping met de subsidies wegvalt), en de vereenvoudiging van de regeling voor multimodaal vervoer. De nakende hervorming van het verkooprecht is trouwens nog een typisch voorbeeld. De vastgoedfiscaliteit wint ermee aan transparantie.

Daarnaast werden ook enkele onbenutte of achterhaalde bepalingen opgeruimd, vaak uit een ver verleden. Hij is daar ondertussen mee klaar. Ze staan gegroepeerd in een voorontwerp van decreet dat hij spoedig aan de Vlaamse Regering zal voorleggen. Er wordt echter niet enkel gesnoeid en geschrapt, merkt hij op. Sommige onderbenuttingen van goedbedoelde maatregelen zijn immers te wijten aan verkeerde of overdreven voorwaarden, die met hetzelfde decreet zullen bijgestuurd worden. Tot slot in dit verband toont hij nog een tabel met de gerealiseerde en geplande maatregelen.

3.5. Beleidsdomeinoverschrijdende doelstellingen

3.5.1. *Uitrol boekhoudkantoor*

Hij vraagt daarin kort aandacht voor het boekhoudkantoor en het kerntakenplan. Ook in 2017 maken we verder werk van de uitbouw van een volwaardig boekhoudkantoor. Dat gebeurt door de boekhoudsoftware Orafin verder uit te rollen naar nieuwe entiteiten, waarbij het dienstencentrum boekhouding bij het Departement FB de gegevens verwerkt. In 2017 werd reeds de inkanteling in het boekhoudsysteem afgerond van alle entiteiten die onder de rechtspersoon van de Vlaamse Gemeenschap vallen. In 2018 wordt verder werk gemaakt van de inkanteling van de aparte rechtspersonen.

3.5.2. *Kerntakenplan slankere overheid*

Over de kerntakenplannen zal hij snel gaan, gezien die reeds uitgevoerd zijn. Die doelstelling is dan ook in haar geheel uitgevoerd. In het kader van de kerntakenplannen werd de logge structuur rond een aantal instellingen met aparte rechtspersoon afgeschaft. Het gaat om het Toekomstfonds, het Pensioenfonds, de DAB Emissierechten, en het Fonds voor Eenmalige investeringsuitgaven en Schuldafbouw FFEU.

3.5.3. *Krotbelasting*

De dubbele krotbelasting is tevens afgeschaft. Daarbij werd het advies van de commissie decentralisatie gevolgd. Voor het luik verwaarlozing (de buitengevel van de woning), is er een volledige decentralisering naar de gemeenten. Voor de heffing op onbewoonbare en ongeschikte woningen, treedt het gewest enkel nog subsidiair op: ofwel heeft de gemeente een eigen heffingsreglement, en dan zal het gewest niet meer optreden; ofwel is er geen gemeentelijke heffingsreglement, en zal het Vlaamse Gewest nog steeds een heffing kunnen opleggen.

3.5.4. *Integratie dienst vastgoedaktes met federale aankoopcomités*

De federale aankoopcomités kwamen over met de zesde staats hervorming. Zij werden in Vlaanderen gefuseerd met de reeds bestaande dienst vastgoedaktes. De historische achterstand die mee geregionaliseerd werd, werd inmiddels teruggedrongen met 80% (van 9300 dossiers naar 1800 dossiers).

4. **Vragenronde**

4.1. Tussenkoms t van Jan Bertels

4.1.1. *Actualisering raming vermarkt bare activa en de schuldnorm*

Jan Bertels vraagt op hoeveel de vermarkt bare activa eind 2016 waren geraamd en welke prognose er is voor eind 2017. Hij wil immers weten hoe ze evolueren.

4.1.2. *Berekening ontvangsten fiscale regularisatie*

Verder wil hij meer details over de bedragen aan de inkomsten zijde van de fiscale regularisatie. Hoe komt de minister van vier dossiers naar een toevoeging in 2018 van 50 miljoen euro?

4.1.3. *Wat zijn de gebruikte parameters voor de raming van de fiscale inkomsten?*

Voorts peilt hij naar de parameters voor de raming van de fiscale inkomsten. Hij wil graag details over de berekening van de gemiddelde bedragen die de minister gaf.

4.1.4. *Impact federale effectentaks*

Welk effect verwacht hij van de federale effectentaks? Overlegde de minister met zijn federale collega, die een andere parameter hanteert voor economische groei?

4.2. Tussenkoms t van Björn Rzoska

4.2.1. *Actualisering raming vermarkt bare activa en de schuldnorm*

Björn Rzoska sluit zich aan bij de vraag over vermarkt bare financiële activa. Hij vindt in de voorliggende begroting 2018 immers niet de beloofde actualisering terug. Bij de bepaling van de schuldnorm lijkt hem nog steeds de waardering uit 2015 gebruikt te worden.

III. **Bespreking op dinsdag 14 november 2017**

1. **Repliek van minister Bart Tommelein op informatieve vragen van de vergadering van 6 november**

Minister *Bart Tommelein* antwoordt eerst op de vragen die Jan Bertels en Björn Rzoska vorige week hebben gesteld.

1.1. Evolutie van het netto-actief (vragen van Jan Bertels en Björn Rzoska)

De cijfers over de evolutie van het netto-actief heeft de minister deze morgen bezorgd voor de jaren 2015 en 2016. Het gaat om een excel-document en om een meer bevattelijk word-document (bijlagen 4 en 5 bij dit verslag).

Vorig jaar werd de informatie over het netto-actief van eind 2015 aangeleverd naar aanleiding van de meerjarenraming 2017-22. De update voor 2016 is beschikbaar in de algemene toelichting bij de begroting 2018.

De toekomstige uitdagingen voor het netto-actief, exclusief de ziekenhuisproblematiek, worden beïnvloed door verschillende factoren. Voor de langetermijnvorderingen in het kader van de kredietverstrekking aan sociale ontleners en aan sociale huisvestingsmaatschappijen wordt er geen minwaarde meegenomen. Men gaat ervan uit dat deze vorderingen tot eindvervaldatum zullen worden aangehouden. Voor de aandelen wordt een zo actueel mogelijke waardering gebruikt.

De evolutie van het nominaal vorderingensaldo van de Vlaamse overheid is in dit verband het belangrijkste element. In theorie heeft dit een een-op-een-impact op de netto-actiefpositie, gelet op het feit dat de afwijkingen gebaseerd moeten zijn op specifieke factoren. In 2016 werd het nominaal evenwicht nagenoeg bereikt. Daarom wijzigt het netto-actief ook niet fundamenteel.

Voor 2017 gaat de Vlaamse Regering, op basis van de monitoringresultaten, uit van een nominaal evenwicht. Eind 2017 wordt er dan ook geen fundamentele wijziging verwacht van het netto-actief.

Voor 2018 zijn er vier factoren die aanleiding geven tot een nominaal tekort. Het tekort van 1 miljard euro, dat het gevolg is van de herrekening van de autonomiefactor, heeft een negatieve impact op de netto-actief positie eind 2018. Dat geldt ook voor de schuldovername van de gemeenten. Tot nader inzicht wordt er abstractie gemaakt van de negatieve impact van de eventuele niet aangevraagde provisionele bedragen voor de ziekenhuisinfrastructuur, gelet op de schuldverschuiving door het federale niveau. De jaarlijkse positieve ESR-correctie inzake de verplichtingen ten opzichte van de ziekenhuizen heeft wel al een impact op de netto-actiefpositie. Ten slotte zijn er de bouwuitgaven voor Oosterweel. Gelet op het terugverdienmodel op basis van de tolheffing, kan er aan de aangegane schuld een vermarktbaar actief worden gekoppeld.

Voor 2019 en de volgende jaren zijn er, mits het behoud van een structureel evenwicht, geen nieuwe elementen die een fundamentele afwijkende impact kunnen hebben. De schuld die wordt aangegaan in het kader van het nemen van participaties aan kredietverstrekking heeft in principe geen impact op de netto-actiefpositie, tenzij er meer- of minwaarden worden verrekend. Dat is de belangrijkste reden waarom de toename van de vorderingen op meer dan een jaar, zoals in de boekhouding van de VMSW en het VWF, niet tot een aantasting van het netto-actief leidt.

1.2. Waarop zijn de ramingen van 75 miljoen euro voor de fiscale ontvangsten gebaseerd? (vraag van Jan Bertels)

De ontvangsten uit een fiscale regularisatie kunnen nooit met volledige zekerheid worden geraamd. Toch zijn er enkele elementen die de raming ondersteunen.

Op 26 oktober 2017, kort na de volledige inwerkingtreding van deze regularisatieronde, waren er al veertig regularisatiedossiers ingediend. Op basis van 37 van die dossiers is er voor 2017 al een terug te betalen heffing van 11,2 miljoen euro. De minister verwacht dat er naar het jaareinde toe meer dossiers zullen worden ingediend, gelet op de verhoging van de tarieven voor de fiscaal verjaarde bedragen per 1 januari 2018. Hij denkt dus dat de voorziene ontvangst van 25 miljoen euro voor 2017 haalbaar is.

De belastingplichtigen worden gestimuleerd tot een regularisatie. De tarieven zijn billijk. Ze zijn het resultaat van een bijzondere afweging. Het gaat zeker niet om een fiscaal cadeau aan de fraudeurs. Toch zijn de tarieven ook voldoende aantrekkelijk om de aangesproken belastingplichtigen voor een redelijke keuze te stellen. Vanaf 2018 komt de werking van de tijdelijke regularisatie op kruissnelheid. Dat zal aanleiding geven tot meer ontvangsten. Verdere opvolging zal natuurlijk noodzake-

lijk blijven. Het heeft geen zin om te wachten met een spontane regularisatie. Wie door de administratie of door een gerechtelijke instantie in gebreke wordt gesteld, heeft zijn kans verkeken. De jaarlijkse opbrengst van de voorbije regularisatierondes is gestegen van 92 miljoen euro in 2013 naar 151 miljoen euro in 2014.

In dat verband citeert hij de belastinggids 2016 van de krant *De Tijd*: "Dankzij de CRS-richtlijn engageren bijna honderd landen wereldwijd, waaronder een aantal beruchte belastingparadijzen, zich om vanaf dit jaar spontaan een spectaculaire hoeveelheid informatie over een hele waaier beleggings- en investeringsproducten automatisch met elkaar uit te wisselen. Het gaat niet alleen om de identificatiegegevens van de klanten en de rekeningen, maar ook over de saldi van buitenlandse rekeningen, ontvangen interesten en dividenden en zelfs het brutobedrag van de effecten die worden verkocht. Ook de tegenwaarde van buitenlandse verzekeringen zal worden uitgewisseld.". De belastinggids 2017 waarschuwt opnieuw: "Verstoppertje spelen met de fiscus in het buitenland behoort definitief tot het verleden. Vanaf dit jaar ontvangt de Belgische fiscus automatisch alle details over uw buitenlandse rekeningen, over uw levensverzekeringen en over juridische constructies van buitenlandse collega's. Bovendien heeft de belastingdienst aangekondigd gericht te zullen controleren of u uw buitenlandse inkomsten wel degelijk correct aangeeft."

1.3. Hoe werden de ontvangsten uit de gewestbelastingen geraamd? (vraag van Jan Bertels)

Jan Bertels vroeg ook meer details over de raming van de gewestbelastingen. Normaliter zou hij die gegevens deze ochtend moeten ontvangen hebben, samen met het persartikel daarover van 5 oktober 2017 in *De Tijd* (bijlage 7). De federale effectentaks kan in 2017 nog een positief effect hebben op de ontvangsten uit de roerende schenkingen zoals vermeld in de monitoringnota.

1.4. Groeiparameter begroting 2018 (vraag van Jan Bertels)

Jan Bertels merkte nog op dat de Vlaamse Regering het bbp iets hoger heeft ingeschat dan het federale niveau. De minister verduidelijkt dat de Federale Regering de stijging van het bbp op 1,6 percent raamt, zowel voor 2017 als voor 2018. De financieringswet beschouwt de economische begroting als basis voor de doorgestorte middelen. Het Planbureau heeft de groei van het bbp ingeschat op 1,7 percent, zowel voor 2017 als voor 2018. Dat cijfer werd gepubliceerd in de meest recente economische begroting van 7 september 2017. Zowel de Federale als de Vlaamse Regering hebben met dat cijfer rekening gehouden bij de berekening van de inkomsten uit de financieringswet. De Europese Commissie raamt de bbp-groei op 1,7 percent in 2017 en zelfs op 1,8 percent in 2018. De in de begroting gehanteerde bbp-groei is dus onderbouwd.

2. Toelichting door raadsheer Jan Debucquoy van het Rekenhof bij het rapport van het Rekenhof bij de begrotingsontwerpen 2018

2.1. Algemene beschouwingen

2.1.1. *Gunstige conjunctuur*

Jan Debucquoy, raadsheer bij het Rekenhof, stelt vast dat de economische groei-verwachtingen de laatste maanden positief zijn bijgesteld. In de laatste meerjarenraming die vorig jaar werd voorgelegd aan het Vlaams Parlement werd de economische groei voor 2017 ingeschat op 1,2 percent en voor 2018 op 1,5 percent. Nu gaat men voor beide jaren uit van een groei met 1,7 percent. Die ramingen worden ook bevestigd door de Europese Unie en het IMF.

2.1.2. *Positieve evolutie Vlaamse Begroting*

2.1.2.1. Begrotingen 2016, 2017 en 2018 van de Vlaamse Gemeenschap zijn structureel in evenwicht

Uit het laatste verslag van de HRF, dat dateert van juli 2017, blijkt dat de Vlaamse begroting sinds 2016 een structureel evenwicht heeft bereikt, op basis van de methodologie van de HRF. Dat is positief. Sector 2, dat zijn alle gewesten en gemeenschappen samen, heeft in 2016 de doelstelling van de HRF gehaald. De begrotingen voor 2017 en 2018 zijn ook structureel in evenwicht volgens éénzelfde HRF-methodologie.

2.1.2.2. Tempering van de schuldtoename

Het Rekenhof is ook blij met de tempering van de schuldtoename. In de meerjarenraming van 2016 werd de geconsolideerde Vlaamse schuld voor 2018 geraamd op 28,5 miljard euro. In de stukken bij de initiële begroting 2018 is dat nog 26,7 miljard euro.

De schuldtoename is verklaarbaar door de eenmalige overname van de schuld van de gemeenten, door de definitieve vaststelling van de autonomiefactor en vooral door de stijging van de schuld in de sociale huisvesting die weliswaar gecompenseerd wordt door een stijging van de vermarktbare activa.

2.1.3. *De kwaliteit van de Vlaamse begrotingsdocumenten gaat erop vooruit*

2.1.3.1. Correcte en voorzichtige ramingen ontvangsten

Het Rekenhof waardeert de correcte en voorzichtige ramingen van de ontvangsten in de begroting 2018. Sinds het afsluiten van de cijfers voor de Vlaamse begroting eind september moeten bepaalde parameters natuurlijk worden geactualiseerd. Globaal zijn die cijfers positief voor Vlaanderen. Uit het monitoringverslag dat in oktober aan het Vlaams Parlement werd voorgelegd, blijkt dat de ramingen voor de gewestbelastingen 2017 ondertussen gedaald zijn met 0,1 percent (8,0 miljoen euro). Het Rekenhof heeft de leningencijfers definitief vastgesteld ten voordele van de Vlaamse Gemeenschap. Dat zou leiden tot 11,3 miljoen euro ontvangsten die nog niet verwerkt zijn in de initiële begroting 2018. Ondertussen zijn de conjunctuurvooruitzichten verbeterd. Eerdere sensitiviteitsanalyses hebben aangetoond dat 0,1 percent bijkomende groei neerkomt op 30 tot 40 miljoen euro extra ontvangsten.

2.1.3.2. De kwaliteit van de algemene toelichting is verbeterd

Ook de kwaliteit van de algemene toelichting is verbeterd, mede dankzij de werkgroep Leesbaarheid van de begroting. Dat is een goede technische samenwerking tussen het Rekenhof, het Vlaams Parlement en de Vlaamse begrotingsinstanties. In het verslag van het Rekenhof wordt er aangegeven waar nog punctuele verbeteringen mogelijk zijn voor de toekomst.

2.1.3.3. Eerste stappen richting prestatiebegroting

Dankzij de werkgroep Prestatiebegroting kan men in de begroting 2018 de eerste stappen zetten naar een prestatiebegroting. Die evolutie mag echter niet gepaard gaan met een vermindering van de relevante informatie in de begrotingsdocumenten.

2.1.4. *Afbouw decentrale financiering*

De decentrale financiering wordt afgebouwd. Een centrale financiering kan zorgen voor betere leningsvoorwaarden. Het Rekenhof vraagt om te onderzoeken of de centrale financiering kan uitgebreid worden naar de universiteiten, de hogescholen en de erkende kredietmaatschappijen, instellingen die geconsolideerd zijn door de Vlaamse Gemeenschap. Bij een rentestijging zou een centrale financiering zeker interessanter worden.

2.1.5. *Aandachtspunten voor de toekomst*

2.1.4.1. Vlaamse schuldnorm en een akkoord over de afdwingbare verdeling van de begrotingsdoelstellingen tussen de overheden

Het Rekenhof heeft in het verleden zijn bedenkingen geformuleerd bij de Vlaamse schuldnorm. De Europese Commissie kijkt nauwgezet naar de schuldevolutie van de gezamenlijke overheden van België. Het beveelt aan om de schuld te verminderen tot 60 percent van het bbp, a rato van ongeveer 2 percent van het bbp per jaar. Nu dreigt België op de vingers getikt te worden omdat het onvoldoende inspanningen doet voor een schuldvermindering. In zijn meest recente aanbeveling zegt de Europese Commissie uitdrukkelijk dat de gezamenlijke overheden van België meevallers, bijvoorbeeld de opbrengsten uit de verkoop van activa, moeten gebruiken voor het versneld terugdringen van de schuldquote van de overheid. Conform de Vlaamse schuldnorm kan de Vlaamse Gemeenschap zijn schuld laten oplopen tot 65 percent van zijn lopende ontvangsten. Als iedere deeloverheid in België de Vlaamse schuldnorm zou toepassen, dan zou de globale Belgische schuld in % van het bbp verder stijgen. Daarom vraagt het Rekenhof dat men, in het kader van het Overlegcomité of van het samenwerkingsakkoord, zou proberen om de Vlaamse schuldnorm in te passen in de schulddoelstellingen van de gezamenlijke overheden van België. Het Rekenhof dringt aan op een akkoord over een afdwingbare verdeling van de begrotingsdoelstellingen tussen de overheden. Op vraag van Europa hebben alle EU-lidstaten enkele jaren geleden het evenwichtsprincipe opgenomen in hun wetgeving, bij voorkeur in de grondwet. Dat betekent dat men niet meer mag uitgeven dan men ontvangt. In België werd dat opgelost door middel van een samenwerkingsakkoord dat eind 2013 in ieder deelparlement bekrachtigd is. Sindsdien slagen de overheden in dit land er niet in om een akkoord af te sluiten. De HRF maakt zich daar grote zorgen over. Door het ontbreken van een akkoord tussen de verschillende overheden is het niet mogelijk om een ex-postevaluatie te doen van de begrotingsinspanningen zoals bepaald in het samenwerkingsakkoord. Niemand voelt zich verantwoordelijk voor de begrotingsdoelstelling van de gezamenlijke overheid of voor de verdeling ervan. Dat scheidt weinig vertrouwen bij Europa. Dat vertrouwen heeft men zeker nodig als men in de toekomst afwijkingen op de Europese budgettaire regels wil aanvragen.

2.1.4.2. Financiering van Oosterweel moet binnen de begrotingsdoelstellingen worden gehouden

Het Rekenhof blijft ook bij zijn standpunt dat de financiering van Oosterweel binnen de begrotingsdoelstellingen moet worden gehouden zolang Europa niet de toelating geeft om daarvan af te wijken of zolang er geen afspraken zijn binnen het Belgische niveau. De voorbereiding van het dossier bij Europa verloopt tergend traag. Eind 2015 ging men ervan uit dat de werken op Linkeroever zouden starten in maart 2017. Ondertussen gaat men ervan uit dat de werken in maart of april 2018 van start zullen gaan. Door het structurele evenwicht en door de gunstige conjunctuurvooruitzichten zal er de komende jaren extra budgettaire ruimte zijn. Men kan dus verwachten dat een deel van de financiering van Oosterweel binnen de begrotingsdoelstellingen kan worden gehouden, zonder te besparen op andere beleidsdomeinen of zonder extra lasten op te leggen. De publieke investeringen

in de diverse EU-lidstaten schommelen tussen 1 en 3 percent van het bbp. Die grote verschillen zijn niet te verklaren door boekhoudkundige regels, want die zijn voor ieder land hetzelfde. Ze zijn in de eerste plaats te verklaren door de keuze voor bepaalde prioriteiten binnen het budget. In België zijn de primaire uitgaven bij de hoogste van Europa, uitgedrukt in een percentage van het bbp. Niettemin is er minder ruimte voor groeibevorderende uitgaven, zoals onderwijs, onderzoek en ontwikkeling en publieke investeringen. In Europa zijn er ongeveer 200 regio's. Men kan moeilijk verwachten dat Europa uitzonderingen voorziet op maat van een of twee regio's. Het gaat trouwens niet meer alleen over Oosterweel. Ook de andere gewesten en gemeenschappen van België vragen nu om bepaalde investeringsuitgaven buiten de begrotingsdoelstellingen te houden.

2.1.4.3. Evaluatie van het nut van begrotingsfondsen en administratieve opvolging

Naar aanleiding van zijn rapport over het Boscompensatiefonds heeft het Rekenhof een grondig onderzoek gedaan naar alle begrotingsfondsen van de Vlaamse Gemeenschap. Sommige begrotingsfondsen hebben heel weinig middelen. Sommige fondsen zijn jaren inactief. Het Rekenhof vindt dat het nut van deze fondsen geëvalueerd zou moeten worden. Het pleit ook voor een betere administratieve opvolging van deze fondsen. De administratie heeft beloofd om daar de komende maanden werk van te maken.

2.1.4.4. Globaal overzicht van de beschikbaarheidsvergoedingen pps en hun impact op de budgettaire ruimte

Het Rekenhof blijft ook vragende partij voor een globaal overzicht van de verschuldigde beschikbaarheidsvergoedingen voor de pps-constructies en hun impact op de beschikbare budgettaire ruimte.

2.1.4.5. Aftoetsing van de ingediende begroting aan de geactualiseerde meerjarenraming

Het Rekenhof blijft vragen om de meerjarenraming samen met de begroting in te dienen zodat men dat kan aftoetsen. De argumenten pro en contra zijn de vorige jaren al uitvoerig aan bod gekomen in deze commissie.

2.1.6. *Extra monitoring voor schuldovername van de lokale overheden*

Het Rekenhof vraagt de komende jaren extra monitoring voor de schuldovername van de lokale overheden. Het gaat om een bedrag van 96,7 miljoen euro. De begroting 2018 vertrekt van de hypothese dat deze operatie budgetneutraal is voor de berekening van het vorderingensaldo Vlaamse Gemeenschap en gemeenten samen. De HRF merkte op dat dit afhangt van de effectieve besteding van de vrijgekomen budgetten door de gemeenten. Daarin zijn de gemeenten volledig vrij. Het is dus een kwestie van monitoring.

2.1.7. *De opvolging van de groenestroomdoelstellingen en de afbouw van het overschot aan groenestroomcertificaten*

Het Rekenhof vraagt ook een monitoring van de nieuwe beslissingen van de Vlaamse Regering in het kader van de groenestroomdoelstellingen en de afbouw van het overschot aan groenestroomcertificaten.

De Septemberverklaring heeft veel aandacht geschonken aan die kwesties. Veel parlementsleden vroegen zich af waarom de energieheffing plots van 100 euro naar 5 euro kon dalen na de vernietiging door het Grondwettelijk Hof. Het Rekenhof heeft daarover een interne analyse gemaakt die ze als bijlage 2 bij het rapport heeft toegevoegd. Deze analyse biedt een overzicht van de maatregelen die de Vlaamse

Regering in het verleden heeft genomen om de markt van de groenestroomcertificaten te herstellen. Ze gaat ook in op de nieuwe maatregelen die werden aangekondigd in de Septemberverklaring. Het Rekenhof komt tot de conclusie dat de voorgestelde maatregelen inderdaad zullen leiden tot een herstel van het evenwicht op de markt van de groenestroomcertificaten tegen 2020. Voor de warmtekrachtcertificaten is er op dat ogenblik nog een overschot dat na 2020 snel zal evolueren naar een marktevenwicht.

Het Rekenhof vraagt wel een nauwgezette monitoring. Het realiseren van de ambitieuze doelstellingen tegen 2020 hangt immers af van heel wat randvoorwaarden.

De eerste randvoorwaarde is dat de opkoopregeling niet beperkt blijft tot de groenestroomcertificaten van particulieren, maar dat ze, zoals gepland, wordt uitgebreid naar andere groenestroomcertificaten en warmtekrachtcertificaten. Binnen het huidige Energiebesluit is dat nog niet mogelijk. Ondertussen heeft de spreker vernomen dat dit besluit op 10 november in eerste lezing is goedgekeurd door de Vlaamse Regering.

Een tweede randvoorwaarde hangt samen met het feit dat de opkoopregeling gebonden is aan de Europese regels rond staatssteun. Binnen de huidige DAEB-regeling moet de steun aan de distributienetbeheerders beperkt blijven tot 15 miljoen euro per netbeheerder. Voor de elf netbeheerders gaat het dus om een maximum bedrag van 165 miljoen euro. De Vlaamse Regering heeft de bedoeling om in 2017 nog voor 300 miljoen euro op te kopen. Daarom is er bij de Europese Commissie een dossier ingediend rond een uitbreiding van de staatssteun. Indien Europa niet op tijd zijn goedkeuring geeft, komt de verhoogde opkoop voor 2017 in het gedrang. Als men dat in 2018 nog wil doen, dan moet men daarvoor de nodige kredieten uittrekken. Maar die extra kredieten zijn echter niet opgenomen in de begroting 2018. Men kan ook het herstel van het marktevenwicht uitstellen.

Een derde randvoorwaarde betreft de doelstelling van de Vlaamse Gemeenschap, conform de internationale afspraken en de afspraken op Belgisch niveau, om tegen 2020 11 percent groene stroom te realiseren. 30 percent van die inspanning zal nog moeten gebeuren in de periode 2019-2021. Wat men niet kan halen, kan men eventueel aankopen in het buitenland, maar dat vergt extra middelen. Men kan de technologische evolutie in de komende jaren moeilijk inschatten. Bijlage 2 toont voor elke maatregel van de Vlaamse Regering duidelijk aan of het kan verrekend worden via de prijs van de elektriciteit, via de distributienetbeheerders of via de energieheffing. De weerslag voor de consument is dus moeilijk te berekenen.

2.2. De uitgaven: zijn er voldoende kredieten voorzien?

2.2.1. *Bijkomende investeringen in beloftevolle, vernieuwende ondernemingen*

De algemene toelichting zegt dat men 175 miljoen euro zal investeren in beloftevolle industriële ondernemingen. In het budget van het beleidsdomein Economie vindt hij dat echter niet terug.

2.2.2. *Afrekeningen 2015 zorgvernieuwing (VAPH)*

Momenteel worden de afrekeningen voor 2015 in het kader van de zorgvernieuwing bij het VAPH geraamd op 39,3 miljoen euro. Daarvoor zijn geen extra kredieten voorzien in 2018. Men gaat er immers van uit dat er voldoende liquiditeiten zullen zijn door onderbenutting door de overdracht van het overschot van 2015. Het Rekenhof dringt ook hier aan op een nauwgezette monitoring zodat men indien nodig tijdig bijkredieten kan vragen.

2.2.3. *VIPA*

Het Rekenhof dringt ook voor het VIPA aan op een nauwgezette monitoring zodat men indien nodig tijdig bijkredieten kan vragen. Binnen de discussie tussen het INR en Eurostat is men voor de investeringen overgestapt naar een systeem, namelijk het strategisch instandhoudingsforfait. Het bedrag van de ingeschreven kredieten is gebaseerd op de veronderstelling dat alle zorginstellingen daarmee instemmen. Op dit ogenblik is dat echter nog niet het geval.

Voor de investeringen in de rusthuizen zou men met een gelijkaardig systeem starten. Vanaf 2018 zal men een forfait inschrijven dat geraamd wordt op basis van een eerste bevraging van de sector. De kredieten voor 2018 houden nog geen rekening met de tweede bevraging die ondertussen gebeurd is.

2.2.4. *Landbouwinvesteringsfonds*

De ingeschreven kredieten voor het Landbouwinvesteringsfonds zijn onvoldoende voor de reeds toegezegde steun, conform de betaalkalender. Voor 2018 wordt het budget namelijk opnieuw verlaagd met 5,4 miljoen euro.

2.2.5. *Tijdige terugbetaling algemene rampen*

Een specifiek aandachtspunt is de uitbetaling van de schadevergoeding van de algemene rampen. Voor de dossiers van de ramp van juni 2016 had de Vlaamse Regering binnen de twee jaar een uitbetaling beloofd. Op dit ogenblik zijn er van de 5900 dossiers echter nog maar 761 uitbetaald. Het gemiddelde bedrag van die dossiers – 22.000 euro – ligt wel lager dan bij de voorgaande rampen.

2.2.6. *Te trage aanwending Verkeersveiligheidsfonds*

Ook de middelen van het Verkeersveiligheidsfonds worden veel te traag aangewend. In 2016 en 2017 heeft men nauwelijks 600.000 euro uitgegeven op een totaal bedrag van 31 miljoen euro. De Vlaamse Regering heeft nochtans beloofd om 100 miljoen euro te investeren in fietsinfrastructuur. Die middelen heeft het Rekenhof niet kunnen terugvinden in de begroting.

2.2.7. *Uitwinnen waarborg ARKimedefonds*

Het ARKimedefonds is opgestart in 2008 en loopt tot eind 2018. Iedere Vlaming kon intekenen op de aandelen van het ARKimedefonds die 250 euro per stuk kostten. 90 percent van dit bedrag werd gewaarborgd. Ondertussen is het aandeel van het fonds gedaald tot 107 euro. Als die prijs begin 2019 nog altijd zo laag is, dan zal de Vlaamse overheid een relatief hoog bedrag moeten betalen voor de waarborg. Het gaat over 304.000 aandelen. Voor de Vlaamse schatkist komt dat neer op een bedrag van 35,8 miljoen euro.

3. **Repliek van minister Bart Tommelein**

Minister *Bart Tommelein* dankt het Rekenhof voor zijn rapport en zegt vooral aandacht te zullen besteden aan het begrotingsonderzoek zelf.

3.1. Structureel begrotingsevenwicht

Vooreerst stelt het Rekenhof vast dat de Vlaamse Regering een verantwoord begrotingsbeleid wil voeren. Dat moet leiden tot een structureel begrotingsevenwicht. Voor de correcties ten aanzien van het nominaal vorderingensaldo geeft het Rekenhof correct het traject aan dat momenteel doorlopen wordt.

3.1.1. *De autonomiefactor*

De belangrijkste correctie heeft inderdaad te maken met de afrekening van de definitieve autonomiefactor.

3.1.2. *Ziekenhuisinvesteringen*

De A1/A3-buffer voor de ziekenhuisinvesteringen die vóór de bevoegdheidsoverdracht werd opgebouwd, wordt verder aangehouden. Het Rekenhof geeft terecht aan dat het gaat om een veiligheidsbuffer. De interfederale werkgroep kon immers nog geen klaarheid brengen.

3.1.3. *Schuldenverlichting voor fuserende gemeenten*

In 2008 stemde de HRF in met het verzoek van het Vlaamse Gewest om bij de beoordeling van de normnaleving de verslechtering van het vorderingensaldo te nuanceren door melding te maken van de integrale compensatie op het niveau van de Vlaamse gemeenten.

Het Rekenhof merkt op dat de schuldverlichting bij de lokale overheden geen aanleiding mag geven tot nieuwe lokale beleidsinitiatieven die het vorderingensaldo alsnog zouden verslechteren.

In dat kader merkt de minister op dat elke Vlaamse gemeente er in het kader van de BBC toe gehouden is om een positieve autofinancieringsmarge te behalen tegen het einde van de beleidsperiode. Hierdoor hadden alle lokale overheden in België samen in 2016 een ESR-overschot van 871 miljoen euro. De beperkte bijkomende beleidsmogelijkheden voor enkele gemeenten ten gevolge van de schuldverlichting, wegen absoluut niet op tegen de globale begrotingsevolutie van de lokale overheden. Op basis van deze cijfers lijkt het risico echter uitermate beperkt. Hij denkt ook niet dat het Vlaams Parlement bereid is om nog verder te sleutelen aan de autonomie van de gemeenten waardoor die de middelen die ze krijgen in het kader van deze schuldverlichting, niet zouden mogen aanwenden zoals ze dat zelf willen.

3.1.4. *Oosterweel*

In het kader van het Stabiliteitsprogramma werd beslist dat de federale overheid, samen met de gemeenschappen en de gewesten, de dialoog zal aangaan met de Europese Commissie over de begrotingsmatige behandeling van strategische investeringen zoals Oosterweel. De Vlaamse Regering beseft dat ze Oosterweel niet zomaar uit de begroting kan houden. Toch zoekt ze naar een andere manier om dit te realiseren. Ze wil het Planbureau inschakelen om de macro-economische meerwaarde van deze investering te analyseren. Het Rekenhof vindt het nog te vroeg om daarvan resultaten te verwachten.

De adviseurskosten inzake Oosterweel werden vanaf het begin beschouwd als een uitgavenpost binnen het terugverdienmodel op basis van de tolheffing. Dat is ook logisch. Voor een projectvennootschap is het van levensbelang dat eigen ingenieurs het bouwproject opvolgen om de kosten onder controle te houden, aannemers op hun plichten te wijzen en het operationeel worden van het traject te verzekeren.

3.2. *Nieuwe schuldnorm en de netto-actiefpositie*

In verband met de nieuwe schuldnorm die vorig jaar werd voorgesteld bevestigt het Rekenhof dat de ESR-geconsolideerde schuld exclusief de ziekenhuisfinanciering lager blijft dan 65 percent van de ESR-ontvangsten. Inzake het behoud van de netto-actiefpositie merkt het Hof op dat een directe uitwinning van de

activa kan leiden tot een minwaarde, bijvoorbeeld bij de langetermijnvorderingen ten aanzien van de sociale huisvestingsmaatschappijen. Momenteel zijn er echter geen versnelde uitwinningen gepland. Indien de vorderingen tot op de vervaldagen worden aangehouden, is er geen sprake van enige minwaarde.

3.3. Uitbreiding centrale financiering naar erkende kredietmaatschappijen en hogescholen en universiteiten

Het Rekenhof suggereert ook om de centrale financiering uit te breiden naar hogescholen, universiteiten en erkende kredietmaatschappijen. Deze instellingen staan op hun autonomie. Momenteel zijn ze daarvoor geen vragende partij.

3.4. Meer leesbare en prestatiegerichte begroting

Het Rekenhof bevestigt dat er stappen werden gezet naar een meer leesbare en prestatiegerichte begroting. Jan Peumans, de voorzitter van het Vlaams Parlement, dringt daar ook sterk op aan. De tabel over de nettobeleidsruimte bevat meer linken naar de respectieve programmatoelichtingen. De invoering van inhoudelijke structuurelementen bij enkele beleidsdomeinen wordt transparant toegelicht. Dat biedt een basis om in de toekomst verder te werken aan de koppeling tussen begroting en beleidsdoelstellingen.

3.5. Ontvangsten

Voor de ontvangsten bevestigt het Rekenhof de ramingswijze die gehanteerd wordt door de Vlaamse Regering. Aan de uitgavenzijde geeft het voornamelijk suggesties voor een verdere verhoging van de transparantie.

3.6. Rekening van de energieheffing klopt

Het Rekenhof bevestigt dat de rekening van de nieuwe energieheffing klopt wat de minister vanaf dag één heeft gesteld. Voor de randvoorwaarden en veronderstellingen verwijst hij het Rekenhof naar de repliek die al opgenomen is in het rapport. Op basis van de lopende besprekingen met de Europese Commissie zullen de in 2017 geplande aankopen kunnen doorgaan.

3.7. Doelstellingen inzake hernieuwbare energie

Zal Vlaanderen erin slagen om zijn doelstellingen inzake hernieuwbare energie te halen en te financieren? Voorlopig blijft er 1418 GWh onbestemd omdat de biomassacentrales in Gent en Langerlo niet doorgaan. Daardoor hoefde de Vlaamse Regering ook een subsidiebedrag van 4,4 miljard euro niet uit te keren, een bedrag dat men anders in een energieheffing aan de Vlaamse bevolking had moeten doorrekenen.

Of men die 1418 GWh zal kunnen invullen zal vooral afhangen van de snelheid waarmee het bestaande energieplan, dat volledig financieel afgedekt is, wordt uitgevoerd. Sommigen die de biomassacentrales afwezen, verwijten nu minister Tommelein nog geen oplossing te hebben voor de 1418 GWh tegen 2020. De minister haalt liever 95% van de doelstelling zonder de biomassacentrales dan 110% met de biomassacentrales.

Om de doelstellingen inzake hernieuwbare energie te halen komt het er vooral op aan om de burgers zelf te doen investeren. Investeren in zonnepanelen is immers rendabel. Ook de federale overheid en de Europese Commissie kunnen door hun beleid een belangrijke rol spelen in het slagen van het energieplan. In de komende jaren zullen de investeringen in hernieuwbare energie trouwens nog rendabeler worden, al kan men dat (door de onzekerheid over de snelheid waarmee de alter-

natieve energiemogelijkheden zich qua rendement verder zullen ontwikkelen) nu nog niet concreet inschatten. Duidelijk is wel dat de rendementen stijgen en de kostprijs daalt.

Of er in Vlaanderen meer windmolens komen of niet, zal niet afhangen van de centen, maar van de afgeleverde vergunningen. De kostprijs voor de eventuele aankoop van statistische aankopen of voor het betalen van een boete kan hij niet becijferen.

De minister wil trouwens hoe dan ook de doelstellingen halen. Na 2020 zal men nog veel bijkomende inspanningen moeten leveren. Het is belangrijk om te investeren in hernieuwbare energie. Hij roept alle verantwoordelijken binnen de samenleving op om de ernst van de situatie in te schatten.

Het Energiefonds zal niet leeg zijn in 2020 en 2021. Hij wil de burgers en de bedrijven ervan overtuigen om het voortouw te nemen, de (Vlaamse, federale en Europese) overheden voor hun verantwoordelijkheid plaatsen en derdepartijfinanciering mogelijk maken.

4. Bespreking van het rapport van het Rekenhof

4.1. Tussenkoms van Björn Rzoska

4.1.1. Algemene beschouwingen van het Rekenhof

Björn Rzoska kan veel van de algemene opmerkingen van het Rekenhof bij de begroting onderschrijven. Er zijn wel degelijk stappen vooruit gezet, al is er ook marge voor verbetering.

4.1.2. Stabiliteitsprogramma

De fundamentele opmerking van het Rekenhof over het Stabiliteitsprogramma komt elk jaar terug. De verschillende Belgische regeringen slagen er niet in om een politiek akkoord te bereiken, hoewel dat afgesproken was in het samenwerkingsakkoord van 2013. Iedereen volgt zijn eigen traject. Wanneer zal men die impasse kunnen doorbreken? Zal men met de gewijzigde Waalse Regering wel afspraken kunnen maken? Als men afwijkingen wil bekomen van Europa, dan moet men ook tegemoetkomen aan de verwachting van Europa dat de verschillende overheden budgettaire afspraken maken.

4.1.3. De overname van de schuld van de fusiegemeenten

De overname van de schuld van de fusiegemeenten is goed voor een bedrag van 96 miljoen euro. De gemeenten kunnen autonoom beslissen over de aanwending van dat bedrag. Koen Van den Heuvel heeft in Puurs al een belastingverlaging doorgevoerd, wat begrijpelijk is zo kort voor de gemeenteraadsverkiezingen van 2018. In de algemene toelichting bij de begroting 2018 wordt echter de indruk gewekt dat het gaat om een neutrale operatie. Men gaat er dus vanuit dat de gemeenten niets zullen doen met de bijkomende financiële ruimte. Daarom verwacht hij dat de minister van Financiën en Begroting goed monitort wat er gebeurt op het lokale niveau.

4.1.4. Financiering van Oosterweel en de begrotingsdoelstelling

Hij kan zich voorstellen dat men de bouwkosten voor een strategische investering zoals Oosterweel buiten de begrotingsdoelstelling wil houden. In voetnoot 5, op pagina 8 van het rapport, stelt het Rekenhof echter vast dat de Vlaamse Regering ook een bedrag van 100 miljoen euro aan adviseurskosten buiten de begrotings-

doelstelling wil houden. Hij kan zich niet voorstellen dat Eurostat en de Europese Commissie dit zullen aanvaarden. Overigens was hij ook verbaasd over de hoogte van het bedrag.

Op basis van recente informatie besluit het Rekenhof op pagina 7 onderaan dat dit tegen 2020 zal oplopen tot 600 miljoen euro en dat het tegen 2025 verder zal stijgen tot meer dan 750 miljoen euro. Wat is die recente informatie? Hij kent alleen de meerjarenraming.

4.1.5. *Schuldevolutie*

De minister heeft de bijkomende informatie over de schuld daarnet toegelicht.

De opmerking van het Rekenhof op pagina 10 bovenaan blijft echter geldig. Mogelijks overschat de Vlaamse Regering de marktwaarde van de invorderingen en de directe terugbetalingscapaciteit van de schuld. De vermarktbaar financiële activa zouden dus overschat worden in de waarderingsregels. Wat zijn de waarderingsregels van die activa? Hoe komt het Rekenhof tot die conclusie?

4.1.6. *Energiefonds en de groenestroomcertificaten*

Zowel aan het Rekenhof als aan de minister vraagt hij verduidelijking over het Energiefonds en over de groenestroomcertificaten. Het Rekenhof schrijft dat het erop lijkt dat men op middellange termijn de doelstellingen inzake de groenestroomcertificaten zal halen (pagina 21 van het rapport van het Rekenhof).

De groenestroomcertificaten komen ook aan bod in het deelrapport. Onder 5.3 vindt men een prognose van de evolutie van de certificatenmarkt. 5.4 gaat over het onbestemde deel van de doelstelling hernieuwbare energie. Hij heeft de indruk dat het Rekenhof daar een slag om de arm houdt. In 5.3 leest men dat het Rekenhof het aantal certificaten niet kan narekenen omwille van de complexiteit van de berekeningswijze. Daarom kan het Rekenhof ook de haalbaarheid van de vooropgestelde plannen niet nagaan. De Vlaamse Regering gaat er in haar plannen wel vanuit dat de steun via certificaten niet het enige middel zal zijn om de doelstelling te halen. Voetnoot 59 verwijst expliciet naar het zonneplan. De cijfers van het zonneplan zijn echter niet controleerbaar. De oppositie heeft de minister gesteund in zijn beslissingen rond de biomassacentrales. Nu vraagt ze om de kaarten op tafel te leggen inzake de haalbaarheid. Hij hoopt dat veel mensen beslissen om te investeren in hernieuwbare energie zodat de doelstellingen gehaald worden. Binnen een begrotingsbespreking moet men echter durven kijken naar de budgettaire impact.

4.1.7. *Begrotingsfondsen*

Zijn volgende vraag betreft de begrotingsfondsen. Hij zal deze vraag ook stellen aan Ben Weyts en aan andere ter zake bevoegde ministers. Het Rekenhof lijkt te suggereren dat een deel van de middelen niet wordt aangewend omdat men het saldo positief wil houden. In tabel 7, op pagina 32, legt het Rekenhof uit welke variabele kredieten er jaarlijks worden overgedragen. Voor 2018 gaat het over 410 miljoen euro. Remt de minister zijn collega's af om middelen uit het Verkeersveiligheidsfonds of uit het Klimaatfonds uit te geven?

4.1.8. *Alternatieve financiering*

Inzake de transparantie van de begroting zijn er stapjes vooruit gezet, maar er is nog veel werk aan de winkel. De begrotingsdocumenten geven nog steeds geen duidelijk zicht op de verschuldigde beschikbaarheidsvergoedingen voor de alternatieve financieringsprojecten.

Dit komt aan bod op pagina 29 van het rapport. In haar repliek zegde de Vlaamse Regering vorig jaar dat daarvoor een overheidsbrede, transparante aanpak nodig is. In de voorliggende begrotingsdocumenten merkt het Rekenhof echter geen vooruitgang. Als deze projecten op kruissnelheid zitten, zullen ze nochtans een grote impact hebben op de budgetten van 2018 en volgende.

Hij zal die vraag ook stellen aan minister-president Bourgeois als die het rapport Alternatieve Financiering komt voorstellen. Voor de dossiers rond mobiliteit en openbare werken zal hij Ben Weyts daarop aanspreken. Als het Rekenhof daarop geen volledig zicht heeft, dan zijn er stapjes vooruit gezet inzake de transparantie, maar dan is er nog veel werk aan de winkel.

4.2. Tussenkoms van Joris Vandenbroucke

Joris Vandenbroucke sluit zich aan bij de positieve opmerkingen van het Rekenhof.

4.2.1. *Het niet meerekenen van bepaalde uitgaven in de begrotingsdoelstellingen*

Het Rekenhof stelt ten derden male vast dat bepaalde uitgaven niet worden meegeerekend voor het behalen van de begrotingsdoelstellingen. Het is een loopholedenering. Hij kan zeker de redenering volgen dat de uitgaven voor de Oosterweelverbinding een productieve economische investering vormen. Door de grootte van het bedrag is dat inderdaad niet zomaar te absorberen in de begroting.

Het Rekenhof merkt echter opnieuw op, en terecht, dat het aan de Europese Commissie is om daarover een standpunt in te nemen, en dat heeft ze vooralsnog niet gedaan. Voorlopig blijven dus de bestaande regels van kracht. Dus de positie van de regering slaat nergens op.

De hoeveelheid middelen die buiten de begrotingsdoelstellingen worden gehouden, breidt trouwens nog uit. Behalve Oosterweel is er nu ook de voorzichtigheidsbuffer rond de ziekenhuisinvesteringen. Met het uitklaren van die problematiek wordt er blijkbaar niet veel haast gemaakt. De schuldovername van de lokale besturen komt daar nu nog bij. Deze operatie kan niet neutraal zijn als de vrijgekomen ruimte voor de gemeenten meteen wordt aangewend voor bijkomende investeringen.

4.2.2. *Macro-economische context*

Raadsheer Jan Debucquoy heeft opgemerkt dat de macro-economische context nu een stuk beter is dan enkele jaren geleden. Daardoor wordt de impact van het aftoetsen van de begrotingsdoelstellingen minder groot.

4.2.3. *Niemand voelt zich nog verantwoordelijk voor de globale overheidsdoelstellingen*

Jan Debucquoy merkte ook op dat niemand in dit land zich verantwoordelijk voelt voor de globale overheidsdoelstellingen. Dat wekt geen vertrouwen bij Europa, maar ook niet bij de oppositie of bij de bevolking. Hij vindt dat de Vlaamse Regering haar verantwoordelijkheid moet opnemen. Ze moet uitleggen dat die productieve investeringen nodig en nuttig zijn, dat ze niet direct absorbeerbaar zijn binnen de begroting en dat men daarom in het rood moet gaan om dit te realiseren. Dat zou beter zijn dan te pronken met een evenwicht dat er geen is.

4.2.4. *Fietsinvesteringen*

Al twee jaar worden er persberichten verspreid over de vele fietsinvesteringen. In de begrotingsdocumenten is dat echter niet terug te vinden. Het Rekenhof wijst op de discrepantie tussen de positieve resultaten op de weg, de daling van het aantal verkeersdoden en de inspanningen die daartegenover zouden staan van het verkeersveiligheidsfonds.

4.3. Tussenkomen van Matthias Diependaele

Matthias Diependaele stelt vast dat bepaalde punten elk jaar terugkomen. Elk jaar legt de regering uit waarom ze dat op die manier aanpakt en legt zijn fractie uit waarom ze denkt dat dit de juiste aanpak is.

4.3.1. *Niemand voelt zich nog verantwoordelijk voor de globale overheidsdoelstellingen in het kader van het stabiliteitspact*

Waarom kan men geen akkoord bereiken binnen België? "He couldn't care less.". Zijn grootste bezorgdheid is dat de Vlaamse boekhouding in orde is. Het Rekenhof heeft bevestigd dat dat effectief het geval is: sinds 2016 is de begroting structureel in evenwicht.

Hij weet niet of men de zaken nu anders aanpakt ten zuiden van de taalgrens. In alle regeringen zijn de coalities anders. De situatie is daar ook vele malen slechter. Bovendien heeft men ook daar een zware prijs betaald voor de zesde staats hervorming. Hij hoopt dat de oppositie niet pleit voor een systeem met een scheef trekking van de inspanningen. Het kan niet de bedoeling zijn dat men ten zuiden van de taalgrens putten kan blijven maken en dat Vlaanderen dat zal compenseren met extra inspanningen.

4.3.2. *Financiering van Oosterweel buiten de begrotingsdoelstelling te houden*

Voor de financiering van Oosterweel herhaalt hij de redenering van vorig jaar. Er is een reden om dit project buiten de begrotingsdoelstelling te houden. Het gaat om een investering in de toekomst, in de mobiliteit en de logistiek van Vlaanderen. Dat zal zich terugverdienen. Het zou ook geen goed idee zijn om op andere posten te besparen om dat te bekostigen. Hij begrijpt niet waarom de adviseurskosten buiten dat project zouden vallen. Hij erkent wel dat die kosten heel hoog zijn. Parlementsvoorzitter Jan Peumans heeft daar in het verleden altijd op gehamerd. Waarom zou men de adviseurskosten moeten scheiden van de bouwkosten? Logischerwijze worden zij ook buiten de begrotingsdoelstellingen gehouden zonet moeten ze budgettair gecompenseerd worden.

4.3.3. *Alternatieve financieringen*

Hij erkent de nood aan een globaal overzicht van de beschikbaarheidsvergoedingen voor pps. Dat is ook een van de conclusies uit de bijzondere parlementaire commissie voor alternatieve financiering van overheidsinvesteringen, onder voorzitterschap van Rik Daems. Het moet duidelijk worden hoeveel beschikbaarheidsvergoedingen men moet betalen, wanneer die aflopen en hoe dat evolueert.

4.3.4. Groenestroomdoelstellingen

Inzake de opvolging van de groenestroomdoelstellingen kan hij volledig akkoord gaan met de minister. Het is nog niet duidelijk of men de 300 miljoen euro zal kunnen uitgeven. Het Rekenhof spreekt van maximaal 15 miljoen euro per netbeheerder. Dat bleek niet uit het monitoringrapport van oktober 2017. Als Europa dat niet toestaat, dan zal er een overschot zijn voor 2017. Dat geld zal dan niet meer voor die doelstelling gebruikt kunnen worden. Wanneer mag men een antwoord verwachten van Europa?

4.4. Tussenkoms van Peter Van Rompuy

4.4.1. Een afdwingbare verdeling van de begrotingsdoelstellingen tussen de overheden in dit land

Peter Van Rompuy stelt vast dat het Rekenhof vraagt om een akkoord af te sluiten rond een afdwingbare verdeling van de begrotingsdoelstellingen tussen de overheden in dit land.

Hijzelf heeft een conceptnota¹ ingediend om dat mogelijk te maken. In het kader van de begrotingsbesprekingen in het voorjaar hebben de Belgische en de Vlaamse Regering tegenover de Europese Commissie het engagement opgenomen om de afdwingbaarheid van het interne begrotingspact aan te scherpen.

Als de verschillende deelstaten het niet eens raken over de verdeling van de inspanningen, dan zou men de inspanning die de HRF onafhankelijk vaststelt voor elk van de deelstaten als doelstelling moeten nemen. Dat stelt hij voor in zijn conceptnota. Dat kan Vlaanderen op geen enkele manier benadelen want Vlaanderen haalt die doelstelling. Die doelstelling wordt dan gemonitord en met een correctiemechanisme opgevolgd door de HRF. Aldus wordt het bestaande lek gedicht waardoor het correctiemechanisme niet in werking kan treden.

Vlaanderen heeft alle belang bij een afdwingbaar begrotingspact. Nu krijgt men immers een aantal investeringen niet verkocht bij Europa omdat de schuld en het tekort van België te hoog zijn. Dat heeft te maken met het feit dat Brussel en de federale overheid hun doelstellingen niet halen. Hoe staat de Vlaamse minister van Financiën en Begroting daar tegenover? Aan de federale minister van Financiën heeft hij ook gevraagd om een aantal brieven te kunnen inzien die hij in dat kader naar de Europese Commissie heeft gestuurd. Hij wil weten welke engagementen de Federale Regering precies heeft genomen ten aanzien van de Europese Commissie.

4.5. Tussenkoms van Jan Bertels

4.5.1. Een afdwingbare verdeling van de begrotingsdoelstellingen tussen de overheden in dit land

Jan Bertels denkt dat de conceptnota van Peter Van Rompuy boeiende discussies zal uitlokken. Hij verzekert Matthias Diependaele ervan dat het niet de bedoeling is dat Vlaanderen de Waalse putten gaat opvullen. Hij stelt voor dat men zich zou concentreren op de door de Federale Regering doorgeschoven financiële putten waarvoor Vlaanderen een oplossing moet vinden.

---

¹ Conceptnota voor nieuwe regelgeving van Peter Van Rompuy, Koen Van den Heuvel, Katrien Schryvers, Jenne De Potter, Katrien Partyka en Ward Kennes betreffende de effectiviteit van het Belgische begrotingskader en de Belgische begrotingscoördinatie (*Parl.St.* VI.Parl, 2017-18, nr. 1307/1).

4.5.2. *Alternatieve financiering*

De opmerkingen over de commissie Alternatieve Financiering zijn zeker correct. Zijn fractie staat achter de twee decreten² die deze commissie voorbereidt en zeker achter het decreet over opvolging en monitoring.

4.5.3. *Risicofactoren die wegen op het behalen van de begrotingsdoelstellingen 2018*

Er zijn inderdaad enkele risicofactoren voor het halen van de begrotingsdoelstelling zoals Vlaanderen die geformuleerd heeft, met de vier correcties die buiten de doelstelling worden gehouden.

De vraag is ook of men de 300 miljoen euro voor de groenestroomcertificaten zal kunnen gebruiken in 2017. Als dat het geval is, dan verslechtert het saldo in 2018.

4.5.4. *Verkeersveiligheidsfonds*

De spreker wil wat meer uitleg over het terugstorten van de inkomsten van het Verkeersveiligheidsfonds waarvan sprake op pagina 22 van het rapport van het Rekenhof.

4.5.5. *Adviseurskosten Oosterweelproject*

Het is te danken aan een voetnoot in het rapport van het Rekenhof dat het parlement nu weet dat de adviseurskosten worden meegeteld en dat het gaat over een bedrag van 100 miljoen euro. Voorheen werden er bedragen genoemd van 40 of 70 miljoen euro. Wat zit er in dat bedrag? Daarnaast kan men ook discussiëren over de vraag of men die adviseurskosten als een investeringskost kan beschouwen.

4.5.6. *Netto-actief*

Op pagina 9 van het rapport merkt het Rekenhof op dat er voor de bedrijfsmatig vermarktbare activa geen realisatiepercentage wordt toegepast. Hij wenst een indicatie van een realistisch realisatiepercentage.

4.5.7. *Impact autonomiefactor op vorderingensaldo*

Op pagina 16 schrijft het Rekenhof in zijn rapport: "Tijdens de voorbije overgangperiode 2015-17 werd, door de toepassing van de te hoge voorlopige autonomiefactor, per jaar ongeveer 300 miljoen euro te veel ontvangen.". Betekent dat dat men dat bedrag eigenlijk had moeten aftrekken van het toenmalige nominale saldo?

---

² Het zou gaan om twee kaderdecreten.

Een eerste decreet, specifiek met betrekking tot pps, zou bepalingen bevatten over:

- de definities en het toepassingsgebied;
- de jaarlijkse rapportering;
- de evaluatie voor, tijdens en na een project;
- het maximumpercentage van de uitgavenbegroting dat jaarlijks kan worden besteed aan beschikbaarheidsvergoedingen, te betalen door het geheel van de organisaties binnen de consolidatiekring van de Vlaamse overheid.

Een tweede, later te behandelen, decreet zou dan een kader aanreiken met diverse alternatieve en innovatieve financieringsinstrumenten die de regering zou kunnen inzetten (bijvoorbeeld belastingkrediet en/of -vermindering, btw-compensatiefonds, taxshelter, inzet van spaargelden en/of de beschikbare middelen van de verzekeringssector, crowdfunding enzovoort).

4.5.8. *Onroerende voorheffing en de inkanteling van de provincies*

Op pagina 20 schrijft het Rekenhof dat er, naar aanleiding van de inkanteling van de provincies, discussie is over het tarief van de onroerende voorheffing en over de vraag of de inkanteling van de provincies een budgetneutrale operatie is. "Bij de begrotingsaanpassing 2018 wordt een nieuwe simulatie van de ontvangsten in het vooruitzicht gesteld, op basis van het ki van het laatste volledige aanslagjaar.". Gaat het om een nieuwe raming? Of wil men de percentages van de onroerende voorheffing aanpassen?

4.5.9. *VAK/VEK-buffer*

De VAK/VEK-buffer bedroeg in de voorgaande jaren altijd 100 miljoen euro. Waarom is dat nu verlaagd naar 47 miljoen euro? Het Rekenhof heeft daarover wel geen opmerking gemaakt.

4.5.10. *Stijging van de toerekenbare rente*

De stijging van de toerekenbare rente met 8,8 miljoen euro is deels verklaard. Dat zou onder meer te maken hebben met de 'schuldschein'. Ook bij de vorige begrotingsbespreking werd er daarover gediscussieerd. Valt de impact van de schuldschein slechter uit dan initieel geraamd en zo ja, waarom?

4.5.11. *Geen provisie voor indexoverschrijdingen*

Het Rekenhof heeft terecht verwezen naar de verbeterde economische toestand. Het heeft echter niets gezegd over de toenemende inflatie. In de begroting is, in tegenstelling tot vroeger, geen provisie opgenomen voor eventuele indexoverschrijdingen. Is dat in overeenstemming met het voorzichtigheidsprincipe?

4.5.12. *Is het netto-actief van de Vlaamse overheid negatief?*

Minister Bart Tommelein heeft de evolutie van de schuldtoename en van het netto-actief verduidelijkt aan de hand van een tabel. Het netto-actief zit op 2,8 miljard euro eind 2016. Er is ook nog een ziekenhuisschuld van meer dan 4 miljard euro. Moet men daaruit besluiten dat er een negatief netto-actief is als de ziekenhuisschuld overkomt naar Vlaanderen?

4.5.13. *Begrotingsfondsen*

Hij denkt dat er inderdaad verduidelijking nodig is rond de begrotingsfondsen. Het begrotingssaldo verbetert inderdaad door het feit dat deze middelen in de fondsen moeten blijven zitten (pagina 32 van het rapport).

De spreker citeert ook een alinea op pagina 33 van het rapport: "Naar aanleiding van de opstap naar een prestatiebegroting en ten laatste tegen de begrotingsopmaak 2019 zou de administratie een duidelijk rapport opstellen over de begrotingsfondsen, waarin ze de ontvangsten en uitgaven zoals opgenomen in de begrotingsartikels van de begroting, eenduidig zal koppelen aan een specifiek begrotingsfonds.". Kan de minister dat bevestigen?

Het Boscompensatiefonds zal hij met minister Joke Schauvliege bespreken.

4.6. Repliek van raadsheer Jan Debucquoy

4.6.1. *Betaalkalender Oosterweel*

Jan Debucquoy antwoordt dat het Rekenhof geen formeel document heeft gekregen over de betaalkalender van Oosterweel. De voortgangsrapportages worden echter continu gemonitord door twee mensen van het Rekenhof. Zij hebben de cijfers bekomen van de geactualiseerde betaalkalender. Hij zal die informatie doorgeven aan de commissie (zie bijlage 8 bij dit verslag). Die cijfers zal men in de komende dagen of weken kunnen aftoetsen aan de geactualiseerde meerjarenraming.

4.6.2. *Netto-actief*

Als men bepaalde activa op de markt realiseert, dan kan men nooit 100 percent van de marktwaarde realiseren. Ook bij effectiseringsoperaties realiseert men maximaal 95 of 98 percent. Er is altijd een betalingsrisico. De toegestane leningen worden nooit voor 100 percent terugbetaald. Men moet de vermarktbaar activa beperken tot die activa die effectief realiseerbaar zijn op het moment dat men ze op de markt gooit. Dat is ook de redenering van de ratingbureaus. Bij een groot herfinancieringsrisico moet men weten welk bedrag van de lening gemakkelijk terugbetaald kan worden door activa op de markt te realiseren. Een openbare weg of een brug levert niets op, een woning wel.

4.6.3. *Conceptnota van Peter Van Rompuy*

Hij had nog niet gehoord van de conceptnota van Peter Van Rompuy³. Hij zal ze zo snel mogelijk lezen.

4.6.4. *Verkeersveiligheidsfonds*

Inzake het Verkeersveiligheidsfonds merkt hij op dat men, voor de zaken die na de zesde staatshervorming een Vlaamse bevoegdheid zijn geworden, vaak afhankelijk is van de informatie van de federale operatoren. Binnen de Vlaamse administratie zijn er soms twijfels over die ramingen, maar men moet het daarmee doen. Als achteraf blijkt dat de ramingen te hoog of te laag waren, dan wordt dat verrekend bij de volgende doorstortingen. Bij de bespreking van de algemene rekeningen heeft de minister melding gemaakt van een correctie voor 2016. Binnen Justitie zijn er vooral problemen met de gemengde boetes waarvan een stuk federaal blijft en een stuk wordt doorgestort naar de gewesten. Het Rekenhof zal daar het komende jaar meer aandacht aan besteden.

4.6.5. *Autonomiefactor*

De financieringswet is ook na de zesde staatshervorming heel complex. Het is zelfs een stap achteruit inzake transparantie.

Bij het opstellen van deze wet heeft men een raming gemaakt van de fiscale staat 2015, aan de hand van een model dat werd uitgewerkt door de FOD Financiën en de Nationale Bank.

Het Rekenhof heeft nooit toegang gehad tot dit financiële model. Bij de eindafrekening heeft het Rekenhof vastgesteld dat men in de jaren 2015, 2016 en 2017 telkens ongeveer 300 miljoen euro te veel heeft doorgestort via de voorschotten.

³ Conceptnota voor nieuwe regelgeving van Peter Van Rompuy, Koen Van den Heuvel, Katrien Schryvers, Jenne De Potter, Katrien Partyka en Ward Kennes betreffende de effectiviteit van het Belgische begrotingskader en de Belgische begrotingscoördinatie (*Parl.St.* VI.Parl, 2017-18, nr. 1307/1)

Men heeft immers een te optimistische hypothese gehanteerd voor de inkomsten uit de personenbelasting 2015. De bijzondere financieringswet bepaalt dat de verrekening van een dergelijk bedrag met de gewesten en gemeenschappen over meerdere jaren gespreid zal worden. De inhouding in kas voor 2018 is dus beperkt. De kasmatische compensatie, ten voordele van de federale overheid, verloopt verspreid over een periode van 16 jaar.

4.6.6. *VAK/VEK-buffer*

Het Rekenhof heeft getwijfeld of het de opmerking over de VAK/VEK-buffer zou opnemen in het rapport of niet. De opmerking blijft natuurlijk geldig. Het Rekenhof heeft echter geredeneerd dat deze opmerking in het verleden al meermaals aan bod gekomen is in deze commissie. Ook de minister heeft daarover een uitleg gegeven. Het Rekenhof heeft de intentie om bij de analyse van de realisaties 2017 dit element te bekijken en er eventueel bij de begrotingsaanpassing 2018 op terug te komen.

4.7. Repliek van Marc Van Hoeymissen, eerste auditeur bij het Rekenhof

4.7.1. *Onroerende voorheffing*

Marc Van Hoeymissen zegt dat de informatie in het rapport over de onroerende voorheffing afkomstig is van de Vlaamse administratie (pagina 20 van het rapport). Bij het bepalen van de basisontvangsten en -uitgaven voor de inkanteling van de provinciale bevoegdheden is men voor de onroerende voorheffing blijkbaar van een verschillend jaar uitgegaan. Dat heeft gevolgen voor de indexering. Volgens de administratie wordt dat voor een stuk gecompenseerd door het hoeveelheidseffect dat ten onrechte niet is meegenomen. Voor de begrotingsaanpassing wordt een nieuwe simulatie in het vooruitzicht gesteld.

4.8. Tweede repliek van minister Bart Tommelein

4.8.1. *Persmededelingen en tussenkomsten in de commissie over hetzelfde onderwerp*

Minister *Bart Tommelein* stelt vast dat de reactie van Björn Rzoska positiever is dan diegene die hij vandaag uit in de pers.

4.8.2. *Stabiliteitsprogramma*

Binnen het Stabiliteitsprogramma gaan de discussies vooral over de investeringen. Binnen het Overlegcomité werd afgesproken dat de verschillende overheden samen afspraken zullen maken met Europa.

4.8.3. *Monitoring van de financiën van de Vlaamse gemeenten door de Vlaamse overheid*

De Vlaamse Regering is nu al verantwoordelijk voor de monitoring van financiën van de gemeenten. Dat is een opdracht van de Vlaamse minister voor Binnenlands Bestuur, Liesbeth Homans. Het Rekenhof vraagt een verhoogde waakzaamheid. Hij zal dit doorgeven aan minister Homans, maar hij denkt dat dit niet nodig zal zijn omdat de monitoring al heel behoorlijk gebeurt vandaag.

4.8.4. *Adviseurskosten bij het Oosterweelproject*

Het is de eerste keer dat de kosten voor de advisering afzonderlijk vermeld worden. Die kosten behoren echter tot het project. Als je een huis bouwt, moet je ook de kosten voor je architect begroten. Alle kosten van Oosterweel zitten in de begro-

ting, maar worden uit de begrotingsdoelstelling gehouden. Als men dat binnen de begrotingsdoelstellingen wil houden, dan moet men ook zeggen met welke besparingen of extra belastingen men dat wil bekostigen. Er komt daar nooit een antwoord op.

4.8.5. *Energieheffing*

Hij heeft nooit gezegd dat de ondersteuning van de noodzakelijke investeringen in hernieuwbare energie alleen van de energieheffing zou komen.

Het rapport van het Rekenhof zegt duidelijk dat een deel van de kosten wordt verrekend via de distributienettarieven, een deel via de groenestroomquota en een deel via de energieheffing.

Het rapport van het Rekenhof toont aan dat zijn berekening van de energieheffing in juni en september correct was. Men suggereert het tegendeel maar zegt nooit waar het probleem zou zitten.

Alle plannen zijn berekend door het Vlaams Energie Agentschap: het zonneplan, het windplan en het warmteplan. De exacte productie van de zonne- en windenergie is onbekend. De berekening kan dus niet sluitend zijn. De inschattingen zijn echter aan de pessimistische kant, gezien de rendementsverbeteringen van zonnepanelen en windmolens. De investeringen zijn echter wel afgedekt.

Men vraagt of de energieheffing voldoende zal zijn om eventuele tekorten in de energiedoelstellingen bij te passen in 2020? Het is echter totaal onduidelijk over welk bedrag het zal gaan. Bovendien moet het geïnde bedrag van de energieheffing hetzelfde jaar uitgegeven worden. De geïnde bedragen kunnen dus niet overdragen worden naar het volgende jaar.

Door het wegvallen van de biomassacentrales in Gent en Langerlo is er inderdaad een tekort van 1418 GWh. Het is echter niet zijn ambitie om statistische aankopen te doen. Hij blijft ervan overtuigd dat de doelstellingen wel degelijk haalbaar zijn als iedereen de ernst van de situatie inziet.

4.8.6. *Er is geen ankerprincipe voor het Klimaatfonds en het Verkeersveiligheidsfonds*

Het beschikbare geld mag worden uitgegeven. Het is echter niet mogelijk om alle beschikbare middelen voor investeringen onmiddellijk uit te geven. Hij heeft die opmerking ook gekregen over de aan hem toegewezen middelen uit het Klimaatfonds. Dat geld kan men echter pas uitgeven vanaf volgend jaar.

4.8.7. *Rapport over de alternatieve financiering van Vlaamse overheidsinstellingen*

Het rapport over de alternatieve financiering van Vlaamse overheidsinstellingen komt nu vrijdag aan bod als mededeling op de Vlaamse Regering. Volgende week (vergadering van 21 november 2017) zal de minister-president daarover uitleg geven in deze commissie.

4.8.8. *Oosterweel*

Op de opmerking van Joris Vandenbroucke over Oosterweel antwoordt hij dat Europa afwijkingen toestaat, onder meer via de investmentclause. Op dit moment voldoet Vlaanderen echter niet aan de nodige voorwaarden. Slechts een beperkt aantal EU-lidstaten voldoet aan die voorwaarden.

De Europese Commissie is bereid om naar oplossingen te zoeken. Hij hoopt dat de Federale Regering de voorstellen van de Vlaamse Regering zal meenemen in het debat. Hij denkt dat er in Wallonië gelijklopende ideeën zijn over bepaalde zaken. De gewesten kunnen samen een aantal dingen aanpakken. Een goed voorbeeld is het Energiepact dat men wil afsluiten tegen het einde van het jaar.

4.8.9. De 300 miljoen euro van de energieverhoging

De 300 miljoen euro van de energieverhoging zal sowieso kasmatisch weggeboekt worden op het einde van het jaar. Dat vormt ook geen risico voor de begroting. Normalerweise worden overschotten gebruikt voor de schuldafbouw.

Het is echter nooit de bedoeling geweest om de energieverhoging te gebruiken voor andere bestemmingen dan energie. Daarom zal de Vlaamse Regering aan Europa vragen om dit te kunnen wegboeken voor het opkopen van certificaten.

4.8.10. Conceptnota van Peter Van Rompuy e.a.

Hij zal geen commentaar geven op de conceptnota van Peter Van Rompuy vooraleer die binnen deze commissie besproken is. Hij hoeft bij deze discussie niet aanwezig te zijn.

4.8.11. Indexprovisie

Op de opmerking van Jan Bertels over het risico van bijkomende inflatie antwoordt hij dat er bij inflatie meestal ook extra ontvangsten zijn.

4.8.12. VAK/VEK-buffer

De opmerking van Jan Bertels dat er bij de begroting jaarlijks een buffer van 100 miljoen euro werd ingesteld is niet correct. Men kan een buffer maken als men bij de opmaak van de begroting merkt dat er een risico is, maar dat hoeft niet.

In de praktijk is er alleen vorig jaar een buffer ingesteld, meer bepaald om het risico rond de ziekenhuizen in te dekken. Bij de begrotingsopmaak 2018 bleek dat risico niet meer te bestaan. De 100 miljoen euro waren intussen 90 miljoen euro geworden. Dat bedrag werd vrijgegeven om uitgegeven te worden in 2017.

4.9. Tweede tussenkomst van Björn Rzoska

4.9.1. Samenwerkingsakkoord over het stabiliteitsprogramma

Björn Rzoska merkt op dat het niet zijn bedoeling is dat er elders putten worden gemaakt terwijl Vlaanderen het goed doet, zoals Matthias Diependaele suggereert. Hij vindt het wel belangrijk om rekening te houden met de manier waarop dit land georganiseerd is en met de blik van de Europese Unie. Dan is het logisch om te streven naar afspraken, zeker als er daarover al een samenwerkingsakkoord werd afgesloten.

4.9.2. Conceptnota van Peter Van Rompuy e.a.

De conceptnota van Peter Van Rompuy is een interessante oefening. Dat zal zeker aan bod komen in deze commissie.

4.9.3. Certificatenoverschot groene stroom

Op pagina 83 van zijn rapport gaat het Rekenhof in op het certificatenoverschot groene stroom en op de impact van de aanpassing van de energieverhoging. Hij wil

vooral extra uitleg van het Rekenhof bij de laatste paragraaf van 5.3. waaruit het Rekenhof concludeert dat 30 percent van de doelstelling misschien nog gerealiseerd zal moeten worden tussen 2019 en 2021. Op basis van het zonneplan kan men immers geen doorrekening maken.

4.10. Tweede tussenkomst van Jan Bertels

4.10.1. *Schuldschein*

Jan Bertels wil enige verduidelijking over de zinsnede rond de onroerende voorheffing. De 'schuldschein', de toerekenbare rente en de rentestijging intrigeren hem.

4.10.2. *Netto-actief*

Het netto-actief zit op 2,8 miljard euro eind 2016. Er is ook nog een ziekenhuisschuld van meer dan 4 miljard euro. Moet men daaruit besluiten dat er een negatief netto-actief is als de ziekenhuisschuld deels overkomt naar Vlaanderen? Hij veronderstelt dat men die vragen op een later ogenblik zal beantwoorden.

4.10.3. *Begrotingsfondsen*

Kan de minister de passage in het rapport van het Rekenhof over de prestatiebegroting en de begrotingsfondsen bevestigen?

4.11. Tweede tussenkomst van Matthias Diependaele

4.11.1. *Adviseurskosten*

Matthias Diependaele denkt dat er een logische reden moet zijn voor de afzonderlijke behandeling van de adviseringskosten. Hij volgt de logica dat deze kosten behoren tot het project, net zoals de architectenkosten horen bij de bouwkosten van het huis.

4.12. Tweede repliek van Jan Debucquoy

4.12.1. *Maatregelen certificatenoverschot groene stroom en impact aanpassing energieheffing*

Jan Debucquoy merkt op dat het nooit helemaal zeker is of de prognoses gerealiseerd zullen worden. Dat verklaart de algemene toon in het rapport. Het Rekenhof dringt bij de Vlaamse Regering aan op een voortdurende monitoring. Als blijkt dat een bepaalde prognose niet wordt gerealiseerd, moet men tijdig de nodige maatregelen nemen.

Het Rekenhof heeft van de minister geen duidelijk antwoord gekregen op haar vragen over het halen van de groenestroomdoelstelling van 11 percent tegen 2020. Voor de begroting 2018 zijn er inderdaad geen problemen.

4.12.2. *Oosterweel*

Binnen de Vlaamse Regering is er een consensus om de investeringen voor Oosterweel buiten de begrotingsdoelstelling te houden. De 100 miljoen euro adviseurskosten komen daar nu nog bij. Het onderscheid tussen investeringskosten en adviseurskosten is afkomstig uit de tabellen van de BAM. Vraag is of deze uitgaven investeringsuitgaven zijn of niet.

Als men investeert in een huis, dan maken de 8 percent architectenkosten deel uit van de totale prijs. De adviseurskosten voor Oosterweel zijn van eenzelfde grootteorde.

Het Rekenhof is vooral bang van het principe om bepaalde kosten buiten de begrotingsdoelstellingen te houden. Men weet waar het begint, maar niet waar het eindigt.

Ook het Brusselse en het Waalse Gewest beginnen daar nu mee. Als de gunstige conjunctuur aanhoudt, dan zal er in de meerjarenraming ook voldoende vrije beleidsruimte zijn om een groot deel van die investering te financieren met begrotingsmiddelen, zonder bijkomende schuld aan te gaan.

4.13. Derde reплиek van minister Bart Tommelein

4.13.1. Positie van de administratie in het rapport van het Rekenhof

Minister *Bart Tommelein* verwijst Jan Bertels naar de reacties van de administratie die mee opgenomen zijn in het rapport van het Rekenhof. Hij volgt in deze zijn administratie.

IV. Bespreking op 21 november 2017

1. Toelichting door Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, bij de begroting van het beleidsdomein Kancelarij en Bestuur

1.1. Apparaatskredieten

De apparaatskredieten van het Departement Kancelarij en Bestuur, dalen bij deze begrotingsopmaak in totaal met 356.000 euro vastleggingskrediet (VAK) en 276.000 euro vereffeningskrediet (VEK).

Concreet daalt de toelage aan de SERV met 152.000 euro (VAK/VEK) en daalt het loonkrediet van het departement met 156.000 euro (VAK/VEK). Het werkingskrediet van het departement daalt met 48.000 euro VAK en stijgt met 32.000 euro VEK.

1.1.1. SERV

Eerst gaat hij nader in op de toelage aan de SERV, die vanaf deze begrotingsopmaak ook opgenomen wordt onder het apparaatsprogramma PA van het departement. De basistoelage aan de SERV daalt netto zoals gezegd met 152.000 euro (VAK/VEK). Dat is het nettoresultaat van enerzijds een toename met 78.000 euro ten gevolge van de loonindex en anderzijds een vermindering met 230.000 euro door een verschuiving van twee medewerkers en het bijhorende van 105.000 euro loonkrediet naar het loonkrediet van het Departement Werk en Sociale Economie (WSE) ten gevolge van de overdracht van de werking van de Adviescommissie voor Uitzendactiviteiten vanaf 1 januari 2018 van de SERV naar het Departement WSE, en door een verschuiving van 125.000 euro naar de werkingstoelage van de VDAB ten gevolge van de overstap vanaf 1 maart 2017 van zes medewerkers van het Competentieteam van de SERV naar de VDAB. Bij begrotingsopmaak 2017 was reeds 621.000 euro overgedragen voor 10 maanden werking. Nu volgt nog het loonkrediet met betrekking tot de resterende 2 maanden.

1.1.2. Departement Kancelarij en Bestuur

Vervolgens bespreekt hij de loon- en werkingskredieten van het Departement Kancelarij en Bestuur. Zoals gezegd daalt het loonkrediet van het departement met

156.000 euro (VAK/VEK) en daalt het werkingskrediet van het departement met 48.000 euro VAK en stijgt het met 32.000 euro VEK.

Dat is het resultaat van 7 bewegingen, die hij samenvat:

- om te beginnen stijgt het loonkrediet door de loonindexatie met 328.000 euro;
- daarnaast daalt door de opstap 2018 in de generieke personeelsbesparingen het loonkrediet vervolgens met 295.000 euro;
- tegelijk verschuift in het kader van personeelsoverstappen een medewerker en 106.000 euro loonkrediet naar de werkingsdotatie van OVAM, evenals 37.000 euro loonkrediet naar het loonkrediet van het AgO als nettoresultaat van meerdere personeelsbewegingen heen en weer;
- verder werd bij de begrotingsaanpassing 2017 het loonkrediet en het werkingskrediet van het departement verhoogd ter financiering van de loon- en werkingskosten van de tien bijkomend aangeworven tijdelijke personeelsleden voor de afhandeling van de schadedossiers rampen.

Die werden toen volledig intern gecompenseerd op het beleidskrediet voor het erkennen van rampen en behandelen van schadedossiers.

Nu de reële loonkosten van deze tien bijkomende personeelsleden bekend zijn, kan 46.000 euro teruggezet worden van het loon- naar het beleidskrediet. Aansluitend keert ook de 35.000 euro terug van het werkingskrediet van het departement naar het beleidskrediet: die 35.000 euro diende in 2017 voor de eenmalige opstartkosten van de nieuwe personeelsleden. In totaal verschuift daardoor 81.000 euro terug van de apparaatskredieten van het departement naar het beleidskrediet;

- bij de begrotingsaanpassing 2017 vermeldde hij reeds het project Unified Communication, of de integratie van de diverse communicatiemethoden los van een vaste werkplek. Toen werden middelen ter beschikking gesteld vanuit de DAB ICT van het agentschap Facilitair Bedrijf om de licentiekosten en de aankoop van headsets te financieren. De 25.000 euro, die in 2017 eenmalig ter beschikking gesteld was van het agentschap voor de aankoop van de headsets, keert in 2018 terug naar de DAB ICT. Omgekeerd wordt er door de DAB ICT recurrent 11.000 euro bijkomend overgedragen voor de betaling van de meerkosten van de Microsoftlicenties Enterprise Voice. Netto verschuift er dus 14.000 euro terug van het departement naar de DAB ICT;
- bij de begrotingsopmaak 2017 was er loon- en werkingskrediet overgedragen naar het agentschap Facilitair Bedrijf, dat het beheer heeft overgenomen van de vijf kabinetsgebouwen op en rond het Martelaarsplein. Nu keert de 1000 euro werkingskrediet terug van het agentschap naar het departement, die in 2017 diende om de eenmalige opstartkosten te financieren;
- tot slot keert nog 80.000 euro VEK terug van de beleidskredieten van de Vlaamse Statistische Autoriteit. Dat bedrag was bij de begrotingsaanpassing 2017 eenmalig verschoven van het departement om een tijdelijke nood aan bijkomende betalingsmiddelen bij de Vlaamse Statistische Autoriteit op te vangen.

1.1.3. *Dienst van de Bestuursrechtscolleges*

Wat de apparaatskredieten van de Dienst van de Bestuursrechtscolleges (DBRC) betreft, kan hij zeer kort zijn. De dienst heeft immers geen beleidskredieten. Welnu, het loonkrediet stijgt eerst met 74.000 euro (VAK/VEK) door loonindexatie en daalt vervolgens met 54.000 euro door de opstap 2018 in de generieke loonbesparingen. Netto stijgt het loonkrediet dus met 20.000 euro.

Het werkingskrediet tot slot stijgt met 7000 euro afkomstig van de DAB ICT van het agentschap Facilitair Bedrijf. Daarvan is 5000 euro eenmalig bestemd voor de aankoop van headsets in het kader van het project Unified Communications, en dient 2000 euro voor de recurrente financiering van de Microsoftlicenties Enterprise Voice.

1.1.4. *Audit Vlaanderen*

Ook bij Audit Vlaanderen zijn er geen beleidskredieten, alleen apparaatskredieten. Het loonkrediet van Audit Vlaanderen stijgt eerst met 70.000 euro door loonindexatie en daalt vervolgens het met 65.000 euro door de opstap 2018 in de generieke loonbesparingen. Netto stijgt het loonkrediet dus met 5000 euro.

Het werkingskrediet stijgt netto met 24.000 euro ten gevolge van de indexatie met 27.000 euro bij zowel de feitelijke loonuitgaven als de extern uitbestede audits, de in het kader van het reeds vermelde project Unified Communications bijkomende overdracht vanuit de DAB ICT van 2000 euro voor de recurrente kosten van de Microsoftlicenties Enterprise Voice, en, omgekeerd, de terugkeer van 5000 euro die in 2017 eenmalig ter beschikking gesteld was voor de financiering van de aankoop van de headsets.

1.2. *Beleidskredieten*

Ze situeren zich binnen het begrotingsprogramma PE met de nieuwe benaming 'Ondersteunen van de minister-president en de Vlaamse Regering voor besluitvorming, langetermijnfocus en transversale samenwerking'.

1.2.1. *Vlaamse Statistische Autoriteit*

De eerste kredietwijzigingen doet zich voor bij de kredieten voor de Vlaamse Statistische Autoriteit, die enerzijds dalen met 80.000 euro VEK vanwege de eerder genoemde, eenmalige verschuiving, maar anderzijds eenmalig stijgen met 356.000 euro VAK en 107.000 euro VEK. Die middelen zullen worden ingezet voor IT-investeringen in dataverwerking en dataontsluiting. Hij komt daarop terug bij de bespreking van de beleidsbrief Algemeen Regeringsbeleid 2017-2018.

1.2.2. *Vzw Kazerne Dossin*

De tweede belangrijke kredietwijziging betreft het krediet ingeschreven voor de toelage voor de vzw Kazerne Dossin, die recurrent verhoogt met 11.000 euro loonindexatie.

Daarnaast wordt deze toelage ook eenmalig verhoogd met 120.000 euro om, samen met de joodse gemeenschap, te investeren in de vernieuwing van het memoriaal in de voorbouw van de eigenlijke kazerne, die co-eigendom is van de Vlaamse overheid en het Centraal Israëlitisch Consistorie van België. Tot slot wordt louter technisch het vereffeningskrediet van die toelage verminderd met 880.000 euro. Het bedrag was in 2017 eenmalig toegevoegd om de uitgevoerde veiligheidsinvesteringen te kunnen vereffenen en is in 2018 dus niet meer nodig.

1.2.3. *Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing*

Om analoge technische redenen wordt ook het vereffeningskrediet voor de toelage aan het steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing met 189.000 euro verminderd. Dat bedrag was eveneens eenmalig toegekend om een eenmalig tekort aan vereffeningskredieten op te vangen.

1.2.4. *Begrotingsprogramma PI Erkennen van rampen en behandelen van schade-dossiers*

Afsluitend behandelt de minister-president nog het begrotingsprogramma PI, ook met een nieuwe benaming, namelijk 'erkennen van rampen en behandelen van schadedossiers'. Hij vermeldde reeds dat er 81.000 euro terugkeert van de apparaatskredieten van het departement naar het beleidskrediet. Daarnaast verhoogt

het krediet eenmalig met 680.000 euro om alle door de externe schade-experts gefactureerde expertisekosten te kunnen betalen. Om dezelfde redenen werd ook in 2017 het krediet nog eenmalig verhoogd met 423.000 euro.

Tot slot wordt ook eenmalig nog 450.000 euro toegevoegd als eigen cofinanciering voor de digitalisering van de procedure van de rampenschadedossiers en de koppeling ervan aan het burgerloket. Dat project past in het hefboomprogramma Vlaanderen Radicaal Digitaal en werd daarin gehonoreerd met 140.000 euro hefboomkrediet.

2. Toelichting door Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, bij de Beleidsbrief Algemeen Regeringsbeleid 2017-2018

De toelichting wordt verstrekt met de hulp van een presentatie die u in bijlage 11 vindt bij dit verslag.

2.1. SD 1 Innovatie in de besluitvorming van de Vlaamse Regering als hefboom voor een kwaliteitsvol beleid

2.1.1. *OD 1.1 Een transparante en participatieve besluitvorming van de Vlaamse Regering om het wederzijdse vertrouwen tussen de burger en de Vlaamse overheid te versterken*

2.1.1.1. Digitalisering van het besluitvormingsproces

Aan de hand van een meer doorgedreven digitalisering wil de minister-president komen tot een transparant en participatief besluitvormingsproces.

2.1.1.2. Participatie in het besluitvormingsproces

In het witboek Open en wendbare overheid worden de stappen beschreven om interactieve beleidsvoering concreet te maken.

De minister-president laat een consultatieportaal ontwikkelen, zorgt voor maximale inclusie in het besluitvormingsproces door participatiedrempels weg te werken, en zet daarnaast diverse vormen van inspraak complementair in, waarvan hij een aantal voorbeelden geeft: open publieksconsultaties, gestructureerd overleg met het middenveld, advisering door adviesraden, en deliberatieve vormen van besluitvorming.

2.1.1.3. Coherent delen wat de Vlaamse overheid doet

Tegelijk wordt de identiteit van de Vlaamse overheid verder versterkt met een nieuwe websitestrategie, waarin versnippering wordt tegengegaan en de herkenbaarheid verhoogd. Er komt een plan van aanpak om de identiteit van de Vlaamse overheid stelselmatig te gebruiken in dagelijkse werking en langetermijnbeleid, rekening houdend met de voor de commissieleden bekende basislijn, die omschreven is in het merk- en identiteitsverhaal Baanbrekend vakmanschap.

2.1.1.4. Communicatie geïntegreerd in het beleid

De bestaande intranetsites en interne informatie worden maximaal geïntegreerd in overheid.vlaanderen.be en de bestaande inhoud wordt geoptimaliseerd.

2.1.1.5. Klare taal

De minister-president wil heel veel aandacht besteden aan klare taal en heldere communicatie. Zijn administratie heeft daarvoor in overleg met het Agentschap Informatie Vlaanderen een engagementsverklaring ontwikkeld. Binnenkort wordt, in afspraak met de VRT, een website met de naam Heerlijk Helder gelanceerd. Hij wil ertoe komen om de komende jaren met klare taal en heldere communicatie de kwaliteit van de dienstverlening van de Vlaamse overheid te verbeteren.

2.1.2. *OD 1.2 Minder regeldruk en betere wetstekwaliteit om de rechtszekerheid voor de burger te garanderen*

In dat verband zet hij in op de ontwikkeling van een ondersteunend decretaal kader voor experimentwetgeving en regelluwe zones, waarover hij binnenkort een conceptnota voorlegt aan de regering. Doel is om dit uiteindelijk op te nemen in het Bestuursdecreet.

Verder wil hij kennis- en ervaringsopbouw en -uitwisseling voortzetten. Het besluitvormings- en wetgevingsproces binnen de Vlaamse overheid wil hij samenbrengen en harmoniseren in één heldere en in klare taal opgestelde omzendbrief, terwijl er nu nog een vijftal zijn. De richtlijnen voor opstellers van wetgeving worden opgenomen in de nieuwe omzendbrief over de regelgevings- en beleidsprocessen,

Verder blijft de minister-president de uitvoering van de kerntakenplannen opvolgen. Op 6 oktober heeft hij daarover de laatste keer gerapporteerd aan de Vlaamse Regering. De minister-president verwijst ook naar zijn antwoord op een vraag om uitleg in de commissie (*Vragen om uitleg* VI.Parl. 2017-18, nr. 34).

2.1.3. *OD 1.3 Kwaliteitsvolle data en informatie zodat de besluitvorming van de Vlaamse Regering kan steunen op kennis van zaken*

In 2017 is de Vlaamse Statistische Autoriteit op kruissnelheid gekomen. Zijn regering wil werk maken van een sterk, onafhankelijk openbare-statistiekbeleid in Vlaanderen.

Er worden drie doelstellingen vooropgesteld:

- de coördinatie van het netwerk van openbare-statistiekproducenten. Daarvoor werd het Vlaams statistisch programma voor 2018 ontwikkeld, dat in de loop van de volgende weken door de Vlaamse Regering wordt goedgekeurd;
- kwalitatief hoogstaande en relevante openbare statistieken ontwikkelen, produceren en publiceren. Er zal daarbij een sterkere nadruk liggen op de digitale publicatie van de meest recente statistieken en analyses;
- de uitwerking van een datastrategie voor de Vlaamse openbare statistieken. Zo kunnen gebruikers op een eenvoudige manier cijfermateriaal over Vlaanderen en hun leefomgeving vinden en een beter zicht krijgen op welke statistieken gepland en gepubliceerd worden in de toekomst. In het kader daarvan wordt de IT-infrastructuur herzien en een volwaardig statistiekportaal ontwikkeld. Ten slotte wordt gewerkt aan een interactief platform voor gebruikersinspraak bij beslissingen over prioriteiten in de statistiekontwikkeling.

2.1.4. *OD 1.4 Beleidsgericht onderzoek en evaluatie*

De minister-president bekijkt hoe de ex-postdecreetsevaluatie op de beste manier kan worden uitgevoerd. Daartoe wordt een minimale standaard voor decreetsevaluaties uitgewerkt, naast afspraken met het Vlaams Parlement, dat volgens hem het best geplaatst is voor dergelijke evaluatie.

De RIA-methodiek wordt uiteraard verder gebruikt.

In het kader van het gebruik en de toepassing van gedragsinzichten bij de voorbereiding, uitvoering en evaluatie van Vlaams beleid zet zijn administratie in op kennisopbouw, projectwerking en sensibilisering.

Het actieplan Gedrag en Klimaataanpak wordt verder uitgevoerd door klimaatpositief gedrag bij ambtenaren te stimuleren en ambassadeurschap uit te bouwen. Ook dat werd al uitvoerig besproken in de commissie.

2.1.5. OD 1.5 Ambtelijke samenwerking en overleg met de federale overheid en de andere deelstaten in het kader van goed nabuurschap

Op het interfederale vlak vermeldt hij de vergaderingen van het Overlegcomité, waarin dossiers van gemeenschappelijk belang behandeld worden.

2.2. SD 2 Eén gedragen langetermijnvisie op een duurzame maatschappij als kompas voor een toekomstgericht Vlaams regeringsbeleid

2.2.1. OD 2.1 Integreren van de verschillende langetermijndoelstellingen om te komen tot één langetermijnvisie op een duurzame maatschappij

De 2030-agenda voor duurzame ontwikkeling van de VN vereist een vertaling van de duurzame-ontwikkelingsdoelstellingen of SDG's naar een eigen 2030-doelstellingenkader.

Omdat het behalen van de SDG's een noodzakelijke voorwaarde is opdat de visie voor Vlaanderen bereikt zou worden tegen 2050, werkt men aan een project om de SDG's te integreren in en te vertalen naar het lopende Vlaamse beleid.

2.2.2. OD 2.2 Samenwerken met partners binnen en buiten de Vlaamse overheid om de langetermijnvisie in praktijk te brengen

In 2016 werd de langetermijnstrategie voor Vlaanderen definitief goedgekeurd. Ondertussen zijn de transitie managers aan de slag gegaan met de uitvoering van hun plan van aanpak. Hij wijst erop dat niet werkeloos wordt gewacht op 2050. Zelf is hij samen met minister Homans verantwoordelijk voor de transitieprioriteit Slim wonen en leven, en met de ministers Muyters en Schauvliege voor de transitieprioriteit Industrie 4.0. Stuurgroepen plannen werven en geven uitvoering aan de vastgelegde prioriteiten.

Op 31 maart 2017 keurde de Vlaamse Regering, in het kader van het Europees semester, het zevende Vlaams Hervormingsprogramma goed. Naast de inmiddels traditionele Vlaamse semesterwerkzaamheden, zal de minister in het kader van het Europees semester 2018 inzetten op een nog intensere informatie-uitwisseling met de diensten van de Europese Commissie.

In de besprekingen met de Europese Commissie zullen hijzelf en de administratie blijven ijveren voor regiospecifieke analyses en aanbevelingen. Het zou zinloos zijn om niet te werken met binnenstatelijke statistieken voor domeinen waarvoor die entiteiten zelf bevoegd zijn, onderstreept hij.

Ook de Economische Landenrapportering van de OESO is op dat vlak een goed document, dat op een aantal vlakken regionale, Vlaamse statistieken opneemt.

Bij zijn bezoek aan de secretaris-generaal van de OESO in december zal hij erop aandringen dat die organisatie ook op de nog ontbrekende domeinen de omslag

maakt zodat zij ook deelstaten kan monitoren en aanbevelingen op maat kan formuleren.

2.3. SD3 Coherente oplossingen voor complexe maatschappelijke uitdagingen

2.3.1. *OD 3.1 Vernieuwen van beleid, participatie en coördinatie om complexe maatschappelijke uitdagingen gedragen en coherent aan te pakken*

2.3.1.1. Een nieuwe overheid voor een betere dienstverlening

Met het reeds vermelde witboek Open en wendbare overheid heeft de Vlaamse Regering engagementen genomen om het wendbaar en open karakter van de Vlaamse overheid verder te vergroten. Hij kondigt nog voor het einde van het jaar een implementatieplan aan.

Daarnaast maakt hij samen met minister Homans van Bestuurszaken intensief werk van het nieuwe Vlaamse Bestuursdecreet. De principiële goedkeuring verwacht hij nog dit jaar, met een tweede in het voorjaar 2018 en een definitieve in april-mei 2018.

Nu er vanuit het witboek een overheidsbrede visie is over interactieve beleidsvoering, zal zijn administratie een belangrijke rol opnemen in het verder uitwerken van de concrete aanpak. De beleidsbrief geeft een overzicht van het stappenplan.

2.3.1.2. Versterking van de politiek-ambtelijke samenwerking

Voorts wacht hij de resultaten af van de onafhankelijke studie die hij heeft besteld en wordt uitgevoerd door Hudson, waarvan hij bewust afstand heeft gehouden (er is geen enkele rapportering aan het kabinet van de minister-president tussendoor), over de billijkheid van de vergoedingen van de leden van de raden van bestuur en bekijkt in 2018 of er bijkomende maatregelen nodig zijn. Zij houdt een brede benchmark in, ook met andere deelstaten en de privésector.

In een mededeling aan de Vlaamse Regering heeft het Voorzitterscollege een aantal voorstellen geformuleerd voor de optimalisering van de politiek-ambtelijke samenwerking. Die zullen geïmplementeerd worden, verzekert hij.

2.3.2. *OD 3.2 Snel en flexibel inspelen op actuele maatschappelijke vragen en thema's, samen met een brede groep van partners*

2.3.2.1. Risico- en crisismanagement

Wat risico- en crisismanagement betreft, zal zijn administratie samen met Audit Vlaanderen een concreet voorstel uitwerken over de ondersteunende, coördinerende werking in het kader van risicomangement bij de Vlaamse administratie. Specifieke aandacht zal daarbij uitgaan naar entiteitoverschrijdende en overheidsbrede risico's en opportuniteiten.

Op 17 maart 2017 heeft de Vlaamse Regering het mandaat en de samenstelling van het Crisiscentrum van de Vlaamse Overheid scherper gesteld. Zijn administratie zal de initiatieven voor de beveiliging van de gebouwen en de kritieke infrastructuur coördineren. Hij merkt daarbij op dat het Facilitair Bedrijf niet verantwoordelijk is voor het beheer van alle gebouwen. Soms ligt dat bij bijvoorbeeld De Lijn of Kind en Gezin. Coördinatie is dan ook belangrijk.

2.3.2.2. Uitbouw van een Vlaams inspectie- en handhavingsbeleid

Bij de uitbouw van een Vlaams inspectie- en handhavingsbeleid merkt hij op dat Vlaanderen bij de zesde staatshervorming meer bevoegdheden op het vlak van justitie gekregen. Ter ondersteuning van het beleid heeft de Vlaamse Regering op 5 februari 2016 het projectplan Coördinatie Vlaams Handhavingsbeleid goedgekeurd. Hijzelf is bevoegd als minister en kan gebruikmaken van het positief injunctierecht. Op 13 januari 2017 keurde de Vlaamse Regering een voorstel daartoe goed, waarover reeds uitleg is gegeven aan de commissie. De minister-president waakt erover dat een en ander uitmondt in algemene, bindende richtlijnen voor de parketten.

Hij zal binnen het College van procureurs-generaal blijven aandringen op een optimalisatie van de dialoog binnen de expertisenetwerken. Hij zal tevens ten aanzien van het College van procureurs-generaal blijven ijveren voor de doorstroming van informatie over strafrechtelijke vervolgingen en veroordelingen. Hij heeft hierover een goede vergadering gehad met het College van procureurs-generaal. Hij heeft er gepleit om te werken met een referentiemagistraat, niet alleen voor onderwijs maar ook voor het brede vrijwilligers- en sportleven.

Het College is daarop ingegaan en heeft een initiatief genomen, omdat het moeilijk is een algemene regel in te voeren waarin altijd en in alle gevallen doorstroming plaatsvindt van mogelijke misdrijven ten opzichte van kwetsbare personen. Er moet telkens een afweging gebeuren, die rekening houdt met de stand van het onderzoek. Er is nu afgesproken dat er geval per geval een referentiemagistraat zal zijn, die op de duur kan beschikken over een afwegingskader om te beslissen of en wanneer het moment is gekomen om informatie door te geven aan de betrokken vereniging of school.

Hij is ook volop bezig met een ontwerp van handhavingsdecreet, dat moet leiden tot coördinatie en harmonisering. De minister-president gaat ervan uit dat het in de komende weken klaar is en aan de regering kan voorgelegd worden.

2.3.2.3. Goed publiek opdrachtgeverschap

Op goed publiek opdrachtgeverschap wil hij inzetten door de coördinatie van het Vlaams overheidsopdrachtenbeleid, het beleidsgericht ondersteunen van en adviseren over grote investeringsprojecten waaronder pps, en het Vlaams bouwmeesterschap.

Samen met de minister van Bestuurszaken en Sociale Economie wil hij al het mogelijke doen om te voorkomen dat de Vlaamse overheid goederen zou aankopen die zijn vervaardigd met schending van de mensenrechten. Over de naleving van de conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) bij overheidsopdrachten lopen momenteel proefprojecten voor textiel en natuursteen.

In het kader van de strijd tegen sociale dumping wil hij op korte termijn een samenwerkingsprotocol sluiten tussen de Vlaamse Regering en de Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst (SIOD), over de uitwisseling van informatie over de toepassing van de sociale wetgevingen bij de uitvoering van overheidsopdrachten waarvan de diensten van de Vlaamse Regering opdrachtgever zijn.

Met betrekking tot de publiek-private samenwerking zal hij in 2018 het beschikbare instrumentarium ruimer toepasbaar maken. De beschikbare modellen en het instrumentarium voor pps worden geactualiseerd en continu optimaal gehouden. Met de resultaten van de Commissie Alternatieve Financiering in het vooruitzicht zal hij in 2018 bekijken hoe het Vlaams Kenniscentrum PPS optimaal kan bijdragen tot het beleid over alternatieve financiering.

De bouwmeester blijft inzetten op ondersteuning van publieke opdrachtgevers. Zijn twee belangrijkste instrumenten zijn de open oproep en adviesverlening op maat. Daarnaast is het team begonnen met de ontwikkeling van een Bouwmeesterscan, een zeer bruikbaar instrument dat lokale overheden een overzicht biedt van de ruimtelijke en beleidsmatige ingrepen die cruciaal zijn in de transitie naar een gezondere, beter uitgeruste en meer inclusieve leefomgeving. Aan de hand van de eerste resultaten wordt het instrument verder verfijnd. Het is een nieuw instrument, waarbij experts op het niveau van een (deel)gemeente onderzoeken waar de potentiële sterktes, zwaktes en uitdagingen zich bevinden om tot verdichting te komen.

Een ander initiatief dat zal worden opgestart, zijn de pilootprojecten Open Ruimte. Zij zijn een van de speerpuntthema's van het meerjarenprogramma en willen inzetten op de creatie van meer open ruimte en natuur.

2.3.2.4. Harmonisering van het Onteigeningsdecreet

Het Onteigeningsdecreet werd na unanieme goedkeuring in het Vlaams Parlement bekrachtigd door de Vlaamse Regering. Het uitvoeringsbesluit werd ondertussen ook definitief goedgekeurd. Beide zullen op 1 januari 2018 in werking treden. De minister-president kondigt aan dat zal gezorgd worden voor begeleidende communicatie.

2.3.2.5. De beleidsdomeinoverschrijdende coördinatie van maatregelen ter bevordering van de integratie van vluchtelingen

Wat de beleidsdomeinoverschrijdende coördinatie van maatregelen ter bevordering van de integratie van vluchtelingen betreft, is de daartoe in 2016 opgerichte werkgroep blijven samenkomen in 2017, met bijzondere aandacht voor transversale samenwerking en afstemming over beleidsniveaus heen. Aan het overleg nemen de vertegenwoordigers van de verschillende Vlaamse beleidsdomeinen deel, alsook VVSG en Fedasil.

2.4. SD 4 Rampenbeheersing

Het Rampenfonds wordt verder gedigitaliseerd met een digitaal dossierbehandelingssysteem en de verbinding van dat systeem met het e-loket landbouw. Tot op heden werden negen rampen erkend. Er zijn in totaal 7207 aanvragen ingediend, waarvan begin november 1785 aanvraagdossiers volledig afgewerkt en uitbetaald waren. Daarnaast werden 250 dossiers administratief afgehandeld, die eerstdaags uitbetaald kunnen worden.

Er zijn nog geen erkenningen verleend op basis van het nieuwe decreet met betrekking tot rampenbeheersing. Samen met collega Schauvliege zal hij een voorstel uitwerken voor een nieuw regelgevend kader voor het algemeen rampenfonds en het landbouwrampenfonds. Dat voorstel zal voor uitzonderlijke klimatologische schade aan landbouwteelten een sectoraal fonds of een weersverzekering bevatten. Experts van de administratie zijn er thans mee bezig. De opeenvolgende rampen hebben belangrijke budgettaire implicaties gehad in bepaalde begrotingsjaren.

2.5. SD 5 Operationalisering van de Dienst van de Bestuursrechtscolleges

De voorzitter van de DBRC heeft zijn beleidsplan aan de minister-president bezorgd en aan het parlement. Prioriteit blijft om de dienstverlening te verbeteren via digitalisering. De DBRC moet zich ook voorbereiden op de geconcentreerde instroom bij de Raad voor Verkiezingsbetwistingen in het najaar van 2018, na de lokale verkiezingen. Er komt een besluit dat voor voldoende bestuursrechtscolleges zorgt om de afhandeling van de onvermijdelijke zaken behoorlijk te laten plaatsvinden.

2.6. SD 6 Audit als hefboom voor een professioneel beheerste overheid door een versterking van het organisatie- en risicobeheer in de lokale besturen en de Vlaamse administratie

2.6.1. *OD 6.1 Versterking van de organisatiebeheersing in lokale besturen en de Vlaamse administratie*

Wat audit betreft, is het voor de Vlaamse Regering een erezaak om te blijven streven naar organisatiebeheersing en interne controle, zowel bij de lokale besturen als bij de Vlaamse administratie. Audit Vlaanderen speelt daarin een belangrijke rol. In 2018 zal de auditstrategie voor de lokale besturen en de Vlaamse administratie verder worden uitgevoerd.

Voor de lokale besturen zal begin 2018 een omvattend rapport over de instroom van medewerkers gepubliceerd worden. Een ander rapport zal gaan over de thema-audit met betrekking tot informatiebeveiliging en de thema-audit budgetbeheer voor cliënten bij OCMW's. Verder zal er nog gewerkt worden aan twee bijkomende thema-audits. Een daarvan heeft betrekking op gemeentelijke premies, subsidies en toelages. Daarnaast wordt in 2018 de uitvoering van organisatie-audits bij een 25-tal lokale besturen voortgezet.

Op het niveau van de Vlaamse administratie voorziet Audit Vlaanderen in 2018 onder meer in de uitvoering van een thema-audit rond in- en doorstroom van medewerkers, een tiental audits rond risicovolle kernprocessen, de verdere uitrol van de vernieuwde aanpak rond organisatie-audits, en de evaluatie van de maturiteit van het risicomangement binnen de entiteiten.

2.6.2. *OD 6.2 Versterking van Audit Vlaanderen in zijn adviesfunctie*

2.6.2.1 Opvolgen van de adviezen van de auditcomités als bron voor de verdere verbetering van organisatiebeheersing

2.6.2.2 Opvolgen van structurele of beleidsmatige aanbevelingen die het resultaat zijn van audits op entiteitsoverschrijdende en interbestuurlijke processen

Het auditcomité van de Vlaamse administratie en het auditcomité van de lokale besturen vervullen een adviserende rol voor de Vlaamse Regering. Daarover wordt ook overlegd binnen de kern van de regering. Daarnaast volgt hij samen met de minister van Binnenlands Bestuur structurele of beleidsmatige aanbevelingen op uit audits van entiteitsoverschrijdende en interbestuurlijke processen. Met de minister van Financiën en Begroting zal hij de werkzaamheden van de stuurgroep Single Audit blijven ondersteunen.

2.6.2.3 Inzetten op afstemming tussen de verschillende audit- en controleactoren

In 2017 voert Audit Vlaanderen een externe kwaliteitsreview uit bij de verschillende interne auditdiensten van een aantal publiekrechtelijke agentschappen binnen de Vlaamse administratie en de VRT. Daarin wordt nagegaan in welke mate de interne auditdiensten werken volgens de internationale auditstandaarden. De resultaten van de externe kwaliteitsreviews zullen de auditcomités bespreken om de organisatie van de interne auditfunctie binnen de Vlaamse administratie en de samenwerking tussen Audit Vlaanderen en de interne auditdiensten te optimaliseren.

3. Bespreking van de beleidsbrief Algemeen Regeringsbeleid en de begroting van het Departement Kanselarij en Bestuur

3.1. Tussenkoms van Jan Bertels

Jan Bertels heeft weinig of geen opmerkingen over het kader van strategische en operationele doelstellingen, wel over de concretisering.

3.1.1. *SD 2 Eén gedragen langetermijnvisie op een duurzame maatschappij als kompas voor een toekomstgericht Vlaams regeringsbeleid*

Zijn eerste gaat over SD2 langetermijnbeleid met het oog op een duurzame samenleving, meer bepaald de belangrijke integratie van de SDG's in het Vlaamse langetermijnbeleid. Is het aangekondigde politiek-ambtelijke ontwerp al beschikbaar? Welke bijstellingen gebeurden tijdens de politieke toets van de eerste ambtelijke voorstellen?

3.1.2. *Onafhankelijke studie over de billijkheid van de vergoedingen van de leden van raden van bestuur*

Wordt de timing gehaald voor de onafhankelijke studie over billijke vergoedingen, die eerder was beloofd voor 2017, met het oog op bijsturing in 2018?

3.1.3. *Publiek opdrachtgeverschap*

Bij publiek opdrachtgeverschap hecht de minister terecht belang aan de goed lopende proefprojecten in de sectoren textiel en natuursteen. Kan hij meer inzicht verschaffen in de uitbreiding naar andere?

Wat voegt een samenwerkingsprotocol met de federale Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst toe, aangezien in de lastenboeken voor Vlaamse overheidsopdrachten nu al staat dat de sociale regels moeten nageleefd worden?

Zijn er, in het licht van het instrumentarium dat de minister-president ter beschikking wil stellen, al gegevens bekend over het gebruik van het door het Kenniscentrum PPS ontwikkelde afwegingsinstrument uitvoeringsvormen? Hoe evalueert hij dat? Wordt het verder verspreid?

3.2. Tussenkoms van Björn Rzoska

3.2.1. *Kwaliteit van de beleidsbrief*

Björn Rzoska vindt de beleidsbrief leesbaar en helder, met name het overzicht van de strategische doelstellingen en de stand van zaken van deze SD's achteraan in het rapport én de koppeling van deze doelstellingen met de begrotingsartikelen. Het is een opstap naar de prestatiebegroting.

3.2.2. *Onafhankelijke studie over de billijkheid van de vergoedingen van de leden van raden van bestuur*

Ook hij peilt naar de benchmark voor deugdelijk bestuur. Hebben de onderzoekers meer tijd nodig? Wanneer zijn ze klaar? Hij waardeert in dat verband de afstand die de minister-president bewaart.

3.2.3. *Vlaams Rampenfonds*

Wat het Rampenfonds betreft, vraagt hij een reactie op de opmerking die het Rekenhof maakt op pagina 24 van zijn rapport bij de begroting. Terwijl de minister-

president in zijn beleidsbrief suggereert dat hij sinds de overheveling bij de zesde staats hervorming al het nodige heeft gedaan om een integrale vergoeding mogelijk te maken, merkt het Rekenhof op dat “in de huidige stand van de regelgeving de beslissing van de Vlaamse Regering om uitgaven voor landbouwrampen ten laste van het Vlaams Fonds voor Lastendelging te nemen, beperkt is tot 50% van de hoofdsom”. Er is met andere woorden nog een aanpassing nodig volgens het Rekenhof om naar een integrale vergoeding te gaan. Klopt dat of niet?

Het Rekenhof merkt op dezelfde bladzijde op dat de begroting van het Vlaams Fonds voor de Lastendelging niet voorziet in een provisioneel krediet voor de dekking van uitgaven in pensioen- en schadedossiers die niet het gevolg zijn van rampen, hoewel daar zowel in 2016 als in 2017 telkens meer dan 10 miljoen euro naartoe is gegaan. Waarom heeft de minister-president desondanks geen provisioneel krediet ingeschreven?

Tot slot stelt het lid vast dat op pagina 23 van de meerjarenraming de kredieten voor het Rampenfonds in 2019 op nul worden gezet. Dat is verwonderlijk in het licht van de recente geschiedenis van dat fonds, meer bepaald het effect van de klimaatverandering, die allesbehalve opgelost is. Het is een zeer vreemde zet in het licht van de beoogde duurzaamheid.

3.3. Tussenkoms t van Matthias Diependaele

3.3.1. *Beeldvorming van de Vlaamse overheid*

De fractie van *Matthias Diependaele* staat achter het streven naar correcte beeldvorming over de Vlaamse overheid, waarbij de burger weet welke taken zij vervult en wat zij voor hem betekent. Dat is belangrijk voor de identiteitsvorming.

3.3.2. *Eigen regionale statistieken*

Hij is ook blij te lezen dat vooruitgang wordt geboekt in de verzameling van eigen statistieken en dat aan de OESO zal gevraagd worden meer aandacht te hebben voor de regionale statistieken. Hoe ver staat het overleg met het Planbureau over het ter beschikking stellen van regionale statistieken?

3.4. Tussenkoms t van Willem-Frederik Schiltz

Willem-Frederik Schiltz is verheugd dat de meeste projecten op schema zitten.

3.4.1. *Een open en wendbare overheid*

Een open en wendbare overheid is een goede zaak. Naast het Bestuursdecreet wijst het lid op het belangrijke principe van een interactieve, flexibele en transparante omgang met de burgers.

Hij vraagt wel meer aandacht bij de Vlaamse Regering voor het parlement en zijn rol in de vertaling van het maatschappelijk debat. Decreetgeving is niet enkel een zaak van de regering, onderstreept hij.

3.4.2. *Nudging*

Zijn fractie is blij dat nudging een plaats heeft gekregen in de beleidsbrief, net als participatieve processen. Hoe garandeert de minister-president de kwaliteit van die laatste?

Is er al zicht op de domeinen waarin de Vlaamse nudging unit actie zal ondernemen? Zelf stelt zijn fractie alvast de maatregelen om armoede te bestrijden en

gezondheidszorg voor als uiterst geschikt om aan de Vlaamse nudging unit voor te leggen.

3.4.3. *Burgerparticipatie*

In het kader van de door hem bijzonder gewaardeerde feedback door de burger, suggereert hij om een feedbackfunctie te integreren in de websites onder www.vlaanderen.be, wat ook past in het streven naar klare taal. Wordt dat overwogen?

3.4.4. *Decreetsevaluatie*

Wat het innovatievriendelijk maken van regelgeving en de strijd tegen complexe en verouderde regelgeving betreft, informeert hij naar de praktische strategie voor decreetsevaluatie.

3.4.5. *Vlaamse Statistische Autoriteit*

Eveneens verheugd is hij over Vlaamse Statistische Autoriteit, omdat het cruciaal is om snel over correcte regionale gegevens te beschikken.

3.4.6. *Federaal Overlegcomité*

Vervolgens suggereert hij om het Overlegcomité niet alleen te zien als forum om conflicten op te lossen via de agendering van conflictdossiers maar er ook Vlaamse initiatieven op de agenda te zetten met het oog op constructieve samenwerking waarbij hij mobiliteit en het spoor als mogelijke thema's naar voren schuift. Daarmee kan Vlaanderen zijn positieve bestuurskracht laten zien. Minister Tommelein heeft stilaan succes met dergelijke inspanningen op het vlak van het beleidsdomein Energie.

3.4.7. *Duurzame samenleving*

Wat de duurzame samenleving betreft, wijst hij op de complexiteit van de afstemming tussen VN-, Europese en Vlaamse indicatoren, maar zij is wel noodzakelijk.

Het komt er immers op aan dat alle departementen dezelfde visie hanteren. Visie 2050 is een knap werkstuk met lovenswaardige doelstellingen, zij het niet altijd kwantitatief. Ze zijn echter te weinig bekend. Dat is nochtans nodig als men wil dat de bevolking begrijpt waarom beleidskeuzes worden gemaakt. Zij moet daartoe immers weten welke al die grote transities zijn. Het lid pleit daarom om participatie en dialoog niet te vergeten.

3.4.8. *Vlaams Rampenfonds*

Dat de laatste dossiers van het Vlaams Rampenfonds pas eind 2018 afgehandeld zullen zijn en dus pas in 2019 betaald worden, drie jaar na de schade, noemt hij enigszins laattijdig. Hoe verhoudt zich dat tot het genoemde nulbedrag in de meerjarenraming zoals collega Rzoska aangeeft? Kan afhandeling van deze dossiers niet sneller?

3.5. Tussenkoms van Paul Cordy

3.5.1. *Kwaliteit van de beleidsbrief*

Ook *Paul Cordy* noemt de beleidsbrief helder en degelijk.

3.5.2. *Burgerparticipatie*

Bevat het consultatieportaal alleen een opsomming van de lopende consultaties of bevat de site ook kwalitatieve ondersteuning?

Welke partners worden betrokken bij de benadering van mensen voor wie de drempel naar participatie te hoog is? Met welke instrumenten worden de drempels opgespoord?

3.6. Repliek van minister-president Geert Bourgeois

3.6.1. *Duurzaamheid*

Minister-president *Geert Bourgeois* antwoordt, met betrekking tot de duurzaamheid, dat de ambtelijke voorstellen niet op het geplande tijdstip klaar waren. De mededeling daarover aan de regering in juni en de aangepaste timing kan men terugvinden. Volgende stap is nu een eerste politiek-ambtelijke IKW, waarop de voorstellen worden doorgenomen.

3.6.2. *Onafhankelijke studie over de billijkheid van de vergoedingen van de leden van raden van bestuur*

De onafhankelijke studie wordt uitgevoerd door Hudson. Zij wordt naar alle waarschijnlijkheid opgeleverd in december. Het vooropgestelde tijdschema wordt aangehouden, besluit hij. Meer kan de minister-president daar niet over zeggen.

3.6.3. *Publiek opdrachtgeverschap*

Hij bevestigt dat de proefprojecten publiek opdrachtgeverschap worden uitgebreid naar andere sectoren, maar wijst er wel op dat de sector zelf ook bereid moet zijn mee te gaan in maatschappelijk verantwoord ondernemen en de (vaak complexe) ketenbewaking.

Voor hem moeten dergelijke keurmerken de norm worden, met inbegrip van de naleving van de IAO-normen, waarbij hij telkens op hamert op het uitbannen van mensenwaardige en kinderarbeid. Hij wijst ook op de belangrijke rol van de consument en de publieke opinie zodat de onderneming die maatschappelijk verantwoord onderneemt wint.

Het samenwerkingsprotocol met de federale inspectie slaat louter op de controle van de naleving van de normen die inderdaad al opgenomen zijn in de bestekken. Een goed voorbeeld is optreden tegen sociale dumping.

Het afwegingskader voor pps bestaat inderdaad al, maar wordt gedigitaliseerd. Volgend jaar moet het op de website van het Kenniscentrum staan en vanaf dan is het ter beschikking van de lokale besturen. Hij onderstreept dat heel wat vooruitgang is geboekt en dat de huidige aanpak in grote mate spoort met INR en Eurostat.

3.6.4. *Vlaams Rampenfonds – opmerking van het Rekenhof – meerjarenraming 2018-2023*

Wat de terechte opmerking van het Rekenhof over de betaling van de hoofdsom betreft, is er ondertussen een nieuw besluit van de Vlaamse Regering, dat een eerste keer principieel is goedgekeurd en voor advies naar de Raad van State is.

Bij het Vlaams Fonds voor de Lastendelging wordt in de meerjarenraming alleen het bijkomende bedrag op nul gezet, maar niet het reccurrente bedrag van 27 miljoen

euro. Wel bevestigt hij dat hij met minister Schauvliege werkt aan een systeem dat voor minder grote opstoten in de begroting zorgt. Het nieuwe systeem zal ook vlotter gaan, verzekert hij, met snellere procedures. De huidige verwerking gebeurt nog altijd volgens de federale wetgeving, legt hij uit. Ofwel wordt het nieuwe een fonds waarin bijdragen worden gestort op een vaste manier, ofwel een weersverzekering zoals in het buitenland.

3.6.5. Regionale statistische data – Vlaamse Statistische Autoriteit

Beeldvorming is inderdaad belangrijk, erkent hij, net als statistiek. De vroegere statistieken van VRIND, hoe waardevol ook, worden uitgebreid, versneld en gedigitaliseerd.

Als hoofdstatisticus werd iemand aangetrokken die in Londen gewerkt heeft voor het Office for National Statistics van de Royal Statistical Society. Hij onderstreept het onafhankelijke karakter van de nieuwe autoriteit, waarvan hij veel verwacht, dat van groot belang is ook voor de uitwisseling met de data van andere instellingen.

De minister-president moet wel toegeven nog niet opgeschoten te zijn in de pogingen om meer informatie van het Planbureau te krijgen.

3.6.6. Burgerparticipatie

De door de heer Schiltz bepleitte dialoog wordt in het Bestuursdecreet vastgelegd. Hij treedt bij dat de vormgevers van de participatie moeten waken over haar kwaliteit.

3.6.7. Decreetsevaluatie

Ten aanzien van de rol van het parlement in het decreetgevend proces lijkt hem de decreetsevaluatie bij uitstek iets voor het parlement. Er zijn daartoe instrumenten ter beschikking zoals de adviezen van de Raad van State en de suggesties in de jaarverslagen van het Hof van Cassatie.

De minister-president wil daar graag tot een akkoord over komen dat hij al nastreefde als minister van Bestuurszaken. Het parlement kan de inzichten van alle actoren verzamelen en de evaluatie coördineren.

3.6.8. Nudging

Over nudging staat al veel informatie op de website. Hij herinnert aan de afspraak dat ook het parlement projectvoorstellen kon doen.

3.6.9. Feedback door burgers via websites van de Vlaamse overheid

De suggestie over feedback vindt hij een goed idee. Samenwerking met andere beleidsniveaus vindt plaats.

3.6.10. Overlegcomité

Er is geregeld overleg met de andere Belgische entiteiten buiten het Overlegcomité, verzekert hij.

3.6.11. *Complexiteit van de doelstellingen inzake Duurzaamheid*

Op ambtelijk niveau is de coördinatie van de diverse duurzame doelstellingen bezig. Er komt heel binnenkort een IKW over. Het overleg met de SERV en de Verenigde Verenigingen is al aan de gang.

3.6.12. *Visie 2050*

Wat Visie 2050 betreft, leert zijn ervaring dat heel wat actoren er wel degelijk mee vertrouwd zijn. Een herhaling van de spectaculaire actie rond DIRV heeft vandaag geen zin meer, vinden alle betrokkenen. Hij geeft wel toe dat de zichtbaarheid groter zou mogen zijn, want alle transitietrajecten zijn zeer nuttig.

In internationale contacten ontmoet hij alvast veel belangstelling en waardering. Vaak gaat het om innovatie, onderstreept hij, naast het belang van attitudes.

3.6.13. *Consultatieportaal*

Voor de vraag over het consultatieportaal verwijst hij naar de beleidsbrief zelf.

Materiaal uit verschillende bronnen wordt erin verzameld, witboeken, groenboeken en conceptnota's van ministers, maar ook van de SAR's en de lokale besturen. Hij is het eens dat de drempel voor participatie laag moet zijn, maar die oefening is door de grotere afstand moeilijker voor de Vlaamse overheid dan voor een lokaal bestuur.

Er zijn niettemin goede voorbeelden van participatieve en deliberatieve momenten, geregeld via de gouverneurs, naast de officiële procedures van openbaar onderzoek en dergelijke. Hij erkent wel dat voor groen- en witboeken te weinig belangstelling is, ook al is zij iets groter dan voor de regelgevingsagenda. Buiten het georganiseerde overleg komen er niet heel veel reacties.

3.7. Tweede tussenkomst van Willem-Frederik Schiltz

3.7.1. *Burgerparticipatie – consultatieportaal*

Willem-Frederik Schiltz vindt het logisch dat er in het begin nog weinig enthousiasme bij de burger is om zelf mee te werken aan beleidsdocumenten, maar gelooft dat dit langzaam zijn weg zal vinden als men het volhoudt en er ruchtbaarheid aan geeft en de burger mondiger en digitaler wordt.

Het klopt dat de organiserende entiteit moet waken over de kwaliteit van de participatie, maar de Vlaamse overheid moet er wel over waken dat degenen die onder haar voogdij vallen, een kwalitatief minimumniveau halen en zich niet beperken tot een gemakkelijke digitale peiling. Hij kondigt dan ook een voorstel van resolutie daarover aan.

3.7.2. *Decreetsevaluatie*

De uitgestoken hand over de rol van het parlement neemt hij met plezier aan. Hij stelt voor met de parlementsvoorzitter contact op te nemen om een en ander op gang te brengen.

3.7.3. *Nudging*

Als formeel voorstel vanwege het parlement op het vlak van nudging herhaalt hij zijn suggestie om de unit door de 155 actiefiches van VAPA te laten gaan en te kijken waar efficiëntiewinst kan geboekt worden inzake armoedebestrijding.

3.7.4. Duurzaamheid

De IKW's over het complex van indicatoren wacht hij met vertrouwen af.

4. Toelichting door Geert Bourgeois, minister-president en Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de tiende rapportering alternatieve financiering van Vlaamse overheidsinvesteringen

4.1. Inleiding: alternatieve financiering een ruim begrip

Geert Bourgeois licht het rapport toe. Hij wijst erop dat het thema het afgelopen jaar heel wat aandacht heeft gekregen in het parlement, onder meer via de daarvoor speciaal opgerichte Commissie voor de alternatieve financiering van overheidsinvesteringen. Alternatieve financiering is een ruim begrip, dat nauw verbonden is met het complexe vraagstuk hoe de overheid belangrijke en noodzakelijke publieke investeringen kan realiseren in een budgettair moeilijke context. De studie van de Nationale Bank van september 2016 bevestigde nogmaals dat overheidsinvesteringen een sterk positief effect hebben op de economische bedrijvigheid. Het is dan ook wenselijk en zelfs noodzakelijk dat ook de Vlaamse overheid inzet op publieke investeringen

Voor Vlaanderen werd in de begroting 2018 voor 373,8 miljoen euro aan nieuwe beleidsruimte gecreëerd, waarvan een ruim deel voor het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin. Die middelen zullen aangewend worden om de in het regeerakkoord aangegane engagementen te realiseren. Samen met de impulsen in vorige begrotingsjaren staat de teller voor nieuw beleid op 1,175 miljard euro, waarvan 610 miljoen euro aangewend voor nieuwe investeringen.

Een van de mechanismes die Vlaanderen gebruikt voor het realiseren van investeringen is alternatieve financiering, waaronder ook publiek-private samenwerking onder de vorm van DBFM (Design-Build-Finance-Maintain) valt. Het investeringsbudget voor de nieuwe pps scholenbouw is recent bijkomend verhoogd van 300 naar 550 miljoen euro.

Vlaanderen heeft ondertussen al een aantal jaren ervaring met deze vorm van investeren. Dat is niet altijd helemaal vlekkeloos verlopen. Zo was er de consolidatiegolf voor een heel deel van de pps-projecten na de invoering van het ESR2010 vanaf september 2014. Een groot deel van de onzekerheid rond de ESR-classificatie is vandaag gelukkig verdwenen, wat maakt dat pps opnieuw een volwaardig en budgettair betrouwbaar instrument is naast uiteraard andere.

4.2. Rapportering alternatieve financiering

In die context stelt hij de tiende rapportering met betrekking tot de alternatieve financiering van Vlaamse overheidsinvesteringen voor. Het is inderdaad de tiende sinds 2007, is gericht op maximale transparantie, heeft aandacht voor de inpassing van de alternatieve financiering in de meerjarenbegroting en heeft een ongewijzigde reikwijdte. Die laatste betreft de projecten die lopen en waarover niet al via andere kanalen aan het Vlaams Parlement wordt gerapporteerd. Ook de opbouw is dezelfde gebleven: inleiding, impact op begroting, en individuele projectfiches per beleidsdomein.

Vandaag telt de rapportering meer dan 330 pagina's en is daarmee een zeer lijvig boekdeel geworden. De omvattendheid van dit document heeft niet noodzakelijk tot een betere leesbaarheid geleid. Doordat veel van de gerapporteerde projecten reeds in de uitvoeringsfase terechtgekomen zijn, is voor al deze projecten weinig of geen nieuws te melden. Die opmerking werd ook al eerder in de commissie

gemaakt. Dit jaar werden wel twee nieuwe programma's opgenomen: enerzijds het programma betreffende de project-specifieke DBFM voor schoolgebouwen, en anderzijds de nieuwe forfaitaire ziekenhuisfinanciering.

4.3. De impact in cijfers uitgedrukt

De ESR-matige verstrenging heeft gevolgen voor de aanrekening van bepaalde programma's en projecten op de begroting. Dat heeft hij inzichtelijk proberen te maken in deel I van het rapport en in slide nr. 6 (bijlage 12). Hij vermeldt daarbij nog eens dat het gaat om cijfers zoals die op het ogenblik van de rapportering bekend waren en zoals ze in de tabel werden opgenomen.

Herclassificatie in de nationale rekeningen impliceert dat het INR enerzijds het investeringsbedrag al dan niet met terugwerkende kracht toevoegt aan het ESR-vorderingensaldo van de begrotingsjaren tijdens de bouwperiode. Anderzijds vermindert het INR in de gebruikperiode het ESR-vorderingensaldo met het bouw-kostgedeelte – het kapitaaldeel – in de betaalde beschikbaarheidsvergoedingen of subsidies. Op die manier vermijdt het INR een dubbele belasting van het vorderingsaldo.

Zo ontstaan pieken in het overheidstekort en de overheidsschuld bij aanvang van geconsolideerde alternatieve financieringsprojecten en volgen positieve correcties in latere jaren. Dergelijke correcties zijn echter niet van toepassing voor projecten die gestructureerd zijn analoog aan de principes uiteengezet in de nieuwe Eurostat-leidraad (Guide to the Statistical Treatment of PPPs), waarover later meer.

Wat de ESR-impact betreft, hanteert de voorliggende rapportering de cijfers opgenomen in de begrotingsdocumenten, meer bepaald in de algemene toelichting bij het begrotingsjaar 2018 en in de meerjarenraming 2018-2023. De rapportering hanteert nu de cijfers aangeleverd door het Departement Financiën en Begroting, ook omdat eigen bevestigingen door het Kenniscentrum PPS leidden tot soms uiteenlopende cijfers, niet in het minst omdat het berekenen van de ESR-impact een technisch zeer complexe oefening is geworden, bijvoorbeeld met betrekking tot de statistische verwerking van afschrijvingen of van de terugvorderbare btw op kapitaal en rente.

4.4. De kasmatige cijfers

Het investeringsvolume van de aangepane projecten bedraagt 8,71 miljard euro. De betalingsverplichtingen bedroegen in 2016 in totaal 355,5 miljoen euro, en in 2017 gaat het om 470,7 miljoen euro, op kruissnelheid ongeveer 539,9 miljoen euro (slide 7, bijlage 12).

Als men kijkt naar de investeringskosten van de projecten die reeds geclosed zijn en dus in bouwfase of operationeel, is er reeds voor 8,71 miljard euro geïnvesteerd. De betalingsverplichtingen voor Vlaanderen die daar tegenover staan, toont hij op slide 7. Als de betalingen van de projecten die tot contractsluiting zijn gekomen op kruissnelheid zijn, spreken we over een totaal van 539,9 miljoen euro, waarvan bijna de helft met betrekking tot welzijnsinfrastructuur en scholenbouw. Dat totaalbedrag is inclusief de eerste cluster verhoging van de bruggen over het Albertkanaal, die een investering van 103 miljoen euro vertegenwoordigt.

4.5. Evolutie Eurostat sinds vorig jaar

Specifiek worden pps-projecten als ESR-neutraal gezien wanneer de statistische instanties van oordeel zijn dat de meerderheid van de risico's en voordelen verbonden aan de infrastructuur bij een private partij liggen en dus buiten de overheidssector. De regels om dit te beoordelen zijn uitgewerkt in de 'Manual on

Government Deficit and Debt' (MGDD) van Eurostat, waarvan de laatste editie dateert van 2016.

Het hoofdstuk over Public-Private Partnerships (PPP's) in de MGDD werd doorheen de jaren meerdere malen aangepast en uitgebreid. Op 1 september 2014 werd ESR95 opgevolgd door ESR2010, en werd de MGDD en de interpretatie van Eurostat verder bijgestuurd. Toen is een periode van onzekerheid ontstaan aan over de ESR-matige verwerking van pps-projecten. Zelfs de Nationale Bank concludeerde in de reeds vermelde studie 'Moeten de overheidsinvesteringen worden gestimuleerd' van september 2016: "Voor de statistische behandeling van investeringen in het methodologisch kader van het ESR 2010, zijn de basisregels duidelijk en een hertekening van deze regels is onwenselijk. Het is echter wel van groot belang dat Eurostat volledige klaarheid schept over de concrete toepassing van die regels, zodat duidelijk is hoe investeringsuitgaven die worden gerealiseerd via publiek-private samenwerkingsverbanden of andere alternatieve financieringswijzen, worden geboekt."

In zijn inleiding heeft de minister-president reeds aangegeven dat de onzekerheid met betrekking tot de ESR-classificatie voor een groot stuk is weggewerkt door de verduidelijkende gids. Die kwam tot stand in een samenwerking tussen EPEC en Eurostat na een steeds luidere roep om duidelijkheid. De gids is publiek raadpleegbaar op hun websites.

Hoewel veel punten zijn uitgeklaard en – belangrijk – ook inzicht is verschaft in de analysemethode van Eurostat zelf, blijven er – zij het gelukkig beperkt – grijze zones bestaan. Bovendien kunnen projectspecifieke en buitencontractuele elementen nog steeds een invloed hebben op de ESR-classificatie. De minister-president geeft een voorbeeld. Of een overheid al dan niet inkomsten genereert uit een onderliggend actief dat het voorwerp is van een pps-contract, kan mee een rol spelen bij de statistische classificatie van het betrokken pps-contract. Het feit dat de exploitatiemaatschappij ontvangsten put uit de exploitatie van een tramlijn kan wel invloed hebben op de ESR-classificatie van het pps-contract met betrekking tot het bouwen van die tramlijn, ook al maakt de latere financiële exploitatie van die tramlijn uiteraard geen deel uit van het pps-bouwcontract en is het dus een buitencontractueel element.

4.6. Recente adviezen over Vlaamse projecten

Daarop illustreert hij de positieve evolutie van Eurostat sinds vorig jaar aan de hand van een dia met recente adviezen voor Vlaamse projecten (slide 9, bijlage 12). Men ziet overal een +, behalve bij Stelplaatsen Cluster II. De vermelde ontwikkelingen hebben zich ook vertaald in de concrete adviezen met betrekking tot Vlaamse pps-projecten. Zo heeft Eurostat op 18 juli 2016 het – via de eurostat-webstek publiek beschikbare – positieve ex-ante-advies uitgebracht met betrekking tot het DBFM-luik binnen het Masterplan Scholenbouw, waarin de krijtlijnen van de toen nog in opmaak zijnde Guide reeds vervat lagen: mits naleving van een aantal voorwaarden konden de gerealiseerde schoolgebouwen inderdaad 'off government balance' geboekt worden.

Verder werd op 21 september 2016 een eveneens publiek raadpleegbare brief van Eurostat ontvangen, waarin het positieve ex-ante-advies van het INR van 5 juli 2016 voor het project verhoging van de bruggen over het Albertkanaal werd bevestigd. Ook dat advies is raadpleegbaar op de website van het INR.

Het tramlijnproject Brabo II werd door het INR opnieuw bekeken in het licht van de nieuwe Guide en wordt nu toch buiten de consolidatie van de overheidssector gehouden in tegenstelling tot eerdere stellingname van Eurostat. Het Instituut

voor de Nationale Rekeningen oordeelde dat Brabo II niet als een vast actief moet worden aangerekend in de overheidsrekening.

Voor het oude DBFM-project Stelplaatsen Cluster II werd op 22 augustus 2016 daarentegen een definitief negatief advies afgeleverd door het INR. Het feit dat de infrastructuur op het einde van het contract gratis overgaat naar de overheid, wordt beschouwd als een belangrijke indicatie dat de activa als overheidsactiva moeten beschouwd worden en maakt dat bijzondere aandacht dient te worden gegeven aan andere elementen die een beperking van de verschuiving van het risico inhouden.

Meest recent is echter het positieve advies van het INR van 28 september 2017 met betrekking tot de DBFM-overeenkomst voor de stelplaats Gent-Wissenhage, waarbij het INR na analyse van de contractuele clausules van oordeel was "dat de private partner op de stelplaats de meeste risico's draagt en de grootste voordelen geniet en dat de stelplaats in de rekeningen van de private partner moet worden geregistreerd.". Men zit dus zeker op de goede weg, concludeert de minister-president.

Verder kan ook verwezen worden naar het beleidsdomein Welzijn en meer bepaald de nieuwe forfaitaire financieringsmodellen voor de woonzorgcentra en de ziekenhuizen. Zowel het nieuwe financieringsmodel voor de woonzorgcentra, als dat van de ziekenhuizen verkregen ondertussen een formele bekrachtiging van het INR.

Tot slot kan gewezen worden naar het mini-DBFM-model van het Vlaams Kenniscentrum PPS, dat op 7 juni 2017 een principieel gunstig advies kreeg van het INR. Dat model is ontwikkeld met het oog op kleinschaligere pps-vastgoedprojecten. Het model werd afgelopen zomer bovendien aangepast aan de nieuwe wetgeving inzake overheidsopdrachten en is vrij beschikbaar op de website van het Vlaams Kenniscentrum PPS. De publicatie van de mini-DBFM dient verschillende doelen: het verkorten van de leercurve (ervoor zorgen dat niet telkens alles opnieuw moet worden uitgevonden), ook ten aanzien van de lokale besturen; en het creëren van openheid en de mogelijkheid om projectonafhankelijk in dialoog te gaan met de stakeholders.

Momenteel bekijkt het Vlaams Kenniscentrum PPS nog, samen met De Werkvenootschap nv, om een contractmodel publiek te maken op basis van het DBFM-contract dat doorheen de jaren werd doorontwikkeld bij de grote infrastructuurprojecten. Op die manier hoopt men bij te dragen aan een gelijk speelveld voor potentiële opdrachtnemers bij toekomstige projecten, en een verdere standaardisatie die ESR-matig getoetst is.

Zowel op vlak van openbare infrastructuur, infrastructuur in de welzijnssector, als op gebied van scholenbouw zijn dus belangrijke stappen gezet naar ESR-matig conforme financieringswijzen en modellen voor nieuwe investeringen op basis van alternatieve financiering.

4.7. De ESR-toets

Daarop gaat hij in op de ESR-toets. Op 20 januari 2017 nam de Vlaamse Regering ook een aantal beslissingen om enerzijds bij de besluitvorming een grotere zekerheid te krijgen over de ESR-matige correcte aanrekening van een voorgesteld alternatief gefinancierd project; en anderzijds transparant te communiceren over dergelijke alternatief gefinancierde projecten aan het Rekenhof en het Vlaams Parlement.

In het huishoudelijk reglement van de Vlaamse Regering werd ingeschreven (nieuw artikel 9, g)) dat elke nota met betrekking tot een principiële beslissing tot opstart

van een pps- of alternatief gefinancierd project, of het gunnen van een pps- of alternatief gefinancierd project, of een regelgevend kader dat alternatief gefinancierde investeringen mogelijk maakt, een afzonderlijke rubriek ESR-toets moet bevatten, waarin duidelijk het volgende opgenomen wordt: om te beginnen de ESR-impact van het voorstel op de uitvoeringsrekening van de begroting, zowel voor het lopende begrotingsjaar als voor de volgende begrotingsjaren; maar ook het ex-ante-advies van het INR en/of Eurostat, duiding van de draagwijdte van het advies met betrekking tot de ESR-impact en puntsgewijze repliek op de argumenten van het advies, indien dat niet wordt gevolgd.

De tweede voorwaarde is echter niet van toepassing indien het pps- of alternatief gefinancierd project gebaseerd is op een standaardcontract waarvoor een gunstig INR- en/of Eurostat-advies bestaat, en een bijkomend ESR-advies, opgemaakt door het Vlaams Kenniscentrum PPS op basis van het aan de Vlaamse Regering voorgelegde contract, beschikbaar is.

Met het oog op transparante communicatie aan het Rekenhof en het Vlaams Parlement besliste de Vlaamse Regering tegelijk om "alle voorafgaande correspondentie met INR en Eurostat, die door een bevoegd persoon ondertekend is, samen met het dossier waarin beslist wordt over een pps of een vorm van alternatieve financiering, via de DORIS 2-databank ter beschikking te stellen van het Rekenhof en het Vlaams Parlement".

Daarbij heeft de Vlaamse Regering een evenwicht gezocht tussen de terechte vraag van het Rekenhof en het Vlaams Parlement naar tijdige en transparante informatiedoorstroming versus de vertrouwelijkheid van een nog niet afgeronde politieke besluitvorming rond investeringsbeslissingen waarbij private partners en commerciële belangen betrokken zijn. Het Rekenhof krijgt dus inzage in alle beschikbare informatie, met inbegrip van alle tussentijdse briefwisseling met INR en Eurostat, na de principiële beslissing van de Vlaamse Regering. Zij is namelijk van mening dat pas op dat ogenblik alle voorafgaande informatie ook inhoudelijk en begrotingsmatig relevant wordt.

4.8. Op het terrein

Ook op het terrein is er het afgelopen jaar heel wat gewijzigd en is er vooruitgang geboekt. Op 11 maart 2016 ging de Vlaamse Regering akkoord met de oprichting van een projectvennootschap infrastructuurwerken De Werkvennootschap, om de realisatie van infrastructuurprojecten te versnellen en waarbij Via-invest en Lijninvest geïntegreerd werden in de nieuwe vennootschap. Dat resulteerde in het decreet van 23 december 2016 houdende de totstandbrenging van De Werkvennootschap nv van publiek recht. De spreker verwijst verder naar de parlementaire behandeling van dat ontwerp.

De nieuwe vennootschap zal instaan voor de voorbereiding, ontwerp, uitvoering en onderhoud van de opgedragen projecten. De in het verleden reeds aan Via-invest en Lijninvest toegewezen projecten werden prioritair aan De Werkvennootschap toegewezen. De Werkvennootschap kan op die manier voortbouwen op de inmiddels opgebouwde ervaring en de expertise bundelen die de verschillende teams hebben opgebouwd. De focus van De Werkvennootschap zal in de eerste plaats liggen op de R0 (ring rond Brussel).

Ter illustratie vermeldt de minister-president nog de volgende realisaties. Op 1 september 2017 is de A11 open gegaan voor alle verkeer, 42 maanden na aanvang van de werken. De A11, met een totale lengte van 12 kilometer, moet zorgen voor een vlotte verbinding van de Zeehaven van Brugge met het binnenland. De Vlaamse Regering heeft op 14 juli 2017 het gunningsvoorstel goedgekeurd voor de verhoging van de eerste cluster bruggen over het Albertkanaal en op

31 augustus 2017 werd het contract met VIA T Albert gesloten en is de opdracht van start gegaan.

Wat het programma Scholen van Morgen betreft zijn er vandaag 145 projecten in gebruik of 79% van de opgestarte, terwijl 16 projecten in bouwfase zijn en 21 projecten nog in ontwerpfase. Het einde van dat ambitieuze programma komt dus in zicht, besluit de minister-president. Verder in dit verband kan nog melding gemaakt worden van het nieuwe decreet van 25 november 2016 betreffende de alternatieve financiering van schoolinfrastructuur via projectspecifieke DBFM-overeenkomsten. Het vormt het kader om nog eens voor bijna 550 miljoen euro inclusief btw aan schoolinfrastructuur te realiseren binnen het nieuwe programma of op volledige kruissnelheid 36,5 miljoen euro per jaar brutobeschikbaarheidsvergoeding.

Op 5 maart 2017 lanceerde minister Crevits een oproep aan de schoolbesturen om deel te nemen aan dat DBFM-programma. Bij de eerste oproep in het kader van Scholenbouw II zijn 52 projectdossiers ingediend. Op 29 september 2017 heeft de Vlaamse Regering een beslissing genomen over de selectie. In de komende maanden wordt verder gewerkt om de projecten klaar voor aanbesteding te maken.

4.9. Beleid inzake pps/meerwaarde van pps

Zoals gezegd kan alternatieve financiering ervoor zorgen dat nodige investeringen versneld uitgevoerd kunnen worden. Zeker in het huidige economische klimaat waar financieringskosten historisch laag zijn en de investeringsnoden hoog, is het nuttig om die optie open te houden en te exploreren. Met het Europees Fonds voor Strategische Investerings (EFSI) heeft ook de Europese Commissie in 2015 een initiatief genomen om dergelijke investeringen te faciliteren. Zo werd vorig jaar zelfs beslist om dat initiatief te verlengen en het investeringsdoel binnen dat kader te verhogen van 315 miljard euro naar 500 miljard euro.

Vorig jaar rond deze tijd heerste er nog grote onzekerheid over de begrotings-technische behandeling van publiek-private samenwerking. Met de nieuwe gids worden aanbestedende overheden en private partners nu weer in de mogelijkheid gesteld om de regels van Eurostat correct te interpreteren bij het opstellen van een DBFM-overeenkomst. De weg ligt dus opnieuw open om pps in te zetten als een volwaardig instrument om nieuwe publieke investeringen te realiseren.

Pps en bij uitbreiding alternatieve financieringsmechanismen zijn echter geen wondermiddel, noch het enige alternatief. Er moeten steeds inhoudelijke argumenten zijn om voor een bepaalde oplossing te kiezen. Daarnaast blijft het noodzakelijk dat naast de juiste projecten, ook gekozen wordt voor de meest geschikte uitvoeringsvorm om tot een zo hoog mogelijke meerwaarde te komen.

Het Vlaams Kenniscentrum PPS ontwikkelde daarvoor in 2016 een nieuw afwegingsinstrument dat moet helpen om, op basis van projectkenmerken, een geschikte uitvoeringsvorm te identificeren. Dat Afwegingsinstrument Uitvoeringsvormen is in eerste instantie bedoeld om het pps-advies te structureren en aanbestedende entiteiten aan te zetten om de juiste overwegingen te maken bij de keuze van de investeringsoplossing. Momenteel wordt gewerkt aan een onlineversie van het instrument die vrij raadpleegbaar is, ook voor lokale besturen, en in die zin sensibiliserend kan werken. Het afwegingsinstrument is bovendien aanpasbaar en zal op basis van geleerde lessen verder verfijnd en uitgebreid worden.

Het blijft echter moeilijk om de meerwaarde inzichtelijk te maken en dit zowel ex ante, als ex post. Het aantal ex-postevaluaties is, niet alleen in Vlaanderen maar ook internationaal, vrij beperkt en de conclusies zijn niet eenduidig. Daaren-

boven is een ex-postevaluatie ook een zeer moeilijke oefening omdat er geen of weinig vergelijkingsmateriaal voorhanden is. Het Vlaams Kenniscentrum PPS is op dit moment bezig met het ontwikkelen van een methodiek die het mogelijk moet maken om pps-projecten op een uniforme wijze te evalueren. Functioneel voor het bereiken van meerwaarde is een professioneel opdrachtgeverschap en een juiste afweging om met een bepaalde uitvoeringsvorm te werken.

4.10. Belang van de rapportering alternatieve financiering

In deze rapportering werd inzicht gegeven hoe de betalingsstromen zich de komende jaren zullen ontwikkelen en welke bedragen op kruissnelheid betaald zullen moeten worden. Terzelfdertijd wordt ook aangegeven wat het investeringsvolume is dat tegenover de betalingen en subsidies staat. Ook is het voor de huidige langlopende projecten van belang om te waken over de meerwaarde. Zo eindigen pps-projecten niet bij oplevering. Doorheen de looptijd zal gewaakt moeten worden over de kwaliteit en de performantie van de projecten. Een goed contractmanagement en monitoring zijn daarbij onontbeerlijk.

De minister-president vat samen. De ESR-perikelen die alternatief gefinancierde investeringen de afgelopen jaren bezwaarden, lijken met de publicatie van de nieuwe gids grotendeels van de baan. De positieve adviezen van Eurostat en INR geven aan dat we met betrekking tot het reglementair en contractueel uitwerken van 'alternatief gefinancierde' investeringen nu op de juiste weg zitten. Dat laat nu ook toe om te werken aan standaardisatie via modellen die meteen op ESR-vlak budgettaire zekerheid geven. De transparantie werd vergroot, ook met het oog op besluitvorming van de Vlaamse Regering, en de doorstroming van informatie naar Rekenhof en Vlaams Parlement werd op punt gezet. De cijferdans met betrekking tot de ESR-aanrekening van oude investeringen werd opgelost door de cijfermatige afstemming met de begrotingsdocumenten, ook in meerjarig perspectief, en concreet met de overname van de door het Departement Financiën en Begroting gevalideerde cijfers. Tot slot wordt gewerkt aan de juiste afwegingskaders, zowel ex ante, als ex post, om beslissingen met betrekking tot het al dan niet kiezen voor alternatieve financieringen zo onderbouwd mogelijk te kunnen nemen.

5. Bespreking van de tiende rapportering alternatieve financiering van Vlaamse overheidsinvesteringen

5.1. Tussenkoms van Björn Rzoska

5.1.1. Timing publicatie rapport

Björn Rzoska erkent dat stappen vooruit zijn gezet. Anderzijds stelt hij vast dat er nog werk is aan het voornemen van de minister-president over de stroomlijning van de rapportering met de begrotingscyclus, waarvan hij gewag maakt op pagina 46 van zijn beleidsbrief.

In 2015 kreeg de commissie een rapport in maart, in 2016 in mei en dit jaar in november, terwijl de minister-president in het genoemde document suggereert dat er bij elke begrotingsopmaak en -aanpassing gerapporteerd wordt. Komt er nu voortaan één rapportering per jaar of komen er twee?

5.1.2. Problemen om het rapport correct te kunnen interpreteren

Verder heeft het lid bedenkingen bij de boordtabel in het rapport, hoewel de commissieleden daarvan recent een geactualiseerde versie ontvingen.

Die boordtabel is opgemaakt op 31 maart 2017 en daarin staat de projectspecifieke DBFM van de scholen nog steeds aangegeven als niet beschikbaar, terwijl in

latere documenten van de Vlaamse Regering en trouwens ook op de betreffende fiche in het rapport duidelijk staat dat het project jaarlijks 36 miljoen euro inteert op de begroting wat niet in de boordtabel staat. Dat die belangrijke, samenvattende tabel niet helemaal actueel is, maakt het moeilijk voor het parlement om te volgen, en moet beter kunnen volgens het lid. Moet niet overwogen worden om de tabel dynamisch te maken en niet af te sluiten?

5.1.3. ESR-neutraliteit

ESR-neutraliteit is een randvoorwaarde voor pps, stelt de minister-president, terwijl zij volgens het lid eerder een fundamentele basisvoorwaarde is. Kan de minister-president dat verduidelijken? Is dat laatste nog altijd zo of is het opgeschoven?

5.1.4. Nieuwe gids/leidraad van Eurostat houdt geen versoepeling in

De commissie Alternatieve Financiering hoorde heel wat mensen, van wie verschillende waarschuwden dat de nieuwe gids geen versoepeling van de aanpak inhoudt.

5.1.5. Best het voorzichtigheidsprincipe hanteren

Verder stelt hij vast dat Eurostat altijd het definitieve advies geeft, waarvoor INR niet meer dan een doorgeefluik is. INR toetst maar gaat te rade bij Eurostat bij twijfel. In dat verband oordeelt hij dat de Vlaamse Regering, in afwachting van een definitief advies van Eurostat, een behoorlijk risico loopt door de provisie voor Brabo II uit de opeenvolgende begrotingen te halen, terwijl de door hem opgevraagde briefwisseling tussen INR en Eurostat leert dat beide op hun standpunt blijven en die laatste dus duidelijk zegt dat het dossier in de begroting moet. Het lid pleit ervoor het voorzichtigheidsprincipe te hanteren.

5.1.6. De Werkvennootschap

Op dezelfde grond maakt hij zich zorgen dat voor een aantal projecten van De Werkvennootschap zelfs geen INR-advies wordt gevraagd, zoals op pagina 46 te lezen valt. Wat is daartoe de reden? Volgens het lid gaat men er al te gemakkelijk van uit dat het advies ex ante van Eurostat over de verhoging van de bruggen mag veralgemeend worden.

5.1.7. Investerings in de ziekenhuisinfrastructuur

De investeringen in de ziekenhuisinfrastructuur blijven voor het parlement een van de moeilijkst te volgen dossiers. Van de bijgewerkte fiche in het rapport wordt hij niet veel wijzer. Men ziet weliswaar de budgettaire impact en het mechanisme, maar een deel van de informatie is onvolledig ingevuld. Hoe moet men dat juist inschatten?

5.1.8. Transparantie nog niet helemaal optimaal

De spreker geeft een voorbeeld dat toont dat de transparantie nog niet optimaal is. Voor het begrotingseffect van het bijna afgeronde dossier van de sportinfrastructuur stond vorig jaar 147 miljoen euro in de boordtabel, dit jaar 185 miljoen euro. In de fiche op pagina 269 vindt hij het bedrag van 189 miljoen euro. Op pagina 382, in de op zich lovenswaardige samenvattende fiche, staat 225 miljoen euro, inclusief btw.

De verschillen tussen de jaren en tussen tabel en fiche, worden nergens verklaard. Dezelfde opmerking kan gemaakt worden over VIPA en woonzorgcentra, dat van 4,1 miljard euro naar 4,7 miljard euro stijgt.

5.1.9. *Besluit*

Het lid besluit dat over rapportering en transparantie in elk geval decreetgevend werk nodig is.

5.2. Tussenkomsst van Jan Bertels

5.2.1. *Timing van de rapportering en de datering van de boordtabel*

Ook *Jan Bertels* is verrast door de datering van de boordtabel, ook al zijn de cijfers, net als die van de begroting 2018, aangeleverd door het Departement Financiën en Begroting. Vanwaar die achterstand? Betekent het dat er bij de begrotingsaanpassing andere cijfers komen?

5.2.2. *Er is voortschrijdend inzicht inzake de ESR-aanrekenbaarheid*

Met betrekking tot de verduidelijking in de begripsvorming over de aanrekenbaarheid van overheidsinvesteringen, rekent het lid op voortschrijdend inzicht.

5.2.3. *Werkzaamheden van de Commissie voor Alternatieve Financiering voor overheidsopdrachten*

Hij bevestigt dat de werkzaamheden van de commissie Alternatieve Financiering essentiële informatie hebben opgeleverd en hoopt dat de twee sporen (kader en financieringsinstrumenten) verder en in samenwerking tussen alle fracties gevolgd worden, opdat ze nog voor het einde van de legislatuur tot hun voleinding komen.

5.2.4. *Financiering ziekenhuisinfrastructuur en de kwalificatie ervan in de ESR-rekeningen*

Wat de ziekenhuisfinanciering betreft, zijn er inderdaad beslissingen genomen na de datum waarop de boordtabel is afgesloten en zijn in de fiche een aantal belangrijke zaken niet ingevuld, hoewel ze belangrijk zijn voor de kwalificatie. Hij begrijpt dat minister Vandeurzen zich beroept op een positief advies over de financiering van de woonzorgcentra en dat transponeert naar de ziekenhuisinfrastructuur, maar er blijft een essentieel verschil in de kwalificatie in de overheidsrekeningen, aangezien die laatste vanzelf bij de sociale zekerheid hoort, in tegenstelling tot de eerste.

5.2.5. *Pps-constructies bij de lokale besturen*

Hij waarschuwt voor een herhaling van de problemen uit het verleden. Het is tevens van belang, wat het afwegingsinstrument betreft, dat de voorgedijoverheid de lokale besturen, die zelf heel wat alternatieve constructies hebben opgezet, goed informeert.

5.3. Repliek van minister-president Geert Bourgeois

5.3.1. *Publicatietijdstip van het rapport*

Geert Bourgeois herinnert aan zijn verklaring van vorig jaar dat hij de intentie had om vanaf de begrotingsopmaak 2018 de rapportering over de alternatieve financiering op hetzelfde moment in te dienen als de meerjarenraming, zodat de cijfers in meerjarig perspectief optimaal afgestemd zijn en de informatie elkaar aanvult. Het is zijn bedoeling dat aan te houden, verzekert hij.

5.3.2. Boordtabel is wel degelijk actueel

Verder legt hij uit dat de tabel nog steeds actueel is omdat zij alleen de closings bevat aan de hand van de informatie uit de verschillende beleidsdomeinen. Voor bijvoorbeeld de nieuwe scholen-DBFM is die nog niet gebeurd. ESR-matig wordt gewerkt met de cijfers van Financiën en Begroting, bevestigt hij.

5.3.3. ESR-neutraliteit is een voorwaarde, geen randvoorwaarde

Hij stelt de heer Rzoska gerust dat ESR-neutraliteit wel degelijke een voorwaarde is. De term randvoorwaarde houdt niet de intentie tot minimalisering in. Ter overtuiging verwijst hij naar zijn eerdere citaat over de vernieuwing van het huishoudelijk reglement van de Vlaamse Regering.

5.3.4. Leidraad van Eurostat is geen versoepeling

Verder heeft hij niet gezegd dat de nieuwe gids leidt tot een versoepeling, wel tot meer rechtszekerheid en een bruikbaar kader. De Vlaamse Regering gaat ervan uit dat de kwalificatie van Brabo II definitief is, omdat Eurostat de cijfers van INR over 2016 niet meer heeft gecorrigeerd. Men mag er dan ook van uitgaan dat dit een definitief standpunt wordt.

5.3.5. De Werkvennootschap

Wat De Werkvennootschap betreft, gaat hij ervan uit dat men geen nieuwe INR-adviezen aanvraagt voor projecten die met hetzelfde bestek en dezelfde methodiek werken. Voor meer informatie verwijst hij door naar zijn collega die de betreffende fiche aanleverde.

5.3.6. VIPA

Hetzelfde geldt voor de opmerkingen over de ziekenhuizen, waar de informatie van VIPA komt.

5.3.7. Sportinfrastructuur

De uiteenlopende bedragen voor sportinfrastructuur laat hij bekijken, belooft hij. Dat moet in de toekomst vermeden worden voor zover de verschillen niet te verklaren zijn door bijvoorbeeld het onderscheid tussen ESR- en kasbedrag.

Hij zal zijn verduidelijking bezorgen voor opname in het verslag (bijlage 20). Ook de inhoudelijke verantwoording in de rapportering is telkens degene die aangeleverd wordt door de domeinen.

5.3.8. Woonzorgcentra

Over woonzorgcentra is wel degelijk een apart advies verleend.

5.3.9. Lokale besturen

Verder dankt hij voor de suggestie om het afwegingskader van het kenniscentrum bekend te maken aan alle lokale besturen, wat hij zal doen per mail via de publicatie 'Lokaal' en webstek van de VVSG.

5.4. Tweede tussenkomst van Jan Bertels

5.4.1. VIPA

Jan Bertels weet dat de informatie van VIPA komt, maar dat neemt niet weg dat er een potentieel probleem is. Die onzekerheid is ook een van de redenen waarom de bedrijfsrevisor van VIPA geen positieve verklaring wilde afleggen en zijn goedkeuring onder voorbehoud gaf.

5.5. Tweede repliek van minister-president Geert Bourgeois

Geert Bourgeois kan alleen vaststellen dat zowel voor de ziekenhuizen als de woonzorgcentra de adviezen er zijn.

5.6. Tweede tussenkomst van Björn Rzoska

5.6.1. Boordtabel

Björn Rzoska kent het verschil tussen wel en niet geclosed. Toch wil hij voor de toekomst een oplossing voor de tabel, waarin hij wel degelijk al concrete informatie ziet over een aantal niet geclosede projecten. Waarom staat de nochtans goed uitgewerkte en besliste mini-DBFM voor schoolinfrastructuur er dan niet in? De tabel dynamisch maken zou volgens hem veel oplossen zonder dat er daar telkens moet worden naar gevraagd.

5.7. Derde repliek van minister-president Geert Bourgeois

Geert Bourgeois belooft zoveel mogelijk te verfijnen en te verduidelijken waar nog verbetering mogelijk is, maar blijft erbij dat volgens hem met de voorliggende rapportering en haar verhouding tot de begrotingscyclus al een grote stap vooruit is gezet.

V. Bespreking op 27 november 2017

1. Antwoorden van minister Bart Tommelein op nog niet beantwoorde vragen van Jan Bertels

Bart Tommelein heeft op 14 november laatstleden al op het gros van de vragen van de commissieleden geantwoord. De heer Bertels stelde op het einde van de vergadering evenwel nog drie vragen om verdere verduidelijking. De minister heeft enkele slides meegebracht om daarin meer inzicht te kunnen verschaffen (zie bijlage 15).

1.1. Indexering onroerende voorheffing (OV) en de inkanteling van provinciale bevoegdheden

De eerste vraag die de heer Bertels stelt, is of het nieuwe tarief dat werd ingesteld voor de onroerende voorheffing wel afdoende is om tot een budgetneutrale inkanteling van de bevoegdheden van de provincies te komen. Om deze vraag te beantwoorden heeft de minister twee slides voorbereid. In de eerste geeft hij weer hoe er zowel bij de ontvangsten als bij de uitgaven tewerk is gegaan om de budgetneutraliteit te verzekeren.

Het Rekenhof heeft opgemerkt dat de indexering aan ontvangstenzijde gebaseerd is op de indexering aan uitgavenzijde. De indexatie in de periode 2018 ten opzichte van 2014, resulteert in een verhoging van de uitgaven met 4,72% ofwel 4,5 miljoen euro. Het Hof zag hierin een mogelijke anomalie omdat de basis voor de berekening van die indexatie aan ontvangstenzijde het aanslagjaar 2016 is, terwijl zij

voor de uitgaven 2014 is. Het Rekenhof vroeg zich dan ook af of de indexatie aan ontvangstenzijde wel zoveel kon opbrengen als in de begrotingsdocumenten wordt voorspeld.

Welnu, op pagina 20 van het rapport van het Rekenhof bij de begroting 2018 heeft de Vlaamse administratie reeds in een antwoord voorzien (tekst in cursief). Gelet op de techniciteit en de blijvende vragen omtrent dat antwoord, tracht hij een en ander nog eens schematisch op te lijsten.

Het is effectief zo dat door het werken met een later referentiejaar, de loutere indexatie van de ontvangstenzijde tot een minder grote toename van de ontvangsten zou leiden, dan aan uitgavenzijde het geval is. Zo is de indexatie in 2018 en 2016 respectievelijk 4,07% en 4,72%.

Anderzijds is het wel zo dat er naast het effect van de indexatie van de ontvangsten, er ook een is van de reële groei van de ontvangsten, bijvoorbeeld door aangroei en verbetering van het huizenbestand. Die groei bedraagt gemiddeld 0,91% per jaar. Door de samenvoeging van de indexatie van 4,07% en twee keer 0,91%, komen we aan een totale groei van de ontvangsten ten belope van 5,89% ofwel 5,6 miljoen euro.

Uit het voorgaande kan dan ook afgeleid worden dat de gepronostikeerde ontvangsten ruim afdoende zijn om de uitgaven op te vangen. Sowieso zal naar aanleiding van de begrotingsaanpassing 2018 een herraming doorgevoerd worden, waarbij kan bekeken worden of de marge waarin nu is voorzien, nog steeds overeind blijft. Aan de tarieven zelf wordt hoe dan ook niets meer gewijzigd. Gelet op de actueel gepronostikeerde marge is de minister ervan overtuigd dat zulks ook niet nodig is.

1.2. Schuldschein

De heer Bertels vroeg zich vervolgens ook af of er een probleem was met de Schuldschein. Hij kwam tot die vraag omdat volgens hem de toename van de toerekenbare rente met 8,8 miljoen euro maar gedeeltelijk was verklaard.

De minister kan hem gelukkig geruststellen. De rente op de Schuldschein is ongewijzigd gebleven ten opzichte van 2017. Hij verwijst daarvoor naar het rijtje EMTN-leningen 2016, waarin die twee Schuldscheinleningen zijn opgenomen.

De toename van de toerekenbare rente wordt daarentegen wel verklaard door de elementen die ook in de algemene toelichting aan bod komen naar aanleiding van de bespreking van de financieringsbehoefte van de ministeries. Het betreft meer bepaald: het wegvallen van een EMTN-lening uit 2018, de financiering van het begrotingsresultaat exclusief ESR-correcties, de directe financiering van VMSW, VWF en Scholen van Morgen, en enkele nieuwe initiatieven aangaande de bijkomende kredietverstrekking voor de bouw van extra sociale huurwoningen en het nemen van participaties of verstrekken van kredieten in het kader van de combimobiliteit.

1.3. De Vlaamse netto-actiefpositie en de overname van de ziekenhuizenschuld

Tot slot had Jan Bertels nog een bijkomende en volgens de minister logische vraag omtrent de mogelijke impact van het overkomen van de schuld ten aanzien van ziekenhuizen op de netto-actiefpositie van 2,8 miljard euro. De minister stelt dat de vraag terecht is en dat hij zich die vraag ook had gesteld bij de uitwerking van de schuldnormering eind vorig jaar.

Heel bewust heeft de Vlaamse Regering dan ook ingestemd met de doelstelling van het behoud van een netto-actiefpositie, waarbij tijdelijk abstractie wordt gemaakt

van de nog uitstaande engagementen ten aanzien van de ziekenhuizen in het kader van A1/A3.

Die tijdelijke abstractie is niet onlogisch en wel om twee redenen. De eerste is dat we niet weten hoe groot onze schuld ten aanzien van de ziekenhuizen is. Zo heeft het Rekenhof in haar rapport met betrekking tot de begrotingsopmaak 2018 zelf kunnen vaststellen dat er nog geen klaarheid is: "De algemene toelichting bij de initiële begroting 2017 stelde dat een specifieke interfederale werkgroep klaarheid zou scheppen over de hoegroetheid van de problematiek en de concrete ESR-impact. Uit de aan het Rekenhof bezorgde informatie blijkt dat de laatste vergadering van die werkgroep dateert van 3 maart 2017 en dat de verhoopte klaarheid nog niet werd gerealiseerd."

Het tot op heden gehanteerde bedrag van 5 miljard euro is dan ook zeer onzeker. Het is een raming door de Vlaamse administratie zelf (VIPA), die gebaseerd is op onvolledige en onzekere data van de FOD Volksgezondheid. Belangrijk in dit kader is ook dat die 5 miljard euro hoogstwaarschijnlijk een zeer conservatieve raming is. Het belangrijkste bewijs hiervan is het feit dat het INR de schuld ten aanzien van alle Belgische ziekenhuizen op 'slechts' 6 miljard euro schat. De minister verwijst op dit punt ook graag naar de nota die secretaris-generaal Koen Algoed van het Departement FB (bijlage 16) vorige vrijdag aan alle commissieleden heeft overgemaakt en waarin de cijfers in tabel 16 worden weergegeven.

Een tweede belangrijke reden is dat er zo ook iets bestaat als een nieuw gegeven. Zo gaat de minister ervan uit dat op het moment dat het Vlinderakkoord werd ondertekend door de acht betrokken partijen, waaronder ten andere Groen en sp.a, het vooreerst al weinig of zelfs niet duidelijk was dat er, naar aanleiding van de overdracht van de ziekenhuisbevoegdheid, eveneens een schuldverschuiving zou plaatsvinden vanuit het federale niveau naar de gemeenschappen van ettelijke miljarden euro. Schuld die in mindering komt van de federale overheidsschuld.

Waar hij ook van uitgaat, is dat er op het moment van de ondertekening van het Vlinderakkoord, evenmin nagedacht is over de mogelijke directe impact op de netto-actiefpositie van Vlaanderen.

In de conceptnota Schuldnormering heeft hij op basis van beide voorgaande redenen daarom het voorstel gedaan om tijdelijk abstractie te maken van de uitstaande schuld ten aanzien van de ziekenhuizen. Daartoe werd vervolgens ook beslist door de Vlaamse Regering.

Wil dat zeggen dat men daarvoor eeuwig de ogen kan sluiten? Uiteraard niet, onderstreept de minister. Hoe zal in de komende jaren met die schuld omgegaan worden? Welnu, hij kan alvast meegeven dat de regering elk jaar een stuk van de uitstaande engagementen ten aanzien van de ziekenhuissector zal aflossen. Die aflossing heeft dan ook een netjes in de tijd gespreide impact op de netto-actiefpositie, wat hem – gelet op het voorgaande – een logische en voorzichtige aanpak lijkt.

Straks gaat hij dieper in op de meerjarenraming. De verwachte evolutie van de uitstaande schuld ten aanzien van de ziekenhuissector maakt er integraal deel van uit. Men zal samen met hem kunnen zien dat de schuld ten aanzien van de ziekenhuizen in de toekomst zal afnemen, meer bepaald volgens de voorziene aflossing ervan.

2. Toelichting door minister Bart Tommelein bij de meerjarenraming 2018-2023

2.1. Inleiding

Bart Tommelein heeft, conform de bepalingen van het Rekendecreet, op vrijdag 17 november de meerjarenraming 2018-2023 in het Vlaams Parlement neergelegd. Vandaag gaat hij even kort door de belangrijkste punten. In de voorliggende meerjarenraming, die dus betrekking heeft op de periode 2018-2023, wordt de begrotingsopmaak 2018 in meerjarig perspectief geplaatst. Zij heeft tot doel een zo volledig mogelijk beeld te schetsen van de beleidsruimte in betaalkredieten of vereffeningskredieten bij constant beleid.

Het is evident dat de raming in sterke mate bepaald wordt door de gehanteerde parameters. In dat perspectief acht de minister het belangrijk om te melden dat de regering ervoor geopteerd heeft om met de recentste parameters te werken, zowel aan ontvangsten- als aan uitgavenzijde.

Bij de begrotingsopmaak 2018 zijn de middelen uit de bijzondere financieringswet geraamd op basis van inflatie en bbp, zoals bepaald in de economische begroting van 7 september 2017. In voorliggende meerjarenraming wordt voor de inflatie van het jaar 2018 de recentste raming van het Federaal Planbureau gebruikt, zijnde 1,5%. Wat betreft de groei van het bbp, werd ook de meest recent beschikbare raming gehanteerd. Zo raamt de Europese Commissie in haar herfstvooruitzichten de groei van het bbp voor 2018 op 1,8%, en op 1,7% voor 2019.

2.2. Het vorderingensaldo

Voor de verandering begint de minister eens met het eindresultaat, zijnde het vorderingensaldo en de toets van de evenwichtsdoelstelling. Op slide 8 (bijlage 15) ziet men het effect van ontvangsten, uitgaven en onderbenutting.

De raming van de evolutie van ontvangsten en uitgaven bij ongewijzigd beleid vertrekt steeds vanuit de begrotingsopmaak 2018, de tweede kolom op de slide. In het zogenaamde constant beleid worden alle kostendrijvers en budgettaire engagementen verwerkt. Ook de impact van de 1,175 miljard euro aan reeds geïnitieerd nieuw beleid – zoals voorzien in het regeerakkoord – werd volledig doorgerekend. Daarop wordt – net als bij de begrotingsopmaak 2018 – een onderbenuttingshypothese toegepast van 1,34%.

Om tot een vorderingensaldo te komen dat conform is met de ESR2010-verordening, moeten er een aantal ESR-correcties op het vorderingensaldo van de Vlaamse Gemeenschap uitgevoerd worden, waarvan de minister de belangrijkste kort beschrijft.

Gedurende de periode 2019-2023 blijven de voorziene kredieten binnen de alternatieve financiering van VIPA constant. De ESR-correctie, met een positief effect op het vorderingensaldo die op dit bedrag dient te worden toegepast, stijgt van 92,5 miljoen euro in 2018 tot 114,5 miljoen euro in 2023. Dat is de wijten aan het feit dat de intrestcomponent in de constante gebruikstoelage daalt, terwijl de kapitaalcomponent stijgt.

Ten gevolge van geraamde reguliere aanpassing van de kasuitgaven inzake A1/A3, wordt in meerjarig perspectief een daling van de kasbehoeften geschat van 25,7 miljoen euro tegen 2023. Daarop moet een positieve ESR-correctie toegepast worden, die stijgt van 288,3 miljoen euro in 2018 tot 291,3 miljoen euro in 2023. De dalende ESR-impact is hoofdzakelijk het gevolg van dalende intrestlasten en

de verdere afname van de forfaitaire toelagen van het gedeelte A3 die nog via het federale systeem transiteren.

Wat de uitvoering van de werken met betrekking tot de Sluis Gent-Terneuzen betreft, gaan we vanaf 2018 uit van kosten voor Vlaanderen die ESR-matig hoger zijn dan de 59,5 miljoen euro aan kasmiddelen waarin daarvoor voorzien wordt door het departement MOW via het FFEU. De ESR-correctie werkt dus negatief vanaf 2018, met uitzondering van het jaar 2021, waarin geen ESR-matig aanrekenbare declaraties van Nederland verwacht worden.

Uit de genoemde bewerkingen komt het nominale ESR-vorderingensaldo van de Vlaamse overheid naar voor. Daaruit blijkt dat de Vlaamse Regering in 2019 bij constant beleid een nominaal tekort zal optekenen van 33 miljoen euro. Dat nominaal tekort verhoogt tot 500 miljoen euro in 2020. Daarna neemt het tekort op het vorderingensaldo af om vanaf 2022 terug positief te worden.

Net zoals bij de begrotingsopmaak 2018 het geval is, worden voor de toets van de structurele evenwichtsdoelstelling evenwel nog twee elementen gecorrigeerd.

Vooreerst zijn er de bouwkosten van de Oosterweelverbinding. In 2019 worden daarvoor 196 miljoen euro aan uitgaven in de begroting vastgelegd. Komende jaren evolueert het bedrag verder naar 655 miljoen euro in 2023.

Daarnaast blijft de Vlaamse Regering geconfronteerd met de specifieke problematiek van de federale regelgeving inzake investeringssubsidies voor ziekenhuisinfrastructuur A1/A3. Concreet verwacht de Vlaamse Regering de komende jaren telkens 40 miljoen euro aan herzieningen te moeten opnemen met betrekking tot niet opgenomen provisionele bedragen voor investeringen die hebben plaatsgevonden voor de bevoegdheidsoverdracht. Zoals daarnet aangegeven is dit een onzekere factor, vandaar deze voorzichtigheidsbuffer.

Na het buiten beschouwing laten van voormelde twee elementen beschikt de Vlaamse Regering in 2019 over een positieve beleidsruimte in betaalkredieten ofwel VEK van 202 miljoen euro. In 2020 wordt dat 101 miljoen euro. Daarna neemt de beleidsruimte stelselmatig verder toe tot 437 miljoen euro in 2021, 735 miljoen euro in 2022 en 1,05 miljard euro in 2023. Gelet op het feit dat er reeds 1,175 miljoen euro aan nieuw beleid is geïnitieerd, vormt die beleidsruimte in VEK nog steeds een goede uitgangspositie om de ambitie van het invullen van 1,5 miljard euro aan nieuw beleid, ofwel vastleggingskredieten, over de ganse legislatuur te kunnen waarmaken.

Gelet op het belang van Oosterweel, op de zijns inziens onnodige aandacht die er is geschonken aan het buiten normering plaatsen van de adviseurskosten ter opvolging van de werkzaamheden van het project, en op het feit dat de bouwfase van Oosterweel de looptijd van voorliggende meerjarenraming overschrijdt, geeft hij nog eens de samenstelling van de bedragen die voor de bouwwerken van Oosterweel buiten de begrotingsnormering worden gehouden. De tabel, die werd opgesteld in samenwerking met BAM, stemt perfect overeen met de tabel die het Rekenhof aan de commissie heeft overgemaakt (slide 11, bijlage 15).

Zoals men kan zien, opteert de Vlaamse Regering ervoor om de eigenlijke investeringsuitgaven, de reserve voor eventuele meeruitgaven, adviseurskosten, intercalaire intresten en indexatie van de bouwuitgaven buiten normering te houden. Vanuit het perspectief van een projectvennootschap, zijn dat allemaal uitgaven, gelieerd aan het project, die via het terugverdienmodel op basis van tolheffing zullen worden terugverdiend.

2.3. Ontvangsten

Daarop zoomt hij dieper in op de evolutie van de ontvangsten bij constant beleid. Hij toont daarbij een tabel, die een overzicht geeft van de totale ontvangsten (slide 13, bijlage 15). Zij evolueren van 42,3 miljard euro naar 48,4 miljard euro in 2023. Belangrijkste componenten van de ontvangsten zijn en blijven de opcentiemen op de personenbelasting, de dotaties uit de financieringswet, de gewestbelastingen en de eigen ontvangsten van te consolideren instellingen. De budgettaire gevolgen van de taxshift zijn in de raming van de opcentiemen op de personenbelasting opgenomen.

In de vorige tabel zag men de evolutie van de totale ontvangsten. Zoals daarnet vermeld is de recurrente impact van de taxshift op de ontvangsten uit het Vlaamse deel van de personenbelasting, met name de opcentiemen, verwerkt. Daarop toont hij een tabel die de budgettaire gevolgen van de taxshift met betrekking tot de Vlaamse opcentiemen laat zien.

Tot en met aanslagjaar 2020 voorziet de raming in significante opstappen. In de daaropvolgende aanslagjaren wordt rekening gehouden met het recurrente effect op de Vlaamse opcentiemen. In de effecten op de belasting Staat zijn de terugverdieneffecten die de individuele maatregelen van de taxshift normaliter op de inkomensvorming en bijgevolg op de belastingopbrengsten zullen genereren, nog niet opgenomen, waarschuwt hij.

Het dient benadrukt dat de Vlaamse begroting en de voorliggende meerjarenraming de verwachte minderontvangsten zal absorberen. Daarvoor wordt er dus niet in het rood gegaan, onderstreept hij. De Vlaamse Regering opteert er dus voor om de negatieve impact van de federale maatregelen op de Vlaamse begroting en meerjarenraming niet tegen te draaien, maar maximaal uitvoering te geven aan de federale taxshift die de burger ten goede komt.

In de volgende grafiek kan men effecten van de taxshift voor de werknemers terugvinden. Op kruissnelheid betekent dit dat 65% van alle werknemers tegen 2019 meer dan 100 euro netto extra per maand zullen verdienen. De volgende tabel toont de toename van het nettoloon op jaarbasis.

Uiteraard heeft ook de evolutie van de inkomsten uit gewestbelastingen zijn politieke belang. Belangrijkste nieuw en budgettair relevant element is het budgettair effect van de hervorming van de erfbelasting. In 2019 wordt rekening gehouden met 98 miljoen euro aan minderontvangsten ingevolge de hervorming. In 2020 – en dus budgettair op kruissnelheid – wordt er rekening gehouden met een minderontvangst van 117,6 miljoen euro.

2.4. Uitgaven

Vervolgens geeft de minister een overzicht van de evolutie van de uitgaven. De eerste slide toont de evolutie van de beleidskredieten bij constant beleid in meerjarig perspectief. Daarop kan men vaststellen dat bij constant beleid de beleidskredieten tegen 2023 reeds met 4,6 miljard euro toenemen tot 49,4 miljard euro ofwel bijna 50 miljard euro.

De globale evolutie van de beleids- en betaalkredieten toont aan dat de verhouding tussen beleids- en betaalkredieten het normale niveau van bij de begrotingsopmaak 2018 aanhoudt, wat aangeeft dat de Vlaamse Regering niet enkel nieuw beleid opstart, maar ook in de nodige middelen voorziet om de verbintenissen uit het verleden te vereffenen.

2.5. Schuldevolutie

Daarop presenteert de minister een tabel met de verwachte evolutie van de geconsolideerde schuld voor de periode 2018-2023 (slide 21, bijlage 15). Verwacht wordt dat de geconsolideerde schuld in de genoemde periode met 9,5 miljard euro zal toenemen tot 34,1 miljard euro eind 2023, ofwel 6,5% van het bbp. Hij overloopt de belangrijkste factoren.

De werking van de sociale huisvestingsactoren VMSW en VWF is goed voor een toename van de schuld met 5,2 miljard euro. De werking van deze actoren voorziet in het verstrekken van sociale leningen en het verstrekken van kredieten aan sociale huisvestingsmaatschappijen in het kader van het Grond- en Pandendecreet en de objectieven die daar gesteld zijn.

Daarnaast is er de impact van de uitgaven die buiten de begrotingsdoelstelling worden gehouden, maar die wel een impact hebben op het nominaal ESR-vorderingsaldo. Het gaat om de bouwkosten van het Oosterweelproject, die zorgen voor een toename van de schuld in de periode 2018-2023 met 2,6 miljard euro. De schuld in 2018 neemt nog toe als gevolg van de overname van de schulden van de gemeenten die fusioneren (96,7 miljoen euro). Daarnaast is er ook nog de eenmalige negatieve afrekening van de bijzondere financieringswet (1 miljard euro).

Tot slot wordt jaarlijks ook nog in 40 miljoen euro voorzien voor niet opgevraagde provisionele bedragen A1/A3 in de ziekenhuisinfrastructuur.

De gepresenteerde verwachte stijging van de geconsolideerde schuld moet verder ook in perspectief bekeken worden. Zoals vorig jaar reeds uitvoerig besproken, kan er een redenering worden opgebouwd dat Vlaanderen – gelet op het belang van zijn investeringen – recht heeft op een schuld van 18% van het bbp. Met een beperking tot 6,5% eind 2023 wordt hier alleszins blijvend aan tegemoetgekomen. Graag brengt hij ook in herinnering dat in de conceptnota Schuldnormering nog werd uitgegaan van 35 miljard euro, ofwel 7% van het BBP, aan verwachte geconsolideerde schuld per einde 2022.

In het kader van de schuldnormering zijn er daarnaast twee doelstellingen ingesteld. De eerste bestaat erin om een gunstige ratingpositie te behouden. Om daarop aanspraak te kunnen blijven maken moet de schuld volgens de definitie die Moody's hanteert, beperkt worden tot 65% van de lopende ontvangsten. De minister toont daarbij een tabel (slide 22, bijlage 15), waarin de berekening voor de opeenvolgende jaren is opgenomen. Daaruit blijkt dat de geraamde geconsolideerde schuld (exclusief ziekenhuisschuld (A1/A3)) tot einde 2023 onder de 65% van de ESR-ontvangsten blijft. Zoals in het begin van deze vergadering reeds aangegeven naar aanleiding van de vraag van Jan Bertels, kan men in dezelfde tabel ook duidelijk zien dat de schuld ten aanzien van de ziekenhuizen in komende jaren afneemt.

Tot slot verzekert hij dat de Vlaamse Regering gaat voor een volledige transparantie op het vlak van schuld. In dat licht verwijst hij nogmaals naar de nota die secretaris-generaal van het Departement FB Koen Algoed heeft overgemaakt en waaruit blijkt dat in de rapportage van het INR, de schuld ten aanzien van de ziekenhuizen niet wordt toegewezen aan de Vlaamse Gemeenschap, maar vervat zit onder de interregionale eenheden (bijlage 16).

Tweede doelstelling van de schuldnormering betreft het behoud van de netto-actiefpositie, waarbij tijdelijk abstractie wordt gemaakt van de ziekenhuisschuld. Hij herinnert eraan dat hij daar eerder al uitvoerig op inging. Het blijft van groot belang om aan te geven dat tegenover de schuldevolutie in de komende jaren een vermarktbaar financieel of vast actief staat. Zo genereren zowel de kredietporte-

feuille van VMSW en VWF, als de Oosterweelverbinding, de nodige middelen om de ermee gepaard gaande schulden ook weer af te lossen.

Op basis van deze samenvattende tabel kan vastgesteld worden dat de Vlaamse overheid eind 2016 een netto-actief had van 2,8 miljard euro (slide 23, bijlage 15). De doelstelling voor de komende jaren is om een blijvende positieve netto-actiefpositie, waarbij de vermarktbaar activa groter zijn dan de geconsolideerde schuld, te behouden. Daarbij wordt tijdelijk abstractie gemaakt van de nog uitstaande engagementen in het kader van de zesde staatshervorming met betrekking tot de ziekenhuisfinanciering (A1/A3) in afwachting van de exacte bepaling van de nog uitstaande kasmatige verplichting ten aanzien van de ziekenhuizen.

De positieve ESR-correctie die jaarlijks doorgevoerd wordt voor deze A1/A3-financiering, de afrekening van de bijzondere financieringswet en de overname van de schuld van de gemeenten in het kader van vrijwillige fusies zullen weliswaar een belangrijke impact hebben op de netto-actiefpositie, maar haar, gelet op de actuele marge, niet in gevaar brengen, verzekert hij. De afrekening van zowel bijzondere financieringswet als vrijwillige fusies vinden plaats in 2018.

2.6. Voorontwerp van decreet houdende de optimalisatie van het beheer van financiële activa

Tot slot vermeldt hij dat de Vlaamse Regering op vrijdag 17 november 2017 haar principieel akkoord verleende aan een voorontwerp van decreet houdende de optimalisatie van het beheer van financiële activa. Dat opschrift kan men ook ietwat oneerbiediger uitdrukken als 'het decreet Beleggen in eigen schuld'. Het ontwerp heeft tot doel om de reeds toegelichte evolutie van de geconsolideerde schuldpositie te beperken. Hij mikt daarbij op middellange termijn op een belegging, en dus reductie van de schuldtoename, tussen 500 miljoen euro en 1 miljard euro.

Het ontwerp bepaalt met name dat te consolideren instellingen die voor minstens 50% in handen zijn van de overheid, zoals PMV, LRM en VMH, hun tijdelijk vrij beschikbare middelen in Vlaamse obligaties beleggen.

Uiteraard kunnen ook andere instellingen, zoals hogescholen en universiteiten of het Vlaams Parlement, op vrijwillige basis mee investeren. Hij belooft begin volgend jaar uitgebreid op het voorontwerp van decreet terug te komen, op het moment dat het in commissie besproken wordt.

3. Debat over de meerjarenraming 2018-2023

3.1. Tussenkomen van Björn Rzoska

3.1.1. *Ontvangsten uit de fiscale regularisatie blijven onder de verwachtingen*

Björn Rzoska vindt het problematisch dat de opbrengst van de fiscale regularisatie zo lang hoog wordt gehouden en pas op het einde naar beneden gaat. De monitoring leert nochtans dat die inkomsten niet worden gehaald. Ook federaal blijft de opbrengst ver onder de verwachtingen. In *De Tijd* kon men lezen dat 80% verjaarde kapitalen betreft, die de fiscus normaal niet meer kan belasten. Hoe heeft de minister zijn ramingen berekend?

3.1.2. *Uitgaven inzake Oosterweel*

Verder vindt hij de informatie over Oosterweel veel minder gedetailleerd dan wat aan het Rekenhof werd bezorgd, weliswaar na enig aandringen. Daarin wordt het project geraamd op 4,1 miljard euro.

Hoewel het lid begrijpt dat de voorliggende meerjarenraming beperkt is tot 2023, terwijl de totale kostenraming van het project verder doorloopt, blijft hij het verschil tussen de meerjarenraming en de cijfers van het Rekenhof merkwaardig vinden.

Waarom houdt de meerjarenraming zelf geen rekening met de cijfers van het Rekenhof, terwijl die uiteindelijk toch van Vlaamse Regering en haar administratie komen?

3.1.3. Middelen uit het Klimaatfonds

Tot slot, wat het nog steeds niet aan het Vlaamse Parlement voorgelegde intra-Belgische klimaatakkoord betreft, wil hij weten waarom in de vorige meerjarenraming voor 2016-2019 nog rekening werd gehouden met middelen uit het Klimaatfonds ter waarde van 324 miljoen euro, terwijl het in het voorliggende voor de periode vanaf 2020 nog slechts over 225 miljoen euro gaat. Hoe is men daartoe gekomen?

3.2. Tussenkoms van Matthias Diependaele

3.2.1. Een gezond financieel beleid

Matthias Diependaele noemt de meerjarenraming een mooie kaart van het gevoerde beleid. Het positieve saldo en de vrije beleidsruimte in 2022 zijn een goede zaak. Wat voorligt, bewijst dat de regering een gezond financieel beleid voert.

3.2.2. Ontvangsten uit de fiscale regularisatie zullen worden gehaald

Zelf heeft hij geleerd uit het antwoord op een vraag van collega Maes dat de inkomsten uit de fiscale regularisatie tegen het einde van het jaar wel degelijk het vooropgestelde niveau zullen halen. Federaal verwacht hij trouwens hetzelfde. Dralen en uitstellen is nu eenmaal des mensen, geeft hij daarbij als beschouwing.

3.2.3. Hervorming van de erfbelasting al verwerkt in de raming

Vreemd vindt hij wel dat de hervorming van de erfbelasting al is opgenomen, want normaal staat in een meerjarenraming alleen beslist beleid, terwijl het parlement zich daarover nog niet heeft uitgesproken. Anderzijds vindt hij het wel interessant te vernemen wat het effect is.

3.2.4. Impact van de taxshift op de Vlaamse ontvangsten

De opmerking over de waarde van de taxshift en de bijdrage van Vlaanderen daaraan noemt hij terecht.

3.2.5. Ziekenhuissector

Naar de consolidatie van de ziekenhuissector kijkt zijn fractie met enige argwaan. Met een dergelijke trage Europese besluitvorming wordt het wel heel moeilijk om een coherent beleid te voeren. Een goede zaak is wel dat de financiering van de sector in de toekomst transparanter zal moeten zijn.

3.2.6. Schuldnorm

Verder staat hij nog altijd achter de schuldnorm, maar men moet wel beseffen dat zijn werking louter psychologisch is. De vraag is immers wat men gaat doen als bijkomende zaken opduiken die eveneens onder de norm vallen. Hoe zal de overheid dan reageren? Het belangrijkste is dat de huidige regering een begroting heeft die structureel in evenwicht is.

Tot slot gaat hij mee in de redenering om de vermarktbaar activa op te lijsten, maar hij waarschuwt er wel voor dat men moet beseffen dat men ze uiteindelijk niet echt gaat vermarkten.

3.3. Tussenkoms van Joris Vandebroucke

3.3.1. *Impact hervorming erfbelasting*

De cijfers over de minderinkomsten in de erfbelasting maken *Joris Vandebroucke* benieuwd naar de hervorming die de minister in gedachten heeft. Hij weet uit het antwoord op een schriftelijke vraag van mevrouw Katrien Schryvers (*Schriftelijke Vragen* VI.Parl. 2016-17, nr. 392 aan minister Bart Tommelein) dat de verlaging van het tarief van 65% naar 55% alleen al dit jaar 77,5 miljoen euro zou kosten. Het lid is benieuwd naar de concrete invulling in het licht van de relatief beperkte minderinkomsten in de meerjarenraming.

3.3.2. *Raming ontvangsten uit de fiscale regularisatie*

Ook hij heeft vragen bij het realisme van de inkomsten uit de fiscale regularisatie, nu blijkt dat de federale overheid alvast verkeerd geschat heeft.

3.3.3. *Wees transparant over de begrotingssituatie*

Tot slot stelt hij vast dat er een grote kloof is tussen enerzijds het beweerde evenwicht en anderzijds het vorderingensaldo waarin Oosterweel correct volgens de Europese regels is opgenomen. Het lid is het eens dat die laatste moeten gewijzigd worden maar dat zijn ze vooralsnog niet. Hij roept op om de realiteit te publiceren: als men in het rood moet gaan voor investeringen, zet dat dan in de tabel.

3.4. Tweede tussenkoms van Matthias Diependaele

3.4.1. *Draft budgetary plan van de Europese Commissie*

Matthias Diependaele wil nog weten hoe waarschijnlijk het is dat Eurostat uiteindelijk de hele ziekenhuissector wil consolideren, in het licht van de opmerking die het vorige week daarover maakte in het draft budgetary plan van de Europese Commissie. Wat zullen desgevallend de gevolgen zijn voor de Vlaamse schuld? Hoe worden deze schulden verdeeld over Vlaamse en federale overheid?

3.5. Tussenkoms van Willem-Frederik Schiltz

3.5.1. *Een structureel evenwicht*

Volgens *Willem-Frederik Schiltz* tonen de voorliggende cijfers dat het van kapitaal belang zijnde structureel evenwicht zo goed mogelijk gehaald wordt.

3.5.2. *Hoogte van de bijkomende investeringen gedurende deze legislatuur*

Tegenover het argument dat het evenwicht niet gehaald wordt als men aantal investeringen meerekent, stelt hij dat zij nodig zijn om de welvaart niet te fnuiken. Van de 1,5 miljard euro vooropgezette investeringen, is al 1,175 miljard euro bereikt. In 2019 is nog eens in 200 miljoen euro betaalkredieten voorzien.

3.5.3. *Schuldnorm*

De schuldnorm is belangrijk want hij houdt ons wakker, meent het lid. De drempel van 65% is financieel-economisch relevant, onder andere in het licht van de ratings, die de intrestvoeten bepalen. Zijn fractie heeft geen probleem met schulden die

worden aangegaan voor investeringen met een reële economische waarde. Zo hebben die in de Antwerpse mobiliteit een onmiddellijk terugverdieneffect, omdat zij de problemen wegnemen die vandaag voor dagelijkse economische schade zorgen.

Hij besluit dat het verstandig is om vast te houden aan een structureel evenwicht, met uitzondering van een zware kapitaalsinvestering als Oosterweel. Het lid wijst erop dat tegenover de schulden vermarktbaar goederen staan, waarnaast hij de tolheffing en andere financieringsmogelijkheden vermeldt.

3.6. Repliek van minister Bart Tommelein

3.6.1. *Ontvangsten uit de fiscale regularisatie*

Bart Tommelein verwijst voor de manier waarop de fiscale regularisatie is opgenomen in de begrotingsopmaak, naar zijn eerdere antwoord aan Jan Bertels tijdens de begrotingsbespreking. Wat dit jaar betreft, acht hij de kans vrij groot dat de verwachte 25 miljoen euro wordt gehaald. Op 26 oktober, kort na het afsluiten van het dossier, waren al heffingen binnen voor 11,2 miljoen euro. Naar hij verneemt, gaat het in stijgende lijn en is het normaal dat dergelijke zaken op het einde van het jaar verwerkt en aangegeven worden. De onheilstijdingen in de pers noemt hij voorbarig. De verjaarde bedragen, waarnaar Björn Rzoska verwees, vormen juist een extra inkomst voor de overheid, want zij zouden normaal niet meer binnengekomen zijn.

3.6.2. *Oosterweel*

Wat Oosterweel betreft, gebruikt hij precies dezelfde cijfers als diegene die aan het Rekenhof werden overgemaakt. Alleen gaat de Meerjarenraming 2018-2023 maar tot 2023, wanneer de schuldopbouw inzake Oosterweel 2,6 miljard euro bereikt, de helft van de schuld die wordt opgebouwd voor sociale woningbouw.

3.6.3. *Klimaatfonds*

Voor het verschil van 100 miljoen euro uit het Klimaatfonds, verwijst hij naar minister Joke Schauvliege. Hij bevestigt wel dat het bedrag van 324 miljoen euro gegarandeerd wordt in deze legislatuur.

3.6.4. *Impact van door de Vlaamse Regering besliste hervormingen zijn al verwerkt in de meerjarenraming*

Wat het beslist beleid betreft, verzekert hij dat hij realistisch heeft geschat op basis van alle gemaakte afspraken, ook al erkent hij dat nog niet alle ontwerpen zijn goedgekeurd.

3.6.5. *Impact ziekenhuisfinanciering*

Ook voor de ziekenhuizen gaat hij zeer pragmatisch te werk, men ziet de afbouw in de tabel. Wat Eurostat betreft, loopt het debat nog, maar de uitkomst heeft ook geen belang, want de engagementen wijzigen niet en worden gerespecteerd.

3.6.6. *Schuldnorm*

Hij treedt bij dat de schuldnorm een goede, psychologische maatregel is.

3.6.7. *Hervorming van de erfbelasting*

Hij heeft begrip voor de vele vragen over de erfbelasting, maar verwijst naar het regeerakkoord. Men mag erop rekenen dat zij er komt in 2018, en herinnert aan de beloofde afstemming met de federale overheid tegen 1 september van dat jaar.

3.6.8. *Hervorming van de registratiebelasting*

Ook de hervorming van de registratiebelasting, die eveneens in het regeerakkoord staat en beter niet over verschillende begrotingsjaren heen geregeld wordt, mag men naar alle waarschijnlijkheid in 2018 verwachten.

3.6.9. *Europese regels en het vorderingensaldo*

Wat de Europese regels betreft, onderstreept hij nogmaals dat de tabel met het begrotingssaldo de realiteit weergeeft. Oosterweel en A1/A3 staan er wel degelijk in, al worden ze buiten de begrotingsdoelstellingen gehouden.

3.7. Derde tussenkomst van Matthias Diependaele

Matthias Diependaele bedoelde met zijn vraag niet de schuldafbouw met betrekking tot de investeringen in ziekenhuisinfrastructuur A1/A3, maar wel de vaststelling dat Eurostat laat verstaan voortaan de hele sector in de begroting en de schuld te willen meerekenen, zij het federaal, zij het Vlaams. Die uitdaging moet volgens hem over tientallen miljarden euro gaan.

3.8. Tweede repliek van minister Bart Tommelein

3.8.1. *Schulden ziekenhuissector*

Bart Tommelein kan daar op dit moment niet op antwoorden, want het debat loopt nog. De gevolgen kan hij nu nog niet inschatten.

3.9. Tweede tussenkomst van Björn Rzoska

3.9.1. *Impact van Oosterweel op de toekomstige beschikbare budgettaire ruimte*

Björn Rzoska repliceert dat de minister in zijn antwoord op een schriftelijke vraag (*Schriftelijke Vragen* VI.Parl. 2016-17, nr. 336, aan minister Bart Tommelein) van Peter Van Rompuy, vlak voor het zomerreces, verklaart na het Toekomstverbond rekening te houden met een impact van Oosterweel op de meerjarenbegroting van afgerond 3,5 miljard euro. In de meest actuele cijfers van het Rekenhof komt daar nog ongeveer 700 miljoen euro bij. Hij blijft er dan ook bij dat zijn vraag over het verschil logisch was.

Hij heeft er begrip voor dat de uitgaven voor Oosterweel wel in de begroting maar niet in de doelstellingen worden meegerekend, maar niet dat ze buiten de berekening van de budgettaire ruimte worden gehouden, want daarvoor telt volgens hem het vorderingensaldo. Wat buiten de doelstellingen wordt gehouden, moet immers ook betaald worden.

Hij formuleert dan ook reserves bij de jubelstemming over de toekomstige budgettaire ruimte en waarschuwt ervoor zich rijk te rekenen.

3.10. Tweede tussenkomst van Joris Vandenbroucke

3.10.1. Impact hervorming erfbelasting

Joris Vandenbroucke wacht geduldig op de hervorming van de erfbelasting. Vraag blijft evenwel waarop de concrete getallen in de meerjarenraming gebaseerd zijn. Moet men ze als maximum lezen van de op stapel staande hervorming? Als grootteorde?

3.11. Derde reплиek van minister Bart Tommelein

3.11.1. Oosterweel

Bart Tommelein legt uit dat BAM deze zomer een update van het financiële model uitvoerde, maar dat zijn antwoord aan de heer Van Rompuy daaraan voorafging.

De geüpdatete cijfers zijn wel doorgegeven aan het Rekenhof. Hij geeft als voorbeeld dat wachten met de uitvoering van bepaalde zaken de indexeringskosten doet oplopen.

3.11.2. Vorderingsaldo

Hij herhaalt nogmaals dat de bovenste lijn van de tabel (slide pagina 10, bijlage 15) de realiteit weergeeft en dat zij als zodanig wordt gepubliceerd en aan Europa gemeld.

De regering houdt in haar beleid echter rekening met de onderste lijn van de tabel, na correcties en toetsing aan de doelstellingen. Uiteraard gaat het om ramingen, maar de regering is niet naïef en houdt daarmee rekening voor haar schuldpositie. Als de heer Rzoska vindt dat de regering moet werken met het vorderingensaldo, waar moet zij volgens het lid dan besparen om te kunnen investeren in Oosterweel? De interfederale en Europese gesprekken op zoek naar een oplossing lopen. De Europees Commissaris maakte duidelijk dat een en ander bespreekbaar is.

3.11.3. Erfbelasting

Tot slot gelooft de minister, wat de erfbelasting betreft, dat eerlijke en transparante belastingen ook de kans vergroten dat meer mensen aangeven wat ze moeten aangeven, en dat een belastingvermindering dus ook een positief effect kan hebben voor de overheid.

VI. Bespreking op 5 november 2017

1. Toelichting door minister Bart Tommelein bij het rapport van het ambtelijk monitoringcomité van november 2017

1.1. Inleiding

Bart Tommelein verklaart bij het begin van zijn toelichting bij het rapport dat transparantie op het vlak van begroting reeds sinds het begin van deze legislatuur het motto van de regering is. In dat kader houdt hij er zich aan om vanaf het najaar de monitoringrapporten van het ambtelijk monitoringcomité ter beschikking te stellen. Op vrijdag 1 december heeft hij dan ook dat van november aan de parlementsvoorzitter overgemaakt.

Het rapport zelf is opgenomen als digitale bijlage 17 bij dit verslag. De presentatie van de minister hierover is een deel van de digitale bijlage 18.

1.2. Algemeen beeld

In september vorig jaar sprak de Vlaamse Regering de ambitie uit om vanaf 2017 jaarlijks een begroting voor te leggen die structureel in evenwicht is. Op basis van dit recentste rapport blijkt dat Vlaanderen goed op weg is om dat structurele begrotingsevenwicht te bereiken. Zoals men op de slide 2 (bijlage 18) kan zien, zou de Vlaamse begroting op basis van de huidige vooruitzichten een overschot van 56,9 miljoen euro hebben ten aanzien van de evenwichtsdoelstelling. Volgens de berekeningen van het monitoringcomité zou de Vlaamse begroting in 2017 zelfs een beperkt nominaal overschot hebben van 16,9 miljoen euro.

Uiteraard moet men altijd voorzichtig blijven en aangeven dat het een indicatieve raming betreft, die nog een aantal onzekerheden bevat. Substantiële afwijkingen zijn dus nog steeds mogelijk. Zij waren in het verleden evenwel overwegend positief voor het eindresultaat.

1.3. Belangrijkste verschillen

Daarop toont hij een samenvatting die de belangrijkste verschillen visualiseert tussen de begrotingsaanpassing 2017 en de prognose van november (slide 3).

Vooreerst zijn er meerontvangsten ten bedrage van 68,9 miljoen euro bij de gewestbelastingen, waar hij straks nader op ingaat.

Verder zijn er ook meerontvangsten in de opcentiemen ten bedrage van 92,8 miljoen euro. In de nota is nog opgenomen dat de ontvangsten uit opcentiemen 15 miljoen euro lager zijn dan in de HRF-analyse.

In mindere mate zijn er tegenvallende andere ontvangsten die binnen de gebruikelijke afwijkingmarges vallen.

Daarnaast zijn er de uitgaven die momenteel 58,5 miljoen euro hoger liggen dan verwacht. Daarin zit evenwel nog een buffer van 100 miljoen euro vervat.

Tot slot worden de ESR-correcties negatief bijgesteld voor 34,4 miljoen euro.

Samen met de bijstelling van de correctie voor de begrotingsdoelstelling, geeft dat een positieve afwijking van het vorderingensaldo van 0,7 miljoen euro.

1.4. Overzicht van de gewestbelastingen

In de volgende tabel (slide 5) ziet men een overzicht van de gewestbelastingen. Globaal worden die ontvangsten 68,9 miljoen euro hoger ingeschat dan begroot.

De meerontvangst situeert zich voornamelijk bij het verkoop- en verdeelrecht enerzijds en de erfbelasting anderzijds. Verder zijn er louter beperkte afwijkingen.

1.5. Overzicht van de uitgaven

Met betrekking tot de uitgaven (slide 6) kan men vaststellen dat de beoogde onderbenutting nu reeds quasi behaald wordt. Daarbij kan aangegeven worden dat het verschil van 58,5 miljoen euro nog rekening houdt met een buffer van 100 miljoen euro. Tot slot weet men dat naar het jaareinde toe, er nog enkele actueel geprognoseerde uitgaven feitelijk niet meer in 2017 zullen aangerekend worden.

1.6. ESR-correcties

Tot slot zijn er de evoluties in de ESR-correcties. Daar stelt men een verbetering vast met 34,4 miljoen euro vast ten opzichte van de begrotingsaanpassing 2017.

Die afwijking is te verklaren door twee positieve bewegingen, bij DBFM Scholen van Morgen (-8,9 miljoen euro) en de ziekenhuisinfrastructuur (37,4 miljoen euro), en één negatieve bijstelling bij de Sluis Gent-Terneuzen (-12 miljoen euro).

2. Debat over het monitoringrapport van november 2017

2.1. Tussenkoms van Jan Bertels

2.1.1. *Opbrengsten uit de fiscale regularisatie*

Jan Bertels attendeert er nogmaals op dat het monitoringcomité blijft rekenen met 25 miljoen euro uit de fiscale regularisatie, ook al is het jaar vergevorderd en laat de federale berichtgeving zien dat zij minder goed loopt dan verwacht.

2.1.2. *Buffer van 100 miljoen euro*

Verder wil hij uitleg bij de buffer van 100 miljoen euro die in het rapport opduikt.

2.1.3. *Onderbenutting bij de zorg aan ouderen in het kader van de woon- en zorgcentra*

Tot slot blijft het frappant dat onderbenutting wordt vastgesteld bij de zorg aan ouderen in het kader van de woon- en zorgcentra terwijl daar zoveel noden zijn.

2.2. Tussenkoms van Björn Rzoska

2.2.1. *Buffer van 100 miljoen euro*

Björn Rzoska sluit zich aan bij de vraag van collega Jan Bertels over de terugkeer van de buffer van 100 miljoen euro in het monitoringrapport van november.

2.2.2. *Mogelijke verwarring over gerapporteerde cijfers in monitoringrapport november 2017*

De spreker meent inconsistenties te zien tussen de rapportering van oktober en november en vraagt hierover bijkomende toelichting.

Hij illustreert dit aan de hand van 2 voorbeelden.

De lijn 'andere' in tabel 5 Globaal overzicht uitgaven (pagina 9 rapport oktober) was nog goed voor 24,7 miljard euro en is nu gereduceerd tot 13,4 miljard euro (pagina 9, rapport november). Wat is hiervoor de verklaring?

Wat de uitgaven rechtspersonen betreft, staan op pagina 11 van het rapport van november in de samenvattende uitleg 210,4 miljoen euro minder uitgaven dan in de begrotingsaanpassing 2017 en 45,9 miljoen euro minder dan in het monitoringverslag van oktober. Die bedragen komen niet overeen met die in de samenvattende tabellijn op pagina 9, waarin sprake is van respectievelijk 169,6 miljoen euro mindere uitgaven en 92,5 miljoen euro meer uitgaven (pagina 9 en 11 rapport november).

2.2.3. *Onderbenutting bij universiteiten en hogescholen*

De onderbenutting bij universiteiten en hogescholen wordt met 40,8 miljoen euro teruggeschroefd. Waarom?

2.2.4. *Algemeen cijfer onderbenutting uitgaven*

Het bedrag voor onderbenutting evolueert van 690,6 miljoen euro in het rapport van oktober naar 578,8 miljoen euro in dat van november. Het lid vraagt om toelichting.

2.3. Tussenkoms van Matthias Diependaele

2.3.1. *Relativiteit van de tussentijdse monitoringrapporten*

Matthias Diependaele onderstreept de relativiteit van de tussentijdse monitoringrapporten ten opzichte van de afrekening in maart of april van volgend jaar.

2.3.2. *Fiscale regularisatie*

Hij herhaalt ook dat alles erop wijst dat de vooropgestelde resultaten van de fiscale regularisatie wel degelijk zullen gehaald worden voor het einde van het jaar. Hij baseert zich daarvoor op een antwoord van minister Bart Tommelein op een schriftelijke vraag van Lieve Maes waarvan het antwoord op 8 december aanstaande gepubliceerd wordt (*Schriftelijke Vragen* VI.Parl. 2017-18, nr. 29 aan minister Bart Tommelein).

2.3.3. *Definitie van de term investeringen*

De spreker vindt het raadzaam om eenduidig te communiceren over de investeringsinspanningen. Hierover kunnen best afspraken gemaakt. Hij herinnert eraan dat de regering Bourgeois de regering is die het roer omgooit en er sterk op inzet de investeringen op te drijven.

2.4. Repliek van minister Bart Tommelein

2.4.1. *Fiscale regularisatie*

Bart Tommelein verwijst naar zijn eerdere antwoord over de fiscale regularisatie. Binnen enkele weken zal duidelijk zijn hoeveel er was. Als de cijfers gehaald worden, zal hij de sceptici aan hun woorden herinneren, belooft hij.

2.4.2. *Veiligheidsbuffer van 100 miljoen euro*

De veiligheidsbuffer van 100 miljoen euro houdt rekening met onzekerheden en past in voorzichtig beheer. Als de buffer niet nodig blijkt, is dat goed nieuws. Verder verzekert hij dat hij zich bewust is dat hij als hoeder van de begroting zijn collega's wat in de gaten moet houden.

2.4.3. *Mogelijke verwarring over gerapporteerde cijfers in monitoringrapport november 2017*

In tabel 5 is de uitsplitsing uitgebreid met de lijnen loonmodel onderwijs en de kinderbijslag waardoor de rubriek 'andere' een lager bedrag overhoudt.

Het zou kunnen dat de uiteenlopende cijfers bij de rechtspersonen een vergetelheid betreffen. Dat wordt dan rechtgezet in de tekst.

2.4.4. *Onderbenutting van universiteiten en hogescholen*

Tot slot legt hij uit dat de onderbenutting van universiteiten en hogescholen is aangepast aan een update die de regering ontving op 15 november. De vermindering bedraagt inderdaad 40,8 miljoen euro. Ook het laatste door de heer Rzoska genoemde verschil is het resultaat van verdere uitsplitsing van de onderbenutting in de tabel, waardoor men tot een lager bedrag komt.

3. **Voortzetting algemene bespreking**

3.1. Debat over de vraag van Björn Rzoska over de schuldovername bij vrijwillige fusies van gemeenten

Björn Rzoska heeft nog vragen over drie onderwerpen, waarvan de schuldovername bij vrijwillige fusies van gemeenten het eerste is. Het bedrag daarvoor wordt buiten de begrotingsdoelstelling gehouden omdat met ervan uitgaat dat de operatie budgetneutraal is voor het vorderingensaldo van entiteit II.

Het Rekenhof merkt echter op dat die neutraliteit enkele overeind blijft als de fusiegemeenten geen nieuwe beleidsinitiatieven nemen die het genoemde vorderingensaldo verslechteren, waarop de minister repliceerde dat de Vlaamse Regering instaat voor een behoorlijke opvolging van de gemeenten en dat hij zijn collega van Binnenlands Bestuur zou informeren.

Dat zal volgens zijn fractie ook nodig zijn want op de website van Puurs-Sint-Amands staat alvast te lezen dat er meer ruimte komt voor investeringen en de verlaging van de personenbelasting. In Oudsbergen is volgens de regionale media sprake van een harmonisatie van het tarief voor de personenbelasting (waardoor de inwoners 700.000 euro minder belastingen gaan betalen) en van een investering in een lokaal industrieterrein van 1,5 miljoen euro.

Houdt de minister tegen die achtergrond vol dat de Vlaamse monitoring scherp genoeg is om een verslechtering van het vorderingensaldo te voorkomen? Hoe kan hij de schuldovername buiten de begrotingsdoelstelling houden nu blijkt dat de boodschap van het Rekenhof over het bewaken van de budgetneutraliteit niet is aangekomen in sommige fusiegemeenten? Is het uit financiële voorzorg niet aangewezen om realistischer en concreter de begrote som van ongeveer 96 miljoen euro niet volledig buiten de doelstelling te houden?

Bart Tommelein antwoordt dat naar aanleiding van de voorstelling van het rapport van het Rekenhof over de begroting 2018 reeds een debat werd gevoerd over de gedeeltelijke schuldovername van de gemeenten. Gelet op het feit dat het lid blijft aandringen, komt hij er nogmaals uitgebreid op terug.

Zoals op 14 november aangegeven, heeft hij het kabinet van minister Liesbeth Homans op de hoogte gebracht van de eerste gedachtenwisseling. Zoals eveneens op 14 november aangegeven, blijven de regels van de beleids- en begrotingscyclus van de gemeenten onverminderd van kracht. Meer concreet moet het lopend resultaat (en dat is inclusief de uitgaven voor rente en aflossingen van schulden) tegen het einde van de planningsperiode minstens positief zijn.

Door de overname van de schulden door de Vlaamse overheid vallen in het lopende resultaat van de gemeenten enkel de leninglasten (ofwel rente plus aflossing) weg. De jaarlijkse leninglast is vooreerst substantieel lager dan de overgenomen schuld van 96,7 miljoen euro. Het is enkel die beperkte vrijkomende marge die kan ingezet worden voor lastenverlagingen en/of toekomstige investeringen. Dat blijkt ook uit de bedragen die het lid in zijn inleiding vermeldt.

Belangrijk bijkomend element is het feit dat de lokale overheden momenteel begrotingsmatig een fundamenteel beter resultaat halen dan benodigd. Uit de uitvoeringscijfers van het INR met betrekking tot 2016 blijkt dat de lokale overheden in heel België een ESR-overschot van 871 miljoen euro hebben behaald, ofwel een overschot van ongeveer 0,2%. In het stabiliteitsprogramma 2016-2019 betrof de doelstelling voor 2016 min 0,1%.

Op basis van het voorgaande kan dan ook geconcludeerd worden dat de lokale overheden in 2016 0,3% van het bbp, ofwel ruim 1 miljard euro beter hebben gepresteerd dan benodigd. De kleine bedragen die het lid aanhaalt in zijn vraag gaan zeker het verschil niet maken.

Bovendien houdt het lid hopelijk en net als de minister vast aan het principe van de autonomie van de gemeenten. Tot slot, en dat zal het lid waarschijnlijk nog het meest kunnen overtuigen, heeft de HRF op 20 november jongstleden nogmaals herbevestigd dat de afdeling Financieringsbehoeften van de overheid van de HRF melding zal maken van de neutraliteit van de gedeeltelijke schuldovername op het niveau van entiteit II en de impact ervan op het vorderingensaldo van de Vlaamse overheid zal nuanceren. De minister laat die brief ronddelen (digitale bijlage 19 bij dit verslag).

Björn Rzoska is overtuigd door het antwoord en kijkt uit naar het hernieuwde akkoord.

3.2. Debat over de vraag van Björn Rzoska over de investeringen door de Vlaamse Regering

Björn Rzoska wenst meer uitleg over de door de Vlaamse Regering aangekondigde investeringen, waarop zij zich beroept maar die niet altijd transparant en inzichtelijk worden gemaakt. De term wordt vaak door elkaar gebruikt met beleidsimpulsen of nieuw beleid.

De Septemberverklaring beloofde een derde investeringsgolf van 610 miljoen euro, na telkens 400 miljoen euro in 2016 en 2017. Ze zou gaan naar mobiliteit, openbare werken, scholenbouw, zorginfrastructuur, onderzoek en ontwikkeling, rioleringen, onroerend erfgoed en sportinfrastructuur. Blijkt nu dat van de netto beleidsruimte slechts 140 miljoen euro beleidskredieten bestemd zijn voor die zes domeinen, en slechts 21 miljoen euro betaalkredieten. Die bedragen zijn ver verwijderd van de derde investeringsgolf uit de Septemberverklaring.

Toch stelt de algemene toelichting dat met de genoemde 140 miljoen euro ervoor gezorgd wordt dat reeds 1,175 miljard euro van de bij het begin van de regeerperiode 1,5 miljard euro nieuw beleid opgestart zal zijn, en dat daarbinnen voor 610 miljoen euro aan nieuwe investeringen opgestart is. Is dat de som van alle investeringen sinds het begin van de regeerperiode of is dat het bedrag uit de Septemberverklaring?

De SERV deed een nieuwe poging om het volume van de nieuwe investeringen te berekenen. De raad onderscheidt daarbij pure overheidsinvesteringen (ESR7), kapitaaloverdrachten die bijdragen aan investeringen door derden (ESR5 en 6), en investeringen in vervoersinfrastructuur (ESR14). Samen vertegenwoordigen ze in 2017 iets meer dan 4 miljard euro.

In zijn antwoord op een vraag om uitleg van Peter Van Rompuy gaf de minister-president zelf toe dat het grootste deel van de uitgaven voor welzijnszorg en onderzoek en ontwikkeling geen investeringen zijn maar recurrente uitgaven. Tegelijk rekende hij voor dat de totale investeringen toenemen van 4,65 miljard euro in

2014 naar 5,25 miljard euro in 2019. Dat is een stijging met ruim 600 miljoen euro over meer dan vijf jaar.

Volgens de minister-president zullen de Vlaamse overheidsinvesteringen in 2019 goed zijn voor 24,8% van alle overheidsinvesteringen in België. Tegelijk vragen de Nationale Bank en het Planbureau bij herhaling aandacht voor het te lage niveau van die publieke investeringen: slechts 2,4% van het bbp, of ongeveer 11 miljard euro, waarvan een kwart ongeveer 2,5 miljard euro is, rekent het lid voor. Dat is heel wat minder dan de eerder genoemde bedragen. Bevattelijke en accurate communicatie over de Vlaamse overheidsinvesteringen is dringend nodig, concludeert hij.

Hoe verhoudt de som van de drie investeringsgolven (1,4 miljard euro) zich tot het in het regeerakkoord afgesproken bedrag van 1,5 miljard euro voor nieuw beleid en tot de eerder genoemde som van 1,175 miljard euro? Voor welke onderdelen of investeringen zijn er overlappingsen? Hoe kan de algemene toelichting beweren dat al 610 miljoen euro aan nieuwe investeringen is opgestart als de uitgaven voor zorg en onderzoek en ontwikkeling recurrent zijn?

Kan de minister het bedrag van 4 tot 5 miljard euro aan Vlaamse overheidsinvesteringen in 2018 waarover de regering communiceert, preciseren, evenals de bestemmingen ervan? Hoe groot is het aandeel van de genoemde drie categorieën van de SERV? Welk deel van de investeringen valt buiten de drie en waarvoor wordt het bestemd? Wat is de verhouding tussen de definities van overheidsinvesteringen van Vlaamse Regering, Nationale Bank en Planbureau? Wat verklaart hun uiteenlopende bedragen? Tot slot pleit het lid voor consensus over de definitie en voor aandacht in de algemene toelichting voor het totale volume, de bestemming op hoofdlijnen en de evolutie. Is de minister bereid het departement daartoe opdracht te geven?

Bart Tommelein antwoordt dat het thema investeringen en wat er qua definitie precies onder verstaan moet worden, natuurlijk al langer voer is voor discussie.

Ook de oppositie en de partij van het lid zijn niet heilig op dat vlak. Deze middag surfte hij naar de website van Groen en zocht er naar het woord 'investeren'.

Blijkt dat ook daar de definities grondig door elkaar worden gebruikt, voor zowel infrastructuurgebonden als niet-infrastructuurgebonden uitgaven. Enerzijds wordt er gesteld dat "we investeren in (infrastructuur voor) energiebesparing en hernieuwbare energie", hetgeen hij uiteraard inhoudelijk alleen maar kan toejuichen. Anderzijds kan men onder het hoofdstukje 'ouderen wonen in eigen buurt' volgende passage terugvinden: "Ouderen krijgen de kans om zo lang mogelijk in eigen buurt te wonen. Daarvoor investeren we meer in zorg, minder in bakstenen."

Als minister-president Geert Bourgeois het in zijn Septemberverklaring had over de investeringsgolven, dan ging het in de eerste plaats om infrastructuurinvesteringen. Zoals men in de slide 9 (digitale bijlage 18) kan zien die de minister toont, werd in 2016 voor 400 miljoen euro aan overwegend infrastructuurinvesteringen gelanceerd. In 2017 was dat 480 miljoen euro en in 2018 betreft het 610 miljoen euro, telkenmale extra kredieten ten opzichte van de jaarlijks beschikbare kredieten bij het begin van deze legislatuur.

In 2018 is er dus een opstap van 130 miljoen euro aan extra infrastructuurbudget ten opzichte van 2017 (slide 9). In de algemene toelichting werd een opstap van 140 miljoen euro gerapporteerd, omdat de specifieke ICT-impuls van 10 miljoen euro per jaar die tot in 2017 liep, reeds onder beslist beleid werd verwerkt.

Vanaf de start van de legislatuur heeft de Vlaamse Regering de ambitie uitgesproken om tegen het einde van de legislatuur 1,5 miljard euro extra te investeren ten opzichte van hetgeen bij het begin van de legislatuur gangbaar was. De noemer investeren is daarbij zeer breed gedefinieerd en komt feitelijk overeen met nieuw beleid, en is dus ook ruimer dan enkel investeringen in nieuwe infrastructuur. De term investeren bevat, net zoals op de website van Groen, dus ook uitbreidingsbeleid op het vlak van zorg en onderzoek en ontwikkeling.

De 610 miljoen euro voor overwegend infrastructuur maakt deel uit van de 1,175 miljard euro die in het begrotingsjaar 2018 reeds recurrent bijkomend ter beschikking is gesteld voor nieuw beleid ten opzichte van het begin van de legislatuur.

Als de Vlaamse Regering over de jaarlijkse investeringen in infrastructuur rapporteert, dan doet ze dat via een getrapte systeem.

Vooreerst zijn er de kerninvesteringen, ofwel investeringen die op de eigen balans van de overheid komen te staan. ESR-matig komt dit overeen met de ESR-code 7. Als men breder gaat kijken dan de kerninvesteringen, dan komt men bij de investeringen die tot schil 1 behoren. Dat zijn in feite de kerninvesteringen, aangevuld met de subsidiëring van kapitaaluitgaven door entiteiten die buiten de Vlaamse overheid vallen. Meer concreet gaat het bijvoorbeeld om investeringssubsidies aan zorg- of cultuurinstellingen. ESR-matig komt die soort van investeringssubsidies overeen met de ESR-code 5 en 6. Tot slot kan men ook nog een ruimere definitie voor investeringen gebruiken. Zo bevatten de investeringsuitgaven in schil 2, alle investeringen die voorzien zijn in schil 1, aangevuld met deelnemingen in bedrijven en voornamelijk kredietverstrekking aan bijvoorbeeld sociale huisvestingsmaatschappijen voor de bouw van sociale huurwoningen.

Ter informatie geeft de minister nog mee dat die opbouw qua definitie ook sterk aanleunt bij de definitie van de SERV. Een update van de rapportage over het getrapte systeem zal normaliter begin februari ter beschikking zijn, gelet op de noodzakelijke bevragingen die nog moeten gebeuren en de noodzakelijke analyse van de cijfers. Daarnaast dient ook nog bekeken te worden hoe de analyse van de infrastructuurinvesteringen kan gekoppeld worden aan nieuwe vormen van alternatieve financiering en pps-en zoals DBFM en DBFMO, die ESR-matig nu wel correct zijn en in het werkveld veel grotere investeringen genereren dan stricto sensu uit de begrotingscijfers blijkt.

Gelet op het voorgaande gaat de minister wel akkoord dat de problematiek van het uitwerken van een definitie voor investeringen best meegenomen wordt in het project leesbaarheid, wat ruimer is dan enkel het voorzien in een loutere dwarsdoorsnede van de begroting.

Met betrekking tot investeringen in infrastructuur vroeg het lid zich ook nog af hoe de rapportage van investeringscijfers kan gelinkt worden aan de rapportages door Nationale Bank en het Planbureau. Het is zo dat de Nationale Bank en het Planbureau werken met het begrip bruto-investeringen in vaste activa. Dat begrip komt overeen met enkel en alleen de kerninvesteringen. Die worden op hun beurt verminderd met de aankoop van gronden en voorraadtoename. Daarenboven worden de uitgaven ook nog verminderd met de inkomsten uit de verkoop van vaste activa.

Op basis van die vaststelling kan geconcludeerd worden dat de definitie van de Nationale Bank zeer eng is en zijns inziens wat onterecht geen rekening houdt met infrastructuurinvesteringen door zorginstellingen, de bouw van sociale huurwoningen, investeringen op basis van pps-contracten enzovoort.

Bjorn Rzoska erkent dat het antwoord van de minister een en ander leesbaarder maakt.

Joris Vandenbroucke vindt de vraag van de heer Rzoska over investeringen zeer pertinent. Zij maakt uiteenlopende lezingen van de begroting mogelijk. Het viel hem op dat ook investeringen in het kader van pps-constructies opgenomen worden en dat vindt hij ook logisch, al stelt hij elders vast dat de minister van Mobiliteit en Openbare Werken dat wel eens durft te vergeten. Hij begrijpt nu dat hij die investeringen met een gerust hart kan meetellen.

Tot slot lijkt het ook voor *Matthias Diependaele* nuttig om afspraken te maken over de definitie van het begrip investeringen in de begroting. Hoe dan ook is op dat vlak een inhaalbeweging nodig, waartoe ook de Nationale Bank oproept. Hij onderstreept dat deze regering daarmee bezig is.

3.3. Debat over de vraag van Björn Rzoska over de schuldtoename

Volgens de algemene toelichting – stelt *Björn Rzoska* – nemen de geconsolideerde schulden in 2018 toe met 2,1 miljard euro tot 26,75 miljard euro. Daarbovenop komt echter voor ongeveer 1,85 miljard euro aan niet-geconsolideerde schulden, een schatting die hij gebaseerd heeft op een soortgelijke oefening in het schuldenrapport 2016.

Hoe valt die toename te rijmen met het SERV-advies, dat een toename enkel aanvaardt voor strategische investeringen? Waarom blijft de niet-geconsolideerde schuld onvermeld in de algemene toelichting? Erkent de minister dat de Vlaamse overheidsschulden eigenlijk 28,5 miljard euro bedragen? Wat is de impact op de netto-actiefpositie?

Volgens minister *Bart Tommelein* doet de heer Rzoska met zijn vragen uitschijnen dat hij en bij uitbreiding de hele Vlaamse Regering niet transparant zou zijn in de schuldrapportage. Hij wenst dat formeel te weerleggen. Voor het eerst heeft hij in de algemene toelichting naast de geconsolideerde schuld ook de gewaarborgde schuld weergegeven. Er is geen enkele reden om de geconsolideerde schuld nog eens extra te moeten aanvullen met het niet-geconsolideerde deel van de gewaarborgde schuld.

De minister legt uit waarom. De definitie van de geconsolideerde schuld vertrekt nu al van een zeer conservatieve houding. De consolidatie is namelijk gebaseerd op de ESR2010-regels. Daardoor is reeds 85% van de gewaarborgde schuld gevat. De rente en aflossing door niet-geconsolideerde instellingen zit daarenboven ook niet in de geconsolideerde begroting vervat. Wat wel in de begroting wordt opgenomen, zijn mogelijke uitwinningen van waarborgen, gelet op het feit dat dit de enige link is die er met de Vlaamse begroting is. Bij de nv Waarborgbeheer wordt zelfs een provisie aangelegd voor toekomstige uitwinningen.

Hij wenst dan ook te stellen dat de Vlaamse Regering kiest voor een correcte en zeer transparante rapportage van de geconsolideerde schuld. Hij durft zelfs verder te gaan en stellen dat zij nog meer doet. Zo vermeldt zij in de geconsolideerde schuld cijfers ook de engagementen ten aanzien van de ziekenhuizen in het kader van A1/A3. Dat doet de regering spontaan, want het INR vermeldt deze schuld bij de zogenaamde 'interregionale eenheid'.

Bovendien wordt een zeer voorzichtige raming gehanteerd van 5 miljard euro schuld, terwijl het INR voor heel België uitgaat van een uitstaand engagement van slechts 6 miljard euro.

Tot slot worden in de Vlaamse cijfers de beleggingen die Vlaamse overheidsentiteiten in niet-Vlaamse overheidsentiteiten doen, niet geneutraliseerd, terwijl dit stricto sensu voor de bepaling van de impact van de Maastrichtschuld wel zou mogen.

De minister hoopt dat de heer Rzoska, gelet op het voorgaande, beseft dat de regering transparant te werk gaat en dat niet in twijfel trekt. Enige impact op de netto-actiefpositie is er dan uiteraard ook niet.

Tot slot vermeldt het lid ook dat de SERV niet akkoord zou kunnen gaan met de schuldtoename waarin de begroting 2018 voorziet. Ook daar moet Bart Tommelein Björn Rzoska teleurstellen, want de SERV heeft in zijn rapport heel duidelijk aangegeven dat hij akkoord gaat met de reeds aangegane en besliste schuld, zoals de overname van de schulden van de gemeenten in het kader van fusies, de directe financiering van VMSW en VWF, en de afrekening van de bijzondere financieringswet. De SERV heeft zich met andere woorden volledig in lijn gezet met de Vlaamse Regering. De minister ziet niet in waar ineens van die lijn zou zijn afgeweken.

Björn Rzoska blijft erbij dat de opname van de niet-geconsolideerde schuld, waarin ook voor 800 miljoen euro economische waarborgen zitten, logischer ware geweest, en dat de algemene toelichting transparanter had kunnen zijn.

4. Kennisname van de verslagen van de vakcommissies

De Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting nam op 5 december 2017, conform artikel 66, 2°, van het reglement, kennis van de krachtlijnen van de besprekingen opgenomen in de miniverslagen van de vakcommissies.

Er werden geen opmerkingen geformuleerd.

De verwijzing naar de verslagen in extenso van de vakcommissies is *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 15/4-A t.e.m. K.

5. Artikelsgewijze besprekingen en stemmingen van het ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2018 (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 14/1)

5.1. Corpus van het decreet

Voor de toelichting bij de amendementen wordt verwezen naar *Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 14/2. Alle amendementen zijn regeringsamendementen.

Artikelen 1 en 2

Er zijn geen amendementen op de artikelen 1 en 2. Zij worden aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 3

Amendement nr. 1 van de Vlaamse Regering wordt eenparig aangenomen met 12 stemmen. Het gewijzigd artikel 3 wordt aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikelen 4 tot en met 16

Er zijn geen amendementen op de artikelen 4 tot en met 16. Zij worden aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

5.2. Tabel

Amendement nr. 2 van de Vlaamse Regering bij programma C Een duurzaam economisch weefsel, het faciliteren van ondernemerschap, wordt eenparig aangenomen met 12 stemmen.

Amendement nr. 3 van de Vlaamse Regering bij de begrotingsfondsen wordt eenparig aangenomen met 12 stemmen.

De aldus gewijzigde begrotingstabel wordt aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

5.3. Eindstemming

Het ontwerp van decreet houdende de middelenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2018 (*Parl.St. VI.Parl. 2017-18, nr. 14/1*) wordt aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

6. Artikelsgewijze besprekingen en stemmingen van het ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2018 (*Parl.St. VI.Parl. 2017-18, nr. 15/1*)

6.1. Inleiding

De Vlaamse Regering diende 13 amendementen in die terug te vinden zijn als de nrs. 1 tot en met 13 (*Parl.St. VI.Parl. 2017-18, nr. 15/2*).

5 amendementen (nrs. 14 tot en met 18) werden ingediend door de Vlaamse volksvertegenwoordigers Elke Van den Brandt, Bart Van Malderen, Freya Van den Bossche en Jan Bertels (*Parl.St. VI.Parl. 2017-18, nr. 15/3*).

Voor de inhoud van al deze amendementen wordt verwezen naar deze parlementaire documenten.

6.2. Corpus van het decreet

Artikel 1

Er is een amendement nr. 1 van de Vlaamse Regering. Het amendement nr. 1 wordt aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen. Het gewijzigd artikel 1 wordt aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 2

Er is een amendement nr. 2 van de Vlaamse Regering. Het amendement nr. 2 wordt aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen. Het gewijzigd artikel 2 wordt aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 3

Er is geen amendement bij artikel 3. Artikel 3 wordt aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 4

Er is een amendement nr. 3 van de Vlaamse Regering. Dit amendement wordt aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen. Het gewijzigd artikel 4 wordt aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikelen 5 tot en met 16

Bij de artikelen 5 tot en met 16 worden geen amendementen ingediend. Deze artikelen worden aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 17

Bij artikel 17 dient de Vlaamse Regering de amendementen 4 tot en met 6 in. Zij worden aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen. Het aldus gewijzigd artikel 17 wordt aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikelen 18 tot en met 32

Bij de artikelen 18 tot en met 32 worden geen amendementen ingediend. Deze artikelen worden aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 33

Bij artikel 33 dient de Vlaamse Regering amendement nr. 7 in. Het wordt eenparig aangenomen met 12 stemmen.

Het aldus gewijzigd artikel 33 wordt eenparig aangenomen met 12 stemmen.

Artikelen 34 tot en met 50

Bij de artikelen 34 tot en met 50 worden geen amendementen ingediend. Deze artikelen worden aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 51

Bij artikel 51 wordt door de Vlaamse Regering amendement nr. 8 ingediend. Het wordt eenparig aangenomen met 12 stemmen.

Het aldus gewijzigd artikel 51 wordt eenparig aangenomen met 12 stemmen.

Artikelen 52 tot en met 122

Bij de artikelen 52 tot en met 122 worden geen amendementen ingediend. Deze artikelen worden aangenomen met 9 stemmen bij 3 onthoudingen.

Artikel 123

Bij artikel 123 wordt door de Vlaamse Regering een amendement nr. 9 ingediend. Het wordt eenparig aangenomen met 12 stemmen.

Het aldus gewijzigd artikel 123 wordt eenparig aangenomen met 12 stemmen.

Artikelen 124 tot 161

Bij de artikelen 124 tot en met 161 worden geen amendementen ingediend. Deze artikelen worden aangenomen met 10 stemmen, bij 3 onthoudingen.

6.3. Afdeling I – begrotingskredieten (Tabel)

Er worden door Elke Van den Brandt, Bart Van Malderen, Freya Van den Bossche en Jan Bertels 5 amendementen ingediend. Het betreffen de amendementen met nrs. 14 tot en met 18 die allen betrekking hebben op het beleidsdomein Welzijn, Volksgezondheid en Gezin.

Deze amendementen met nrs. 14 tot en met 18 worden verworpen met 10 stemmen, tegen 3.

De Vlaamse Regering diende 3 amendementen (met nrs. 11 tot en met 13) in op de tabel. Deze amendementen met nrs. 11 tot en met 13 worden eenparig aangenomen met 13 stemmen.

Het geheel van afdeling I – begrotingskredieten (Tabel) wordt aangenomen met 10 stemmen bij 3 onthoudingen.

6.4. Afdeling III – Diensten met Afzonderlijk Beheer

Op afdeling III worden geen amendementen ingediend. Afdeling III wordt aangenomen met 10 stemmen bij 3 onthoudingen.

6.5. Afdeling V – Vlaamse Rechtspersonen

Amendement nr. 14 van de Vlaamse Regering strekt ertoe de begroting van het Garantiefonds voor de Huisvesting te vervangen.

Amendement nr. 14 wordt aangenomen met 10 stemmen, bij 3 onthoudingen.

Afdeling V – Vlaams Rechtspersonen wordt aangenomen met 10 stemmen bij 3 onthoudingen.

6.6. Eindstemming

Het aldus gewijzigde ontwerp van decreet houdende de uitgavenbegroting van de Vlaamse Gemeenschap voor het begrotingsjaar 2018 (*Parl.St.* VI.Parl. 2017-18, nr. 15/1) wordt aangenomen met 10 stemmen bij 3 onthoudingen.

Paul VAN MIERT,
voorzitter

Paul CORDY
Rik DAEMS
Jan BERTELS,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

AgO	Agentschap Overheidspersoneel
BAM	Beheersmaatschappij Antwerpen Mobiel
BBC	beleids- en beheerscyclus
bbp	bruto binnenlands product
BCP	Belgian Commercial Paper
BEV	Battery Electric Vehicles – elektrische voertuigen op batterijen
BFW	bijzondere financieringswet
BIV	belasting op de inverkeerstelling
btw	belasting over de toegevoegde waarde
CFO	Centraal Financieringsorgaan
cng	compressed natural gas – aardgas onder druk
CRS	Common Reporting Standard – standaard voor transparantie en inlichtingenuitwisseling over de financiële rekeningen op fiscaal gebied
DAB	Dienst met Afzonderlijk Beheer
DAEB	diensten van algemeen economisch belang
DBFM	Design Build Finance Maintain
DBFMO	Design Build Finance Maintain Operate
DBRC	Dienst van de Bestuursrechtscolleges
DIRV	Derde Industriële Revolutie in Vlaanderen
EFSI	European Fund for Strategic Investments
EMTN	euro medium term note
EPEC	European PPP Expertise Centre's
ESR	Europees Systeem van Nationale en Regionale Rekeningen
EU	Europese Unie
Eurostat	statistical office of the European Union
FB	Financiën en Begroting (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)
Febiac	Fédération Belge de l'Industrie de l'Automobile et du Cycle
Fedasil	Federaal Agentschap voor de Opvang van Asielzoekers
FFEU	Financieringsfonds voor Schuldafbouw en Eenmalige Investeringsuitgaven (= FFEU)
FOD	Federale Overheidsdienst
HRF	Hoge Raad van Financiën
IAO	Internationale Arbeidsorganisatie
ICT	informatie- en communicatietechnologie
IKW	interkabinettenwerkgroep
IMF	International Monetary Fund
INR	Instituut voor de Nationale Rekeningen
IS	Interne Stroom
IT	informatietechnologie
ki	kadastraal inkomen
LNE	Leefmilieu, Natuur en Energie (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)
LRM	Limburgse Reconversie maatschappij
MGDD	Manual on Government Deficit and Debt
Mina	Milieu en Natuur
MINAFONDS	Fonds voor preventie en sanering inzake milieu en natuur
MOW	Mobiliteit en Openbare Werken (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)
nv	naamloze vennootschap
OBU	on-boardunit
OCMW	Openbaar Centrum voor Maatschappelijk Welzijn
OD	operationele doelstelling
OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
O&O	onderzoek en ontwikkeling
OraFin	Financieel boekhoudsysteem van de Vlaamse overheid

---

ov	onroerende voorheffing
OVAM	Openbare Vlaamse Afvalstoffenmaatschappij
PMV	ParticipatieMaatschappij Vlaanderen
pps	publiek-private samenwerking
RIA	reguleringsimpactanalyse
RIZIV	Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
SAR	strategische adviesraad
SD	strategische doelstelling
SDG	Sustainable Development Goals – Doelstellingen inzake Duurzame Ontwikkeling
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
SIOD	Sociale Inlichtingen- en Opsporingsdienst
VAK	vastleggingskrediet
VAPA	Vlaams Actieplan Armoedebestrijding
VAPH	Vlaams Agentschap voor Personen met een Handicap
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VEK	vereffeningskrediet
VIPA	Vlaams Infrastructuurfonds voor Persoonsgebonden Aangelegenheden
VLABEL	Vlaamse Belastingdienst
VLM	Vlaamse Landmaatschappij
VMH	Vlaamse Milieuholding
VMSW	Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen
VN	Verenigde Naties
VRIND	Vlaamse Regionale Indicatoren
VRT	Vlaamse Radio- en Televisieomroeporganisatie
VVSG	Vereniging van Vlaamse Steden en Gemeenten
VWF	Vlaams Woningfonds
vzw	vereniging zonder winstoogmerk
WSE	Werk en Sociale Economie (beleidsdomein van de Vlaamse overheid)